

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Raziye ÖZER

ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN ŞİDDET DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME
STRATEJİLERİ: ANTALYA ÖRNEĞİ

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Raziye ÖZER

ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN ŞİDDET DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME
STRATEJİLERİ: ANTALYA ÖRNEĞİ

Danışman

Prof. Dr. Gözde YİRMİBEŞOĞLU

Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2019

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Raziye ÖZER'in bu çalışması, jürimiz tarafından Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Dr. Öğretim Üyesi İlkay KUTLAR (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Ş. Gözde YİRMİBEŞOĞLU (İmza)

Üye : Dr. Öğretim Üyesi Tülin SEPETÇİ (İmza)

Tez Başlığı: Şiddet Mağduru Kadınların Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri:
Antalya Örneği

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi :25/06/2019

Mezuniyet Tarihi : 25/07/2019

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Şiddet Mağduru Kadınların Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri: Antalya Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Raziye ÖZER

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Raziye ÖZER
Öğrenci Numarası	20165246001
Enstitü Ana Bilim Dalı	Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(x) Tezli Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Ş. Gözde YİRMİBEŞOĞLU
Tez Başlığı	Şiddet Mağduru Kadınların Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri: Antalya Örneği
Turnitin Ödev Numarası	1132909136

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 97 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 16/07/2019 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 12

alıntılar dahil % 18'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)
Prof. Dr.Ş.Gözde YİRMİBEŞOĞLU

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
GİRİŞ.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET TÜRLERİ VE NEDENLERİ

1.1. Şiddet Olgusu.....	3
1.2. Aile İçi Şiddet	4
1.3. Kadına Yönelik Şiddet.....	7
1.4. Kadına Uygulanan Şiddet Türleri	13
1.4.1. Fiziksel Şiddet	13
1.4.2. Psikolojik/Sözel Şiddet.....	14
1.4.3. Cinsel Şiddet.....	14
1.4.4. Ekonomik Şiddet	15
1.4.5. Dijital Şiddet.....	16
1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	17
1.5.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği.....	18
1.5.2. Psikolojik Nedenler	22
1.5.3. Sosyolojik Nedenler	23
1.5.3.1. Eğitim.....	24
1.5.3.2. Yoksulluk.....	25
1.5.3.3. Şiddeti Meşrulaştırmak	25
1.6. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri	28
1.7. Kuramsal Çerçeve.....	30
1.7.1. Klasik Liberal Feminizm	31
1.7.2. Marksist Feminizm	32
1.7.3. Sosyal Öğrenme Kuramı	32

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE İLİGİLİ MEVZUAT

2.1.	Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Uluslararası Gelişmeler	35
2.2.	Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Ulusal Gelişmeler	37
2.3.	Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Uluslararası Mevzuat	38
2.3.1.	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW).....	38
2.3.2.	İstanbul Sözleşmesi	40
2.3.3.	6284 Sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1.	Araştırmanın Problemi.....	45
3.2.	Araştırmanın Amacı.....	45
3.3.	Araştırmanın Önemi	45
3.4.	Araştırmanın Sınırlılıkları.....	46
3.5.	Araştırmanın Varsayımları	47
3.6.	Yöntem.....	47
3.6.1.	Verilerin Toplanması.....	47
3.6.2.	Verilerin Analizi	48
3.7.	Bulgular	48
3.7.1.	Araştırma Bulgularının Analizi	48
3.7.1.1.	Katılımcıların Sosyo Demografik Bilgilerinin Analizi.....	49
3.7.1.2.	Katılımcıların Evlilik Öyküsünün Analizi	50
3.7.1.2.1.	Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı	50
3.7.1.2.2.	Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Dağılımı	50
3.7.1.2.3.	Katılımcıların Evlilik Biçimlerine Göre Dağılımı	50
3.7.1.3.	Katılımcıların Şiddet Öyküsünün Analizi.....	51
3.7.1.3.1.	Katılımcıların Şiddete Maruz Kalma Süreçleri	51
3.7.1.3.2.	Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türlerine Göre Dağılımı	51
3.7.1.3.3.	Katılımcıların Şiddet Algısı	52
3.7.1.3.4.	Katılımcıların Şiddet Görme Nedenine Göre Dağılımları	54
3.7.1.3.5.	Katılımcıların Şiddete Tepki Verme Durumu	56

3.7.1.3.6.Katılımcıların Şiddet Sonrasında Şiddet Failine Yönelik Davranış Durumu .	58
3.7.1.4. Katılımcıların Beklentileri	59
3.7.1.4.1.Katılımcıların Devlet, STK ve Derneklerden Beklenti Durumu	59
3.7.1.4.2.Katılımcıların 6284 Sayılı Kanun Hakkındaki Düşünceleri	61
3.7.1.5. Katılımcıların Baş Etme Stratejileri.....	62
3.7.1.5.1.Katılımcıların Şiddetle Başa Çıkma Yöntemine Göre Dağılımı	62
3.7.1.5.2.Katılımcıların Şiddetin Önlenmesine Yönelik Bakış Açısı	63
SONUÇ	67
KAYNAKÇA.....	74
EK 1-ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN ŞİDDET DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ GÖRÜŞME FORMU: ANTALYA ÖRNEĞİ.....	80
ÖZGEÇMİŞ	83

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Töre Kavramı İçerisinde Değerlendirilen 1091 Olayın Nedensel Dağılımı (2000-2005).....	26
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Konseyi
AK	: Avrupa Konseyi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi
GREVIO	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzman Grubu
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ	: Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KSGM	: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
ŞÖNİM	: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDB	: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Bütçeleme
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

ÖZET

Şiddet yasası olarak da bilinen 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda şiddet: Bireylerin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle, acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır. Şiddetin her türü araştırılması ve dikkat edilmesi gereken bir konu olmasına rağmen; bu çalışmada kadına yönelik şiddet ayrıntılı olarak incelenecektir. Ataerkil toplumlarda şiddete en fazla maruz kalanlar; kadınlar ve beraberindeki çocuklardır.

Bu araştırmanın amacı; şiddete maruz kalan kadınların bu süreci nasıl değerlendirdiklerini ve baş ettiklerini ortaya koymaktır. Çalışma grubu Antalya ili Muratpaşa ilçesinde yaşayan 18 yaşından büyük ve hayatlarında bir kez şiddete maruz kalmış 19 kadın oluşturmuştur. Çalışma nitel metodoloji kullanılarak yapılmıştır.

Çalışmanın sonucunda, katılımcıların yasaların düzenlenmesi ve cezaların arttırılması yönünde devletten beklentilerinin olduğu saptanmıştır. Bu da yasaların şiddeti önlemede veya minimum düzeye indirmede yetersiz olduğunu göstermektedir. Katılımcılara şiddetle nasıl baş edilir sorusu yöneltilmiş olup; şiddetle başa çıkmanın en etkili yönteminin haklarını öğrenmek ve uygulamanın olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, 6284 Sayılı Kanun, Baş Etme Stratejisi, Toplumsal Cinsiyet.

SUMMARY
VIOLENCE VICTIMS WOMEN'S EXPERIENCES AND COPING STRATEGIES:
AN EXAMPLE OF ANTALYA

Violence in the Law No. 6284 on the Protection of the Family and the Prevention of Violence Against Women, also known as the “Law of Violence”, including acts, which may or may result in physical, sexual, psychological or economic harm, suffering, pressure and arbitrary obstruction of liberty, is any kind of physical, sexual, psychological, verbal or economic attitudes and behaviors that occur in social, public or private sphere.

In this study, although all forms of violence should be researched and taken into consideration, violence against women will be examined in detail. The most exposed to violence in patriarchal societies are women and their children accompanying them. The purpose of this research is to set forth how the women, exposed to violence, evaluate this process and how they overcome the process and how they deal with it. The study group consists of 19 women over 18 years of age who have been subjected to violence once in their lives in Muratpaşa district of Antalya province. The study was conducted using qualitative methodology. Women who were victims of violence were reached using the snowball research model and analyzed by the qualitative analysis method.

As a result of the study, it was determined that the participants had expectations from the state to regulate laws and increase penalties. And this shows that laws are insufficient to prevent or minimize violence. The participants were asked how to deal with violence; it has been determined that the most effective method of coping with violence is to learn and practice their rights.

Keywords: Violence, Domestic Violence, Violence Against Women, The Law No. 6284, Coping With Strategy, Gender.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın sürdürülmesi sırasında desteği ve katkılarını eksik etmeyen Prof. Dr. Ş. Gözde YİRMİBEŞOĞLU'na, lisans eğitimim ve tez çalışmam sürecinde yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen biricik hocalarım Prof. Dr. Arzu İÇAĞSIOĞLU ÇOBAN'a ve Dr. Bülent İLİK'e canı gönülden teşekkürü bir borç bilirim. Eğitim yaşantım boyunca bana olan inancımı asla yitirmeyen, hiçbir zaman desteğini ve sevgisini esirgemeyen biricik babama, anneme ve diğer aile üyelerime, başım sıkıştığında koşarak gelen sevgili kuzenim Ayşenur BÜYÜKCANSIZ'a, her zaman yapabileceğime inanan ve destek olan güzel kalpli arkadaşlarıma, tez çalışmam sırasında telefonun diğer ucunda olan canım arkadaşım Ayşe Şeyma TURGUT'a, tıkanığında ve yarı yolda kalmış gibi hissettiğimde beni cesaretlendiren Aylin GÜLTAÇ'a, anlayışı ve desteği için Sosyal Hizmet Uzmanı Emin SÖZEN'e sonsuz teşekkür ediyorum. En son teşekkürüm bu çalışmaya katılmayı kabul eden şiddet mağduru kadınlara.

Şiddetsiz bir dünyada yaşamak umudu ile ...

Raziye ÖZER
Antalya, 2019

Toplumdaki başarısızlığın sebebi, kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ihmal ve kusurdan doğmaktadır.

Mustafa Kemal ATATÜRK

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılında şiddeti, bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlamıştır. Türkiye’de kadın çalışmalarının güçlenmesi ile doğru orantılı olarak şiddet daha fazla kendini göstermeye başlamıştır. Ataerkil ülkelerde yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddetin yaygınlığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı; şiddete maruz kalmış kadınların, eğitim düzeylerini, yaşadıkları yeri ve yaşlarını gözetererek şiddetle nasıl baş ettiklerini incelemektir.

Kadınların maruz kaldığı şiddetin nedenleri ve sonuçlarının yanı sıra şiddetle nasıl mücadele ettikleri de önemlidir. Her birey kendine has, farklı ve özgündür. Kadınların yaşamış olduğu şiddet aynı olmakla birlikte şiddete karşı verdikleri tepki ve maruz kaldıkları travmanın boyutu farklıdır. Şiddet karşısında hayatta kalabilme mücadelesi veren kadın, şiddetle baş edebilmek için çeşitli kendine has yöntemler geliştirmektedir (ASPB ve H.Ü. 2015: 149).

Bu çerçevede çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; şiddet olgusu, aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve bu konuda yapılan çalışmalar, şiddetin nedenleri ve kadınlar üzerindeki etkileri ile kuramsal çerçeve irdelenmiştir. Şiddetin sosyal öğrenme yöntemi ile öğrenilen yaygın bir olgu olduğu ve şiddetin yaralanma ve ölümle sonuçlanabileceği görülmüştür (WHO, 2002: 5). Yapılan diğer literatür çalışmalarında da ortaya konulduğu üzere Türkiye’de aile içi şiddetin yaygın olmasıyla beraber şiddetten en fazla etkilenen kadınlar ve çocuklar olduğu tespit edilmiştir (Güler vd, 2005:54; Ünal, 2005: 4). Yine aynı bölüm içerisinde; şiddeti meydana çıkartan birden çok farklı etken yer almakta olup; toplumsal cinsiyet eşitsizliği bu etkenlerden birisidir.

İkinci bölümde; şiddet ile ilgili uluslararası ve ulusal gelişmeler incelenmiş ve yasal mevzuat hakkında açıklamalar yapılmıştır. Araştırma spesifik bir çalışma olmasından dolayı mevzuat içerisinde sadece kadına yönelik şiddet ile ilgili sözleşmeler ve kanuna bakılmıştır. Kadın mücadelesinin geçmişi 18. yüzyıla dayanmaktadır ve bunun altında yatan en önemli nedenin ise; kadınların sistematik bir şekilde ezilmesi ve bu ezilmenin doğadan kaynaklanmadığı düşüncesidir. Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan sözleşmelerden en önemlisi CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi’dir. Bu sözleşmelere Türkiye’nin taraf olması yeni ve kapsamlı bir yasaya ihtiyaç duyulduğu fikrini meydana çıkarmıştır. 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un çıkış noktası buna dayanmaktadır.

Üçüncü bölümde araştırma; 18 yaşını doldurmuş, Antalya ili Muratpaşa ilçesi Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği'ne başvuruda bulunan fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, dijital şiddetten birine veya birden fazla şiddet türüne maruz kalmış olan kadınlarla yarı yapılandırılmış görüşme soruları üzerinden elde edilen bilgilere göre yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yüz yüze yapılmış olup katılımcıların isimleri rumuz kullanılarak belirtilmiştir. Yapılan görüşmeler, kodlama listesine göre kategorik içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Yapılan literatür çalışması sonucunda; şiddet ile ilgili daha çok şiddet türleri, şiddetin nedenleri veya kadınlar üzerindeki etkileri ya da şiddet ile ilgili mevzuat üzerinde çalışmaların yoğunlaştığı tespit edilmiş olup; şiddetle baş etme hakkında fazla çalışmalar yapılmadığı tespit edilmiştir. Şiddetle baş etme üzerine yapılan çalışmalar irdelendiğinde ise baş etme stratejilerinin duygusal (pasif) ve problem (aktif) odaklı olmak üzere ikiye ayrıldığı, kadınların yaşamış olduğu şiddet davranışının şekli ve süresine göre şiddete karşılık verdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada katılımcıların çoğunluğu şiddet sonrasında faile karşı pasif davranış (kabullenme) sergiledikleri yönünde bulgular elde edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDET TÜRLERİ VE NEDENLERİ

1.1. Şiddet Olgusu

İnsanlık tarihinden günümüze kadar varlığını sürdüren şiddet, toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren önemli bir halk sağlığı sorunu olarak var olmaya devam etmektedir. İstatistikler, son yıllarda şiddetin ve şiddet sonucu ölümlerin yaygın olduğunu ortaya koymaktadır¹. Şiddet eylemlerinin karmaşıklığı, yaygınlığı ve çeşitliliği bireylerde güçsüzlük ve ilgisizlik duygularını harekete geçirmektedir. Bu karmaşıklığı, yaygınlığı ve çeşitliliği çözmek için öncelikle şiddetin tipolojisini ortaya koymak gerekmektedir (WHO, 2002: 4). Şiddet kelimesi Arapça “şedit” kelimesinden türemiş olup, sert-katı anlamında kullanılmaktadır (Tekin, 2011: 1).

Türk Dil Kurumu şiddeti; “1. Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğenlik, sertlik. 2. Hız. 3. Hareketten doğan güç. 4. Karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma. 5. Kaba güç. 6. Duygu veya davranışta aşırılık” olarak tanımlanmıştır.² İngilizcede şiddet kelimesinin karşılığı “violence” dir. Bu kelime Latince “Violentia”dan türemiştir. Violentia kelimesi ise şiddet, sert ya da acımasız kişilik veya güç demektir (Michaud, 1996: 5 akt: Kesici, 2007: 128). Şiddet ile ilgili tanımlara bakıldığında en belirleyici kelimenin “sertlik ve güç ” olduğu görülmektedir. Sertliğin veya gücün bireyler üzerinde kontrolsüzce kullanılması sonucunda şiddet eylemi gerçekleşmektedir. Şiddet yasası olarak da bilinen 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda şiddet:

Bireylerin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle, acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır.

Şiddet ile ilgili uluslararası boyutta ayrıntılı çalışmalar yapan Dünya Sağlık Örgütü (WHO) şiddeti, fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda şiddete maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” olarak tanımlamıştır (WHO, 2002: 5). Dünya Sağlık Örgütü’nün bu tanımı kişilerarası şiddeti, intihar davranışını, silahlı çatışmayı,

¹ <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net> (erişim tarihi: 01.01.2018).

² <http://www.tdk.gov.tr>, (erişim tarihi: 15.09.2017).

tehdit ve sindirme dahil fiziksel eylemlerin tümünü kapsayan geniş bir tanımdır. Tanım incelendiğinde şiddet yelpazesinin ne denli geniş olduğu görülmektedir. Ölüm ve yaralanmanın yanı sıra tanım; bireylerin, ailelerin ve toplumların refahını tehlikeye atan psikolojik zarar, yoksunluk ve kötü gelişme gibi şiddet davranışlarının sonuçlarını da içermektedir (WHO, 2002: 4).

Öteki'nin yıkımı olarak tanımlanan şiddet, öznenin yaşamakta olduğu yoksunluğu, gerginliği ve ıstırabın ifade edilmesidir. “Şiddet, yetkiyi salt ölüm itkisinin eline aldığı yerde belirlemektedir” (Soysal, 2007: 9). Şiddet, yaygın ve karışık bir olgu ve ağır bir insan hakları sorunudur. Şiddeti uygulayanın gerekçesi hiçbir biçimde şiddeti “meşru (haklı)” kılmaz. Bireylerin şiddete başvurması, şiddeti bir neden ile bağdaştırması ve kendisini haklıymış gibi göstermesi/göstermeye çalışması şiddetin meşrulaştırılması demektir. Meşru kılınmaya çalışılan ve ağırlıklı olarak kadına yönelen her türlü şiddet yaşamın birçok döneminde bireylerin karşısına çıkmakta ve bireyin/toplumun yaşamını da doğrudan etkilemektedir.

Şiddet bireylerin yaşamlarını olumsuz etkileyen travmatik bir olgudur. Şiddete maruz kalan veya şahit olan bireyler, yaşamları boyunca bu travmatik sürecin etkisinde kalabilmektedirler. Şiddet sadece kadına, çocuğa ve yaşlıya yönelik değildir. Alan yazını incelendiğinde şiddetin toplumsal boyutta olduğu görülmektedir. Sağlıkta şiddet, medyada şiddet, siyasette şiddet, trafikte şiddet, toplu taşımada şiddet vb. olarak sınıflandırılabilir. Bu sınıflandırma incelendiğinde şiddetin yaşamın birçok alanında yaygın olduğu görülmektedir. Bu araştırma spesifik bir çalışma olmasından dolayı sadece kadına yönelik şiddet çalışılmıştır.

1.2. Aile İçi Şiddet

Aile, toplumun en küçük ve önemli temsilcisidir. Toplum ile birey arasındaki ilişkiyi inşa eden sosyal bir kurumdur. Ailenin bu özelliği, sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için sağlıklı ailenin olması gerektiğini ortaya koymaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 1). Ailede ortaya çıkan iletişimsizlik veya benzeri sorunlar süregelen bir problemdir. Bu sorunun özellikle cinsiyet temelli oluşu; erkeklerin kadınlar üzerinde tahakküm kurma çabasını ortaya koymaktadır. Bu tahakküm, fiziksel olarak güçlü olanın kazandığı, diğer aile bireylerinin de olumsuz olarak etkilendiği ve toplumu temelden sarsan aile içi şiddeti meydana çıkarmaktadır (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 1).

Aile içi şiddet aile üyelerinden biri tarafından ailedeki diğer üyenin yaşamını, fiziki veya psikolojik bütünlüğünü veya bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğine veya kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren veya verme ihtimali olan her türlü eylemdir (Ünal, 2005: 4). İstanbul Sözleşmesi'nde aile içi şiddet: “Aile içerisinde, hanede veya mağdur faille

aynı evi paylaşa da paylaşmasa da eski, şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin uygulanmasıdır.” İstanbul Sözleşmesi şiddeti önleyebilmek adına failin resmi olarak mağdurla bir bağının olup olmamasına bakılmaksızın hane içerisinde yaşanan şiddet ve türlerini aile içi şiddet olarak kabul etmiştir. Tanıma göre, aile içi şiddet kavramının özel-mahrem algısının dışına çıkması yeni bir bakış açısı kazandırmıştır (Bakırcı, 2015: 134).

Türkiye’de en yaygın olan şiddet türünün aile içi şiddet olduğu ve şiddet mağdurlarının kadınlar ve çocukları olduğu tespit edilmiştir (Güler vd, 2005: 54; Ünal, 2005: 4). Polat (2016: 17) aile içi şiddet “aileyi oluşturan bireylerin birbirlerine yönelik uyguladıkları şiddet” olarak tanımlamaktadır. Aile içi şiddet, aile üyelerinin aile olmasını sağlayan tüm duyguları ve düşünceleri temelden sarsmakta olup mağdura şiddete şahit olana ve aynı zamanda şiddet uygulayıcısına da zarar veren yıkıcı bir eylemdir. Aile içi şiddetin en yaygın türü erkeğin kadına uyguladığı şiddet olmasına rağmen yine bu şiddetten en çok etkilenen kesim çocuklardır.

Çocuğa yönelik istismar veya kötü davranış (child abuse) çocuğun bakımı ile sorumlu olan birey/ler tarafından, fiziksel ve psikolojik nitelikli tüm davranışlardır. Çocuk ihmali (child neglect); yine çocuğun bakımından sorumlu olan birey/ler tarafından yeteri kadar özenin ve ilginin gösterilmemesidir (Yıldırım, 1998: 26-27). Aile içi şiddet genellikle eşler arasında ve ebeveyn çocuk arasında meydana gelmektedir. Bazen de ergen veya yetişkin çocukların ebeveynlerine veya büyük ebeveynlerine yönelik olabilmektedir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995: 7). Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu’nun 2017 yılında yayımlanan raporuna göre; 2017 yılı içerisinde Türkiye’de 409 kadın öldürülmüş, 387 çocuk istismara maruz kalmıştır³.

Aile içi şiddet aileyi oluşturan üyelerden birinin diğer üye veya üyeler üzerinde kurmuş olduğu tahakkümdür. Aile üyesi/leri en küçük olaylardan dolayı veya nedensiz bir şekilde şiddete maruz kalmaktadır. Gecekondu mahallesinde yapılan çalışma bulgularına göre çalışmaya katılan katılımcıların neredeyse tamamı aile içi şiddete maruz kalmıştır (Ünal, 2005: 4). Aile içi şiddetin bu denli yaygın olmasının nedeni erkeğin kadın üzerinde bir “hakkı” olduğu düşüncesidir. Bu düşünce erkeğin gözünde kadını “korunmaya muhtaç birisi” olarak konumlandırmaktadır. Erkek aynı zamanda kendini haklı çıkartabilmek için “kadınların uygunsuz davranışları veya giyim şekillerinin olduğunu ve namuslarına leke sürüldüğünü” savunarak şiddeti devam ettirmektedir. Ortaya atılan bu bahaneler şiddetin meydana çıkmasında belirleyici bir rol oynamaktadır.

³ <http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net>, (erişim tarihi: 01.01.2018)

Türk Dil Kurumu, namus kavramı için: 1. Bir toplum içinde ahlak kurallarına ve toplumsal değerlere bağlılık, iffet. 2. Dürüstlük, doğruluk ifadelerini kullanmıştır⁴. Namus kavramı, aile, toplumu içine alan ve temelinde sahiplenme algısı ve şiddet eylemi bulundurmaktadır (Dinç ve Hotun Şahin, 2009:123-124). 1995 yılında yapılan bir çalışmada katılımcılara “namustan ne anlıyorsunuz” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar “namus en önemli şeydir, onun için ölünür, öldürülür” değerlendirmesini yapmışlardır. Buradaki çelişki ise namusun sadece kadınlar üzerinde bir anlam kazandığı, erkekler üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı yönündedir (Ünal, 2005: 4). Birçok yerde ve farklı şekilde şiddete maruz kalan kadın utanç duygusu ağır bastığı veya şiddetin devam edeceği korkusu ve düşüncesinden dolayı yaşamış olduğu şiddeti paylaşmamaktadır. Özellikle aile içerisinde yaşanan her şey, ailenin mahremiyeti olarak düşünüldüğü ve inanıldığı için anlatılmamaktadır (Güngörmüş vd, 2014: 57; Ayaz ve Yaman Efe, 2010: 24).

Tüm bunların dışında kendisini evine, ailesine, çocuklarına ve eşine adayan kadın, ev işlerini ve diğer işler ile uğraşırken, kendisini toplumdaki izole de etmektedir. Bilgiye ulaşmanın güçlüğü, “yuvam dağılmasın” düşüncesi, şiddetin sona erme umudu ve ekonomik olarak eşine olan bağımlılığı nedeni ile yaşamış olduğu şiddete ses çıkarmamaktadır. Bu nedenle aile içi şiddete maruz kalan kadınlara ve gerçek verilere ulaşmak zordur (Şenol vd, 2013: 4). Şiddet mağduru kadınların daha çok “alın yazı” veya “kader” olarak şiddeti algılaması aynı zamanda şiddetin meşrulaştırılması demektir.

Aile içi şiddetin veri ve bilgi eksikliğinden dolayı konuyla alakalı tarama; boşanmak için başvuran çiftlerin boşanma nedenlerine dayanılarak yapılmıştır. Çiftler dayak ve cana kast nedenlerinden çok zinadan dolayı boşanmışlardır. Bu veri sonuçlarına göre; aile içi şiddetin saklandığı, bu durumun alışkanlık olduğunu, kabul edildiğini ortaya koymaktadır (Başbakanlık Araştırma Kurumu, 1995: 28). Sivas'ta hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada; erkeklerin ve kadınların yarısından fazlası ve çocukların yaklaşık olarak yarıya yakınının şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Güler vd, 2005: 54).

2015 yılında 1812 katılımcı ile Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde yapılan bir nicel çalışmada; “erkek, gerektiğinde eşine şiddet uygulayabilir” ibaresine tamamen katılan erkek öğrenciler ile kısmen katılanlar katılımcıların neredeyse tamamını oluşturmaktadır. Kız öğrencilerinde ise; tamamen katılanlar %20,9 iken kısmen katılanlar %19,2 dir (Can, 2015: 171). Yukarıda yapılan çalışmalar incelendiğinde şiddetin ne derece yaygın olduğu açıkça görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin çoğunlukla erkek öğrencilerin gerektiğinde şiddet

⁴ <http://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 09.06.2019).

uygulayabilmeyi kendilerinde hak olarak gördükleri, şiddetin sıradan ve normalmiş gibi algılanıyor olduğu tespit edilmiştir. Oysaki şiddetin haklı hiçbir nedeni yoktur.

Aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı kadına yönelik şiddetin mağduru olan kadınlar, tanımlarda da belirtildiği gibi hem özel hem de kamusal alanda şiddete maruz kalmaktadır. Kadınlar özel alanda yaygın olarak eşleri veya birlikte oldukları bireyler tarafından, kamusal alanda ise; işverenler, müdürler, iş arkadaşları veya tanımadıkları bireyler tarafından şiddet ve türlerine maruz kalmaktadır. Literatürde, kamusal alanda yaşanan yıldırma ve psikolojik baskılara mobing (iş yeri tacizi) denilmektedir (Güven vd, 2005: 44). Mobing kelimesini literatüre kazandıran Leymann'a göre mobing, sistematik bir şekilde bir kişiye/gruba karşı kötü davranış sergilenmesi veya iletişim kurulması ile başlayıp; taraflardan birinin mağup olması ile sonuçlanmaktadır (Güven vd, 2005: 45).

1.3. Kadına Yönelik Şiddet

Türk aile yapısı geleneksel bir yapıdan oluşarak süregelmiştir. Kız ve erkek çocukları arasında kız çocuklarına yönelik tutum ve davranışları kızların özel ve kamusal alanda pek çok sorun yaşamalarına neden olmaktadır (Bora ve Üstün, 2005: 18). Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlali olmakla beraber aynı zamanda toplumsal cinsiyet temellidir. Uygulanan bu şiddetin kadınlar ve beraberindeki çocuklar üzerinde olumsuz birçok etkisi bulunmaktadır. Şiddet ortamında büyüyen bireyler, sosyal öğrenme yöntemi ile şiddeti öğrenmekte ve içselleştirmektedir. Berktaş'a göre (2004: 27) kadına yönelik şiddet, kadın ve erkeğin arasında süre gelen eşitsizlik sorunu ve kadınların toplumda ikincil cinsiyet olarak algılanmasının sonucudur.

Kadına yönelik şiddet Birleşmiş Milletler, İstanbul Sözleşmesi ve Pekin Deklarasyonu'nda ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirgesi(1993:2) "Kadına yönelik şiddeti; ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma da dahil olmak üzere; kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi" olarak tanımlamıştır.

Bildirge kadına yönelik şiddeti yukarıdaki tanımla sınırlandırmamış, 2. maddesinde şiddeti; hane, toplum ve devlet odaklı olmak üzere daha geniş kapsamda tanımlamıştır:

- (a) Dayak ve hırpalama, ev halkına dahil olan kız çocuklarının cinsel suistimali, drahoma bağlantılı şiddet⁵, evlilik içi tecavüz, kadın cinsel organını sakatlama veya kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eş haricinde (ev halkına dahil) kişilerce uygulanan şiddet, sömürüyle bağlantılı şiddet dahil olmak üzere aile içinde maruz kalınan fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet;
- (b) Tecavüz, cinsel suistimal, iş yerinde, eğitim kurumlarında veya diğer yerlerde meydana gelen cinsel taciz ve hakimiyet kurma, kadın ticareti ve fahişeliğe zorlama dahil olmak üzere genel olarak toplum içinde meydana gelen şiddet;
- (c) Devlet tarafından işlenen veya göz yumulan cinsel, fiziksel veya psikolojik şiddet olarak tanımlanmıştır.

Bildirgenin yukarıdaki maddeler incelendiğinde şiddeti üç sınıfa ayırdığı görülmektedir. İlk olarak hane odaklı olarak tanımlanan şiddet kavramında daha çok cinsel ve fiziksel şiddet üzerinde durulmuştur. İkincisinde ise tanım hane dışına çıkarak iş yerleri ve toplum üzerinden şiddet tanımlanmıştır. Son olarak da şiddetin sadece evde veya toplumda olmayacağı aynı zamanda da devlet eliyle de kadınlara şiddet uygulanabileceği göz önüne alınarak şiddet tanımlanmıştır. Uluslararası ve ulusal hukukta önemli bir yeri olan İstanbul Sözleşmesi'nde (2011) ise kadına yönelik şiddetin; insan hakları ihlali olduğu vurgulanmış ve şu şekilde tanımlamaya devam edilmiştir:

Kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama ve keyfi olarak özgürlüğünden yoksun bırakmaktır.

İlki 1975 yılında Mexico City'de toplanan Birinci Kadın Konferansı daha çok kadınların istihdam ve sağlık hakları üzerinde durmuştur. 1995 yılında Pekin'de toplanan Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda Eylem Platformu ve Pekin Deklarasyonu⁶ kabul edilmiştir. Aynı zamanda konferansta kadına yönelik şiddetin tanımı da yapılmıştır:

Kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan şiddet, baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı gerçekleştirilen her türlü eylem olarak tanımlanmış ve tanımı daha da geniş tutarak; kadına yönelik şiddet türlerinin örneklerini sıralamıştır:

- Kadınların yararına olmayan her türlü davranış veya eylem,
- Kadınlara çeyiz ile ilgili uygulanan şiddet,

⁵ Drahoma: Başlık parasının Rum halkındaki adıdır. Drahomanın diğer başlık parasından ayıran en önemli özelliği; kadın tarafının erkeklere başlık parası vermesidir (Özcan ve Dalyan, 2011: 320-324).

⁶ <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> , (erişim tarihi: 15.06.2018).

- Kadınların eşya gibi alınıp ve satılması,
- Uygulayıcısı kim olursa olsun, devletin göz yumduğu veya kendi eli ile uyguladığı fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet,
- Gebeliğin zorla sonlandırılması,
- Hamilelik döneminde cinsiyetin seçilmesi,
- Kadınların kısırlığa zorlanmasıdır.

Kadına yönelik şiddet; kadının vücut bütünlüğüne ve kimliğine yönelik, kadınları cezalandırmak, sindirmek ve aşağılamak amacı ile yapılan tüm saldırıları kapsamaktadır. Yukarıdaki tanımlar incelendiğinde; şiddetin yer, zaman, yaş, ırk, mezhep, din, eğitim durumu, ideoloji, ekonomik durum, sosyal statü, aile durumu, yaşamış veya büyümüş olduğu toplum veya çevre ayrımının olmadığı anlaşılmaktadır. Kadınlar hane içinde veya dışında şiddete hayatlarının her döneminde maruz kalmaktadır. Bu maruz kalışın temeli toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayanmaktadır. Kadınlar, 1987 yılında “Dayağa Hayır” yürüyüşü ile toplumda “Biz de varız!” diyerek günümüzde var olan kadın haklarının ilk adımlarını atmışlardır. Bu yürüyüş ile birlikte kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet vakaları görünür ve duyulur olmaya başlamıştır. Böylece şiddet antropoloji, sağlık, eğitim, sosyoloji ve psikolojinin temel ana konuları arasına girmiştir (Yıldırım, 1998: 37-41).

Kadının kadın olmasından dolayı yaşamış olduğu şiddetin altında toplumsal cinsiyet, ayrımcılık ve kadın erkek eşitsizliği yatmaktadır. Kadının maruz kalmış olduğu şiddetin biçimi, ifadesi veya kadınlar üzerindeki olumsuz sonucu farklı olsa da en temelde yatan neden aynıdır. Konu ile ilgili yapılan çalışmaların verilerine bakıldığında aile içi şiddetin yaygınlığı ortaya çıkmaktadır. Avrupa Konseyi 16-44 yaş aralığında bulunan kadınların ölüm veya sakatlanma nedeni olarak aile içi şiddeti işaret etmektedir. Bu oran trafik kazası, kanser veya diğer hastalık türlerinden herhangi birisinden dolayı ölen kadın sayısından çok daha fazla olduğu ifade edilmiştir.

1.3.1. Kadına Yönelik Şiddet İle İlgili Yapılan Diğer Literatür Çalışmaları

Şiddet yaygın bir olgudur. Birey, aile, toplum ve devlet üzerinde olumsuz ve travmatik etkiler meydana çıkarmaktadır. Birçok disipline konu olan şiddetle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Kenya'daki istatistiksel veriler haftada en az bir kadının eşi veya birlikte olmuş olduğu kişi tarafından öldürüldüğünü ortaya koyarken; ABD'de bir dakikada dört kadın fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. İngiltere'de de durum farklı olmayıp, haftada iki kadın öldürülmektedir. Bangladeş'te tüm cinayetlerin yarısını eşi tarafından öldürülen kadınlar oluşturmakta iken Etiyopya'da katılımcıların neredeyse tamamı yaşamları boyunca fiziksel

veya cinsel şiddete maruz kalmıştır (KSGM, 2008: 8). Avrupa Konseyi Kenya, ABD, İngiltere, Bangladeş, Etiyopya ve diğer ülkelerin istatistikî verileri benzer sonuçları ortaya koymaktadır. Kanada’da yapılan bir çalışmada şiddetin yıllık maliyeti hesaplanmıştır. Tıbbi bakım ve verim kaybı göz önüne alındığında kadına yönelik şiddetin yıllık maliyet 1,6 milyar dolar gibi yüksek bir rakam olduğu görülmektedir. Kanada’da yapılan bu çalışma şiddetin makro boyutunu ortaya koymaktadır.

Mitchell ve Hodson’ın (1983) yaptıkları araştırmada, kadınların şiddetle başa çıkma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kadınların yaşadığı şiddetin yoğunluğunun artması ile birlikte aktif başa çıkma davranışının daha sık kullanılmaya başlandığı sonucunu elde etmiştir. Yoshihama (2002) yaptığı çalışmada Japon kökenli kadınların aile içi şiddetle başa çıkma stratejilerini incelenmiş ve aktif bir şekilde başa çıkma stratejisi sergileyen kadınların stres düzeylerinin pasif başa çıkma stratejisi geliştiren kadınlara oranla daha yüksek olduğu sonucunu elde etmiştir. Sabina ve Tindale’nin (2008) yaptıkları çalışmada şiddetle başa çıkma yöntemlerinden olan yardım isteme, uzaklaşma ve koruma kararı talep etme durumları incelenmiş ve şiddet mağdurunun bu başa çıkma stratejilerine ancak şiddetin boyutunun ve sıklığının artması, şiddetin biçimi ve şeklinin değişmesi sonucunda başvurduğu sonuç bulunmuştur (Akpınar, 2011: 71-75).

Dünyadaki durum böyle iken Türkiye’de de veriler ve çalışmalar da durumun benzer olduğunu ortaya koymaktadır (KSGM, 2008: 9). Türkiye’de kadın mücadelesinin en önemli temsilcisi olan Mor Çatı tarafından 1996 yılında yapılan çalışma sonucuna göre; kadınların %88’inin şiddet ile birlikte yaşadığı ve %68’inin eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. 1999 yılında Ankara’da yapılan bir çalışmada kadınların %89’u birden fazla şiddete maruz kalırken, %39’u sadece fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Türkiye’de yaşantıları boyunca fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %35 dir. Konu ile ilgili yapılan başka bir araştırma sonucuna göre; kadınlar sadece eş, baba veya birliktelik kurmuş olduğu diğer kişi tarafından şiddete maruz kalmadığı, kendi kadın akrabaları da dahil olmak üzere kocalarının da kadın akrabaları tarafından da şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır (KSGM, 2008: 9-10).

Kadına yönelik şiddetin verileri incelendiğinde; elde edilen veriler şu şekildedir: 2013 yılında 237 kadın, 2014 yılında 294 kadın, 2015 yılında 303 kadın, 2016 yılında 328 kadın, 2017 yılında 409 kadın, 2018 yılında 440 kadın erkekler tarafından öldürülmüştür. 2019 yılında ise ocak ayında 43, şubat 31, mart 27, nisan ayında ise 36 kadın öldürülmüştür⁷. Okutan’ın (2007: 199) yaptığı araştırmada şiddete maruz kalan kadınların baş etme

⁷ <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net>, (erişim tarihi: 25.04.2019).

yöntemlerinden daha çok pasif davranışlar sergilediğini, bu davranışlar içinde sessiz kalma stratejisinin öne çıktığı sonucu elde edilmiştir.

KSGM (2008: 47) tarafından Türkiye genelinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması yapılmıştır. Çalışmada kadına yönelik şiddetin yaygınlığı irdelenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir: Kırdan yaşayan ve yaşamının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalan kadınların oranı %43 iken kentte yaşayan kadınların oranı ise %38'dir. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaşayan ve hayatlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalanların oranı ise %53,2 dir. Araştırmaya katılan kadınların yaş durumu incelendiğinde ise; yaşın büyümesi ile şiddetin doğru orantılı olduğu saptanmıştır. Katılımcıların yaşı büyüdükçe şiddete maruz kalma süreleri artmıştır. Araştırmaya göre; yaşları 45-59 arasında olan kadınların %45,4'ü yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddete maruz kalmıştır (KSGM, 2009: 73).

Türkiye'de şiddet ile ilgili araştırmaların az olmasının nedenleri; aile içi ve kadına yönelik şiddetin mahremiyet olarak algılanması, şiddetin normalleştirilmesi ve meşrulaştırılması olarak gösterilebilir. TÜİK'in 2008 yılında yapmış olduğu Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 12 bölge üzerinden değerlendirilmiştir. Yaşantısının herhangi bir döneminde eşi veya birlikte olmuş olduğu kişi tarafından kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranları şu şekilde karşımıza çıkmaktadır⁸. İstanbul Bölgesi %36,7, Batı Marmara Bölgesi %24,6, Ege Bölgesi %31,3, Doğu Marmara Bölgesi %36,5, Batı Anadolu Bölgesi %49,5, Batı Karadeniz Bölgesi %38, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi %53,2, Ortadoğu Anadolu Bölgesi %47,2, Güneydoğu Bölgesi %47,7 dir. Tüm verilerin ortalaması ise; %39,3'tür. Yukarıdaki bilgilere göre yaklaşık olarak, her on kadından dördünün fiziksel şiddete maruz kaldığı sonucu elde edilmiştir.

Aynı çalışmada son dokuz ayda eşi veya birlikte olmuş olduğu kişilerden fiziksel şiddet yaşayanların oranları bölgesel olarak incelendiğinde; Batı Anadolu Bölgesi %11,6, Akdeniz Bölgesi % 11,9, Orta Anadolu Bölgesi %13,5, Ortadoğu Anadolu Bölgesi % 14,6, Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi %17,8, Güneydoğu Anadolu Bölgesi %19,2 ile yüksek veriler karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de kadın erkek eşitsizliğinin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olan kadına yönelik şiddet yaygın bir olgu olarak kendisini göstermektedir. Bu olguyu belirli bir bölgeye veya kitleye mal ediyor olmak doğru değildir. TÜİK'in yapmış olduğu bu araştırmanın sonucuna göre şiddet ülkemizde sadece belirli bir bölgenin veya şehrin sorunu değil, ülkenin sorunu olduğunu açıkça ortaya koymuştur.⁹ T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2009 yılında Türkiye genelinde toplam

⁸ <http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi: 19.09.2018).

⁹ <http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi:19.09.2018).

24.048 hane ile yapılan bir başka araştırma sonucu, 2008 yılındaki TÜİK verilerini aynı şekilde desteklemektedir (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009: 46).

Erdoğan, Aktaş ve Bayram (2009: 815-820) tarafından yapılan Sığınma Evinde Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Deneyimleri ve Baş Etme Yaklaşımları: Niteliksel Bir Çalışma adlı araştırmada şiddet mağdurunun baş etme stratejisi irdelenmiştir. Stratejiler problem odaklı ve duygusal odaklı olmak üzere iki ana başlık altında toplanmıştır. Birincisi problem odaklı baş etme olup; yüzleşme, ikna etme, evden uzaklaşma, aile bireylerine sığınma, arkadaş/komşudan destek isteme, devlet kurumlarına başvuruda bulunma, para kazanma gibi planlı ve aktif davranış ve çabalarıdır. İkincisi duygusal odaklı baş etme olup; çaresiz hisseden şiddet mağdurunun bu durumu kabullenmesi ve maneviyata yönelmesini içermektedir.

2014 yılında yapılan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması incelenmiştir. Türkiye genelinde hayatının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %35,5 iken yaşamının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalanların oranı ise %12 dir. Fiziksel ve cinsel şiddete aynı anda maruz kalma durumunda bu oran %37,5’e yükselmektedir. Şiddetin bölgelere dağılımı incelendiğinde ise %42,8’lik bir oran ile Orta Anadolu Bölgesi’nde yaşayan kadınlar hayatlarının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalır iken, %15’lik oran ile Batı Anadolu Bölgesi’nde yaşayan kadınlar cinsel şiddete maruz kalmıştır. Yine Orta Anadolu Bölgesi’nde yaşayan kadınların %44,5’i hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Çalışmada 45-59 yaş aralığının, 15-24 yaş aralığına göre; üç katı oranında daha çok şiddete maruz kalındığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu oran şiddet mağdurunun yaşı ilerledikçe daha fazla şiddete maruz kalındığı ortaya koymaktadır. Şiddet mağduru yaşamış olduğu şiddeti psikolojik, sosyolojik ve ekonomik nedenlerden dolayı içselleştirmektedir.

Yapılan literatür çalışması sonucunda bireyin şiddeti hayatının bir parçası olarak kabul etmesinin nedenleri olarak; bireyin yapabileceğine olan inancının olmaması, benlik saygısının düşüklüğü, toplumsal olarak hane içerisine ve özel alana itilmişlik, ekonomik kaygılar, işsizlik ve daha önce herhangi bir iş deneyiminin olmaması gibi çeşitli etkenler olduğu şiddet ile ilgili yapılmış araştırmalar sonucunda elde edilmiştir. Aynı araştırmada hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranı %36 iken hem fiziksel hem de cinsel şiddetten en az birine maruz kalan kadınların oranı ise %38 dir. Bu veriler, cinsel şiddetin beraberinde fiziksel şiddeti de ortaya çıkardığını göstermektedir (ASPB ve HÜNEE, 2014: 83-85).

Şiddet anlatımının önemli bir mecrası olan yazılı medyada yapılan şiddet haberleri incelenmek üzere üç gazete seçilmiştir. Gazeteler, yaptıkları haber ile kadına yönelik şiddeti ve tecavüzü yaygınlaştırarak kadınlara daha fazla zarar vermişlerdir. Kadınlar hakkında yanlış düşünceye ittikleri (tecavüz kadının hatasıdır, kadın iftira atmaktadır, kadının sağlık sorunu vardır) ve bunun sonucunda da şiddetin yaygınlaşmasında rol oynadıkları yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgulardır. Yazılı basının kullanmış olduğu eril dil ve düşünce, yapılan şiddet haberlerini taraflı olarak yansıtmaktadır. Her yaşta birey bu taraflı haberler sonucunda kadın ve erkeğin nasıl olması gerektiğini öğrenerek ve toplumsal cinsiyeti yeniden üretmektedir (Ceyhan, 2014: 62-67). Ural (2016: 174-178) tarafından yapılan çalışmada şiddet mağduru kadınların şiddetle baş edebilmek adına şu yöntemleri kullandıklarını savunmuştur: Akrabadan ve çevreden destek arama, kardeş/ler ile paylaşma, faili yardım almaya zorlama ve boşanma düşüncesi/girişimleridir.

1.4. Kadına Uygulanan Şiddet Türleri

Dünya Sağlık Örgütü, 2002 yılında yayınlamış olduğu şiddet ve sağlık raporunda şiddeti üç kategoriye ayırmıştır.

- Bireyin kendisine uyguladığı şiddet: İntihara yönelik şiddet davranışı, yaralama ve kendini kötüye kullanma eylemlerinin tümüdür.
- Bireylerarası şiddet (aile içi): hane içinde olan şiddettir.
- Kolektif şiddet: genellikle ev dışında yer alan ve birbirini tanımayan kişiler arasındaki şiddettir. Rastgele şiddet eylemleri, yabancılar tarafından tecavüz veya cinsel saldırı, vb dir. Devlet veya daha büyük gruplar tarafından uygulanan toplumsal, ekonomik ve politik şiddettir. Nefret suçları, ekonomik krizler, terörizm, savaş vb. (WHO, 2002: 6).

Şiddet türleri arasında görünürlüğü en fazla olan fiziksel şiddettir. Ancak şiddet demek; sadece fiziki olarak zarar vermek demek değildir. Şiddet fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik ve dijital şiddet olarak gruplanmaktadır.

1.4.1. Fiziksel Şiddet

Fail tarafından mağdurun acı çekmesi ve zarar görmesi amacıyla yapılan, kasıtlı tüm fiziki davranış ve eylemlerdir. Kasıtlı olarak yapılan davranış ve eylemler sonucunda; mağdur kişide geçici veya kalıcı hasarlar oluşabilmekte, bazen ölümle sonuçlanabilmektedir (Polat, 2016: 19). Fiziksel şiddet diğer şiddet türleri arasında belirtileri en belirgin olan şiddettir. Ateşli silah ile yaralamak veya öldürmek, tokat atmak, ısırarak, tekme atmak, saçını

çekmek, kafasını duvarlara vurmak, yumruk atmak, işkence yapmak, vücudunda sigara söndürmek fiziksel şiddet örneklerindedir. Türkiye genelinde yapılan bir çalışmada en yaygın karşılaşılan fiziksel şiddet içeren davranış; tokat atma ya da bir şey fırlatmadır. Araştırma sonuçları evlenmiş kadınların %33'ünün yaşamı boyunca en az bir defa yukarıda betimlenen fiziksel şiddet davranışına maruz kaldığını ortaya koymaktadır (ASPB ve HÜNEE, 2014: 86).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009: 46) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada; ülke genelinde; yaşantısının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranının %39 olduğu ve her 10 kadından dördünün fiziksel şiddeti yaşadığı tespit edilmiştir. Fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddetin mağdur üzerinde yaratmış olduğu travma farklı olsa da, sonuç olarak maruz kalınan eylem aynı zamanda psikolojik şiddete de yol açmaktadır. Tüm bu davranışların altında yatan temel neden ise failin kadınları sindirme ve kontrol edebilme isteğidir. Dünya çapında, kadınların %10-69'u hayatlarının herhangi bir döneminde samimi bir erkek arkadaşı tarafından saldırıya uğradığını bildirmiştir (WHO, 2002: 15).

1.4.2. Psikolojik/Sözel Şiddet

Fail tarafından kadının duygu ve düşünceleri üzerinde kadına fiziki zarar vermeden uygulanan şiddet türüdür. Kadın tarafından yapılan hiçbir şeyi beğenmemek, olumsuz ve kırıcı şekilde topluluk önünde eleştirmek, tehdit etmek, sosyal çevresi ile görüşmesini yasaklamak veya sınırlamak, toplumdaki izole etmek, kıskanmak, çocuklarını göstermemek kadına karşı uygulanan psikolojik şiddet davranışlarına örnektir. Psikolojik şiddete maruz kalan kadın benlik saygısını yitirerek kendisini yetersiz ve değersiz görmeye/ hissetmeye başlayacaktır. Bununla beraber ilerleyen süreçte sosyal çevresinden uzaklaşacaktır. Böylece failin amacı mağduru daha rahat kontrol altına alarak şiddetin dışavurumunu engellemektedir. Şiddete maruz kalan kadınlarda bu davranış kendini değersiz hissetme, düşük benlik saygısı, özgüven eksikliği gibi travmatize edici duygu ve davranışlar olarak sonuçlanmaktadır (Engelli Kadın Derneği, 2013: 14).

1.4.3. Cinsel Şiddet

Fail tarafından kadının bedenine yönelik istenmeyen cinsellik içeren davranış veya söylemlerin tümüdür (Engelli Kadın Derneği, 2013: 13). Şiddet türleri içerisinde özellikle ataerkil yapının hüküm sürmüş olduğu toplumlarda konuşulmaktan dahi korkulan, utarılan ancak yaygın olan cinsel şiddet de geniş bir yelpazeye sahiptir. World and Health Organization (2002: 17) raporunda cinsel şiddet eylemlerini şu şekilde sıralamıştır: zorla seks, escort evlilikler veya ilişkiler, yabancılara tecavüz, zorla kürtaj, silahlı çatışma sırasında

sistematik tecavüz, çocuklara yönelik cinsel istismar, zorla fuhuş, küçük yaşta evlilik, kadınların cinsel bütünlüğüne karşı şiddet eylemleri, kadın sünneti ve zorla yaptırılan bekâret kontrolü şeklinde ifade etmiştir.

Cinsel şiddete maruz kalan kadınlarda, cinsellikle bulaşan hastalıklara yakalanma, hamilelik gibi mağduru derinden etkileyecek travmalar meydana gelebilmektedir (Polat, 2016: 19). World and Health Organization (2002: 17) raporunda cinsel şiddetin erkek bireylerde aile şiddete maruz kalmış ya da şahit olmuş veya ilgisiz babalara sahip olanlarla bağlantısı kurulmuştur. Bireylerin babalık rol ve sorumluluklarını yerine getirmemesi, çocukları ile ilgilenmemesi, iletişim kurmaması ileriki dönemlerde birçok bireyin travmatik olay yaşamasına neden olabilmektedir. Kültürlerde ve toplumlarda cinsel şiddetin meydana çıkmasını tetikleyen faktörler olarak; yoksulluk ve ya cinsel şiddete genel tolerans gösterilmesi işaret edilmiştir. Yine rapora göre; cinsel şiddet, daha çok erkeklerin ön plana çıktığı, ataerkil toplumlarda ortaya çıkmaktadır. Cinsel konularda, “hayır” yanıtının kabul edilmemesi ve yapılan eyleme devam edilmesi tecavüzdür. Zorla birlikteliğin evli çiftlerde yaşanıyor olması ise aile içi tecavüzdür. Evlilik birliği kurulurken her iki bireyin rızası alınmaktadır. Bu rıza, çiftlerin cinsel yaşantısı için de geçerlidir.

KSGM ve Hacettepe Üniversitesi tarafından 2008 da gerçekleştirilen Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet araştırmasında; ülke genelinde kadınların %15’inin cinsel şiddet içeren herhangi bir davranışa maruz kaldıkları, %42’sinin ise ya fiziksel şiddete ya da cinsel şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Çalışmada da görüldüğü gibi cinsel şiddet, beraberinde fiziksel şiddeti getirmektedir (KSGM, 2008: 46). Cinsel şiddet davranışlarından biri olan zorla veya korkunun etkisi ile cinsel birliktelik kurma eylemi Türkiye geneli %7,4 tür. Batı Anadolu Bölgesi %12,1 ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde bu oran %8,1’dir. Tanımlanan cinsel şiddet davranışına en fazla Batı Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayan kadınların maruz kaldıkları tespit edilmiştir (ASPB ve H.Ü, 2014: 88-89).

1.4.4. Ekonomik Şiddet

Ekonomik şiddet paranın kontrol aracı olarak kadın üzerinde kullanılması demektir. Ülkemizde iş hayatına katılım sağlamayan ve geçimini eşinin kazandığı parayla karşılayan kadınların daha fazla ekonomik şiddete maruz kalabildiği bilinmektedir. Kadına ihtiyaçlarını karşılayabileceği miktarda para vermemek, hane geçimine destek olmamak, çalışmasına ve kariyer yapmasına engel olmak, sosyal güvenceden yoksun bırakmak, eşit işe eşit ücret ödememek, maaş kartına el koymak, ziyet eşyalarını veya manevi değeri olan kıymetli özel

eşyalarını izinsiz almak veya satmak, ekonomik konularda karar vermekten alıkoymak ve mülklerine zarar vermek ekonomik şiddet türlerindedir. Fawole, (2008: 2-3) göre maddi olarak katkıda bulunmayı reddetmek, gıda reddini ve temel ihtiyaçları karşılamamak, kadınların eğitime başlamasını veya bitirmesini önlemek girişimleri de ekonomik şiddet örneklerindedir.

Fawole (2008: 4) *Economic Violence to Women and Girls* adlı çalışmasında “Ekonomik şiddet, çok güçlü ve ölümcül bir istismar şeklidir” ifadesini kullanmıştır. Kadınlar, kamusal alanda ve diğer alanda var olmalarına rağmen hala yoksulluk içerisinde bulunmaktadır. Ulutaş (2009: 25-30) “Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek” adlı çalışmasında kadın yoksulluğunun yeniden üretilmesinin nedenlerini şöyle sıralamıştır:

- Kadın emeğinin değersizleştirilmesi,
- Kadınların iş gücü piyasalarındaki ikincil konumları neo liberal yeniden yapılandırma.

İşgücü piyasasında kadınlar erkeklerden daha fazla çalışıyor olmasına rağmen erkeklere oranla daha az para kazanmaktadır. Kadının emeğinin bu denli değersizleştirilmesinden dolayı kadın yoksulluktan kurtulamamaktadır. Çalışmada faydalanılacak olan Klasik Liberal ve Marksist Feminizm kuramlarının odağında kadının ekonomik olarak güçlendirilmesi yer almaktadır. Kadınların toplumsal rollerinden dolayı özel alanda yer almaları kamusal alanın eril olmasına neden olmuştur. Kadınların yeterli eğitimleri aldıktan sonra erkekler ile birlikte kamusal alanda var olabileceklerini ve başarı göstereceklerini savunmaktadır. ABD’de yoksulluğun cinsiyeti araştırıldığında her alanda olduğu gibi istihdam alanında da kadına yönelik ayrımcılık ön plandadır. Erkeklerin yoksullaşma riski %14 iken, kadınların yoksullaşma oranı %17 düzeyindedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2671). Özetle yoksulluk, kadınların maruz kalmış olduğu ekonomik şiddetin hem nedeni hem de sonucudur.

1.4.5. Dijital Şiddet

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte dijital şiddet ve siber (teknolojik, çevrimiçi, elektronik, internet) zorbalık terimleri daha sık kullanılmaya başlanmıştır (Yüksel Özmen, 2018: 958). Bu da gösteriyor ki teknolojinin olumlu yönleri kadar olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Bu olumsuzlukların ve zorbalıkların kadınlar üzerinde kullanılması şiddeti meydana çıkarmaktadır. Teknolojinin yaygınlaşması ile daha çok görünür olmaya başlayan dijital şiddet, kadına uygulanan bir diğer şiddet türüdür. Dijital şiddet failin, kadın üzerinde;

dijital ortamda teknolojik araçlarla baskı kurması veya takip etmesi, sürekli araması veya mesaj göndermesi, sosyal medya şifrelerini istemesi ve sosyal medyasını kontrol etmesidir.

Siber zorbalık bilgi ve iletişim teknolojilerini aracılığı ile karşıdaki bireye/kadına yönelik uygulanan bilinçli ve istekli zarar verme eylemidir. Yaygın olarak kullanılan siber zorbalık davranışları; cinsel içerikli görüntüleri sanal alemde yaymak, farklı birisi olarak davranmak veya tehdit etmektir (Campell, 2005: 69 akt: Yüksel Özmen, 2018: 959). Teknoloji kadın üzerinde hakimiyet kurmak, takip etmek, kısıtlamak, küçük düşürmek ve cezalandırmak için kullanılıyorsa bu sevgi değil şiddettir. Yapılan literatür çalışması sonucunda: Toplumların gelişmişlik düzeyleri, kadınların toplumsal yaşama katılımları, eğitim ve ekonomik olanaklara erişimi arttıkça, şiddet olgusunun görünürlüğünün azaldığı çıkarımı yapılabilmektedir. Bunun altında yatan en önemli neden ise şiddet mağduru kadının şiddet sonrasında haklarına daha kolay ulaşabilme imkanının olmasıdır. Uluslararası ve ulusal boyutta şiddetle mücadele edebilmek için çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Şiddeti önleyebilmek için şiddetin altında yatan nedenleri bilmek gerekmektedir.

1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

İnsan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleri ile hayatın içinde yer almakta ve yaşamını idame ettirmektedir. Birey sadece genlerden oluşmamaktadır. Bireylerin yaşamış olduğu topluma, kültüre ve aile yapısına göre yetiştirilme tarzında, hayata ve insanlara bakış açısında farklılıklar görülmektedir. Birey tüm bu özellikleri ile içinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır. Toplumsal yapı; bireylerin yaşam tarzı, duygu, düşünce ve davranışlarını pek çok yönden etkileyebilir. Toplumda ortaya çıkan olumsuz durum ve davranışlar bireyler için istenmeyen durumlardır. Bu olumsuz duygu ve davranışlardan biri de şiddet olgusudur. Şiddet tek başına bireylerin hayatlarını, eğitimlerini, geleceğe olan inancını, yaşama sevincini ve hayat mücadelesini yıkabilen veya olumsuz etkileyen bir durumdur.

Şiddeti meydana çıkaran farklı etkenler ve çeşitli nedenler vardır. Bireylerin içinde yaşamış olduğu aile, grup ve toplumların inançları, kültürü, geleneği ve hukuk kuralları şiddetin ortaya çıkışında rol oynamaktadır. Politik, ekonomik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik nedenler de şiddetin ortaya çıkışını veya hayatın her döneminde aktif olarak var olmasını besleyen diğer etkenlerdir. Kadına yönelik şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliği yattığı bilinmektedir. Cinsiyet rollerinin tayin edilmesi sonucunda erkeklik algısı toplumda güçlü, üstün ve her şeye hakim olma düşüncesini meydana çıkarmıştır. Bu ataerkil yapının bir sonucu olarak karşımıza çıkmakta ve erkeğin kadından üstün görülmesi pek çok açıdan toplumda kadına zarar vermektedir.

Erkek hâkimiyetinin yüksek olduğu düşüncesi toplumda kadını aşağılamakta, erkeğin kadın üzerinde her türlü hakka sahip olduğu anlayışını yaygınlaştırmakta, olumsuz duygu ve düşünceleri beslemekte ve toplumda bireyleri şiddet davranışlarına yönlendirmektedir. Bunların bir sonucu olarak toplum kadına yönelik şiddet davranışı normalleştirilmiş ve erkeklerin kadınlara şiddet uygulayabileceğine yönelik bir algı oluşturmuştur Erkek, kendine atfedilen rolleri gerçekleştirebilmek ve güçlü görünebilmek için kadına yönelik şiddeti bir araç olarak kullanmaktadır (Kayır, 1996: 93). Kadına yönelik şiddetin önleyebilmesi için öncelikle toplumda kadına yönelik şiddete neden olan durumların bilinmesi gerekmektedir. Ancak var olan hiçbir nedenin şiddeti haklı gösteremeyeceği de bilinmelidir.

Kadına yönelik şiddeti konu alan literatür incelendiğinde şiddetin nedenleri psikolojik ve sosyolojik nedenler olarak ikiye ayrılmıştır. Kadına yönelik şiddetin farklı nedenleri ve bu nedenlerinde bireyler üzerinde farklı boyutları vardır. Şiddet davranışının ortaya çıkışının altında yatan psikolojik nedenler; kişilik ve davranış bozukluğu, düşük benlik saygısı, duygusal bağ ve destek eksikliği, aile içi şiddet maruz kalma veya tanık olma eylemidir. Uyuşturucu, alkol bağımlılığı, yoksulluk, gelir dağılımındaki eşitsizlik ve cinsiyet eşitsizliği gibi toplumsal faktörler de sosyolojik nedenleri oluşturmaktadır (WHO, 2002: 18).

1.5.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Birey içinde yaşamış olduğu toplumun normları, gelenekleri ve kuralları çerçevesinde kendi öz kişiliğini oluşturmaktadır. Kadın ve erkekliğin biyolojik özelliklerini yansıtan cinsiyetin kültürle yoğrulması sonucunda toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ortaya çıkmıştır (Günay ve Bener, 2011: 158). Ann Oaky, tarafından sosyolojiye kazandırılan toplumsal cinsiyet kavramı olarak ilk kez 1972 senesinde literatüre kazandırılmıştır (Ökten, 2009: 303). Toplumsal cinsiyet algıları toplumun bireylere yüklemiş olduğu rol ve sorumluluklardır. Kadınları ve erkekleri cinsiyetlerine göre ayırıştırarak kategorileştirmektedir. Ataerkil toplumsal cinsiyet kalıplarının temel dayanağı aynı olmakla beraber, bu kategorileştirme her kültürde gözlemlenmektedir. Bu kalıplar aynı zamanda bir sonraki döneme aktarılmaktadır. Kadın ve erkeğin özgünlüğünü ortadan kaldırarak bireyleri tek bir kalıba sığdırmaktadır. Bu kalıp her iki cins içinde geçerliliğini korumaktadır.

Kadınlar için belirlenen kalıplar cinsiyet karşıtlığının aşağı kutbunu işaret ederek, kadınların eksiksiz insan olma yetisini elinden almıştır. Kadınların ikincil bir cins olarak görülmesi günümüzde de hala devam etmektedir (Berktaş, 2004: 3). Berktaş (2004: 27), kadına yönelik şiddetin temelimin tüm toplumlarda aynı olduğunu savunmuştur. Bütün toplumlarda kadın erkek eşitsizliğinin ve güç dengesizliğinin mevcut olduğunu belirtmiş ve

bu durumun kadınları ikincil ve öteki konumuna attığını ifade etmiştir (Cihan ve Karakaya, 2017: 307). Berktaş'ın ifadelerinden yola çıkarak; kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet algılarının bir sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Toplum bireylerin biyolojik cinsiyetini kurallarına uygun bir şekilde sergilemesini ister (Vatandaş, 2007: 30). Toplumun özel alanında kadınların kamusal alanda ise erkeklerin rol ve sorumluluklarının fazla olduğu görülmektedir. Bu çerçevede toplum kadın ve erkeğin davranışlarına, kıyafetlerine ve meslek seçimlerine kadar temel birçok alana müdahale etmektedir (Eng-kad, 2013: 14, 31).

Kadınlar toplumun kendilerine atfetmiş olduğu geleneksel roller (yemek ve temizlik yapmak, çocukların veya var ise yaşlı/engelli/hasta bakımını sağlamak, kocasına karşı kadınlık rolünü yerine getirmek, çocukların okulu ve dersleri ile ilgilenmek vb.) olarak tanımlanan rollerini yerine getirirken özel alan olarak betimlenen alanın/alanların her şeyi ile ilgilenmek zorundadır. Kadın özel alanda ne kadar iyi olursa olsun emeğinin karşılığını alamamaktadır (Tüsiad ve Kagider, 2008: 217-218). Özel alan içerisinde geleneksel görevlerini yerine getirmek için çalışan kadın istihdam fırsatlarını değerlendirememekte buna bağlı olarak da kamusal alanda varlığını sürdürememektedir. Kamusal alanda yaşantısının her döneminde var olan ve olmaya devam eden erkek mesleğinde kariyer toplumda söz sahibi olmaktadır. Sosyal hayatın içinde emeğinin karşılığını alarak ve toplum tarafından saygı görerek varlığını sürdürmektedir.

Connell'a (1987: 207-210) göre toplumsal cinsiyet; bireylerin eril ve dişil olarak üremeye dayalı bölünmesi veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik anlamına gelmektedir. Bu pratik, bir süreçtir ve bu süreçler kurumların aracılığı ile yeniden üretilmektedir. Bu ifadeye göre; toplumsal cinsiyet algısı bir süreçtir. Bireylerin hayatlarının her aşamasında yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı sadece özel veya sosyal alandan beslenmemekte olup; aynı zamanda kamusal alanda kurumlardan da beslenmektedir. Butler (2016: 50-52), toplumsal cinsiyet için "cinsiyet bedenin üstlendiği kültürel anlamlar bütünü ise toplumsal cinsiyetin herhangi bir cinsiyetten tek bir şekilde kaynaklandığı söylenmemektedir" der. Toplumsal cinsiyetin, iki cinsiyet ile sınırlı kalması için neden yoktur. İkili bir toplumsal cinsiyet arasında kurulan bu ilişki cinsiyetlerin birbirini yansıttığını veya kısıtladığını düşündürmektedir. Cinsiyetin toplumsal cinsiyet temelli kültürel bir inşa olduğu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet (gender) cinsiyetleri tesis eden üretim mekanizmasının kendisidir.

Tan (1979: 157) endüstrileşmenin getirmiş olduğu etkiler sonucunda toplumsal cinsiyet algısının ve kadın erkek eşitsizliğinin sürecini koruduğu ve beslediğini savunmaktadır. Bu ayrımcılığın temelinde ise kadınların toplumsal ve kamusal hayatın içinde

yer almasına karşı olan tutum, tavır, bakış açısı ve düşüncenin yattığını belirtmiştir. Cinsiyet rollerinin tarihsel gelişimi incelendiğinde eşitsizliğin nasıl ortaya çıktığı net bir şekilde görülmektedir. Rol belirli bir toplumsal statüye sahip kişiden beklenen davranışlardır. Toplum kadın ve erkeğe uygun düşen davranışları kültürel algı, norm ve değerleri ışığında kendini haklı çıkartacak şekilde tanımlamaktadır. Bu tanımlama toplumsal cinsiyet rollerinin temelini oluşturmaktadır (Tan, 1979: 158-160).

Toplumsal cinsiyet (gender), kadın ve erkekler için toplumsal değerler çerçevesinde oluşturulmuş roller, öğrenilmiş davranış ve beklentilerdir. Toplumun yapısına göre toplumsal cinsiyet eşitliği veya eşitsizliği meydana çıkmaktadır. Ataerkil toplumlarda erkek, kadın cinsinden daha üstün görülmektedir. Böylece cinsiyetler arası eşitsizlik bozulmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği ortaya çıkmaktadır. Ecevit, “Toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikler için haklarda ve kaynaklarda, ekonomik faaliyet alanında, sağlık ve bağlantılı hizmetlere erişebilmede, kamusal yaşam ve siyasal alandaki eşitsizlikler, şiddet, taciz ve istismar” olarak belirtmiştir. Ecevit’in sınıflandırılmasına bakıldığında cinsiyet eşitsizliğinin toplumsal alanda yaygın olduğu görülmektedir (Ecevit (2003: 83-84).

Kadın ve erkeğin rol ve sorumluluklarının adaletsiz dağılımı ve kadınların özel alanla bütünleştirilmesi cinsiyete dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum aynı zamanda toplumsal cinsiyetin inşasıdır (Vatandaş, 2007: 36). Cinsiyete dayalı toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınların toplumlarda kadın olmasından dolayı yaşamış olduğu her türlü ayrımcılıktır. Kadınlara karşı ayrımcılık; siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel veya diğer alanlardaki kadın ve erkek eşitsizliğine dayanmakla birlikte, insan haklarının ve temel özgürlüklerin kadınların medeni durumları ne olursa olsun bu hakların onlara tanınmasını, haklardan yararlanmalarını veya hakları kullanmalarını engelleme veya hükümsüz kılma amacını taşıyan veya bu sonucu doğuran cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama veya kısıtlama olarak tanımlanmıştır¹⁰ Kadınlar özel alanlarda ayrımcılığa maruz kaldıkları gibi kamusal alanda da ayrımcılığa maruz kalmaktadır. İş verenin personel alımında kadınların medeni durumlarına göre karar vermesi daha çok bekar kadınları işe alması kadınların medeni durumlarından dolayı ayrımcılığa maruz kalmasına bir örnektir. Çocuğu olan kadınların kamusal alanda yer alabilmeleri için kreş desteğinin devlet tarafından sağlanması ve bu hizmetin ulaşılabilir olması gerekmektedir. Eğer devlet bu hizmeti yeterli şekilde sağlamıyor ise kadının kamusal alanda yer alması devlet eli ile engellenmekte ve kadınlar haklarından mahrum bırakılmaktadır (Bora, 2011: 2-4).

¹⁰ Cedaw (1979) <https://www.tbmm.gov.tr>, (erişim tarihi: 15.06.2018)

Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu (Global Gender Gap Report) her yıl düzenli olarak yayınlanmaktadır. Raporda ülkelerin durumları dört başlık altında değerlendirilmektedir. Bu başlıklar kadınların eğitim ve sağlık fırsatlarından yararlanmaları, ekonomik yaşama katılma ve fırsat eşitliği, siyasi güçlenme düzeyidir. 2011 yılında 135 ülke arasında yapılan çalışmada Türkiye 122. sırada, 2012 yılında ise 124. sırada olduğu görülmektedir. Rapora göre; bu gerilemenin temel nedeni eğitim düzeyi ve siyasi güçlendirmedeki gerilemedir. Aynı raporda Türkiye'nin 2013 yılında 120.sırada olduğu görülmektedir. Türkiye, genel puanı ve sıralamasında ilerleme kaydetmesine rağmen; bölgedeki en düşük puanlı ülke olmayı sürdürmektedir. İş gücüne katılım, mesleki ve teknik işçi, okuryazarlık, ortaöğretim ve yüksek eğitim oranında yıl içinde gelişmeler olduğu görülmektedir (World Economic Form, 2011: 334-335; 2012: 340-341; 2013: 26-360-361).

Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda (Global Gender Gap Report) Türkiye 2014 yılında 142 ülke arasında 125. sıraya gelerek tekrar gerilemiştir. Rapor incelendiğinde; ekonomik katılım ve fırsat, eğitim düzeyi, siyasi güçlendirme ve sağlıklı yaşam gibi önemli alanlarda gerilemenin olduğu tespit edilmiştir (World Economic Form, 2014: 354-355). Rapora göre; Türkiye 2015 ve 2016 yılında 145 ülke arasında 130. sırada yer aldığı, 2017 yılında ise 131. sıraya gerilediği görülmüştür. Gerilemenin nedeni ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin mesleki kariyer düzeyi yüksek kadrolarda hala sağlanamamış olmasıdır. Genel olarak raporlar incelendiğinde; Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitliğinden çok uzakta olduğu görülmektedir. (World Economic Form, 2015-2016: 346-347; 2017: 324-325).

Toplumsal cinsiyet algısı kadının ve erkeğin nasıl olması gerektiğini öğretmekte ve bireylerin bu şekilde davranmaları için belirli cinsiyet kalıpları oluşturmaktadır. Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD, 2013- 14, 33-36) kadın toplumsal rollerini şu şekilde tanımlamıştır.

- Eş Olma Rolü: Her toplumun kadından beklentileri farklıdır. Ataerkil toplumların eş rolünü üstlenen kadınlardan beklentisi eşini memnun etmesi, ona hizmet etmesi, ihanet etmemesi ve eşinin sözünü dinlemesidir.
- Annelik Rolü: Kadınlar için önemli bir rol olan annelik rolü kadının toplumda saygı görmesini ve söz sahibi olmasını sağlamaktadır.
- Ev Kadınlığı Rolü: Ev kadınlığı rolü medeni durumlarına bakılmaksızın kadınların üstlenmiş olduğu en belirgin roldür. Evli kadın eşine, çocuğuna ve akrabalarına karşı bu rolü üstlenirken; bekâr kadın babasına ve erkek kardeşlerine karşı bu rolü üstlenmektedir. Annelerinin hane içerisindeki yaşantıya şahit olan kız çocukları sosyal öğrenme yöntemi ile kadınlığı öğrenmektedir. Simone de Beauvoir'nın

“Kadın doğulmaz, kadın olunur” savı ev kadınlığı rolünün en güzel örneğidir. Butler’a göre; Beauvoir bu sözü ile “bahsi geçenin kadın olduğu açıktır; bu kültürel bir mecburiyettir ve bu mecburiyeti dayatan cinsiyet değildir. Beauvoir değerlendirmesinde; kadın olma edimini gerçekleştirenin özellikle “dişi” bir birey olduğuna dair bir açıklama bulunmamaktadır (Butler, 2016: 54).

- Akrabalık Rolü: Tüm bunların yanı sıra kadın kendisinin veya eşinin aile üyeleri ile olan ilişkinin sorunsuz bir şekilde yürütülmesinden de sorumludur.
- Mesleki Rolü: Tüketime, üretimin artması ve ekonomik kaygıların ortaya çıkması sonucunda kadının mesleki rolü de ortaya çıkmıştır. Toplumların gelişmişlik düzeyine göre farklılaşmakla beraber genel olarak kadının eşlik, annelik ve akrabalık rollerine ilişkin geleneksel beklentiler önemini korumaya devam etmektedir
- Topluluk Rolü: Kadının diğer rollerinden geriye kalan zamanlar da gerçekleştirmiş olduğu roldür. Herhangi bir sivil toplum kuruluşunda görev yapmak veya dernekte aktif faaliyetlerde bulunmaktır.

1.5.2. Psikolojik Nedenler

Şiddetin bir davranış olarak açıklanmaya çalışıldığı disiplin ‘Psikolojidir. Psikoanalitik kuramın temsilci olan Freud agresyon ve şiddetin, insanda bir çeşit içgüdü ile ilgili olduğuna inanmış ve buna Ölüm İçgüdü (thanatos) demiştir (Afşar, 2015: 716). Freud ölüm içgüdü (Thanatos)’nün Fechner’in geliştirdiği "tüm yaşayan süreçler sonunda madensel dünyanın sürekliliğine dönüşürler" düşüncesinden etkilenecek şekilde ortaya atmıştır. Her bireyde farkında olmadığı bir ölüm isteğinin olduğuna inanmıştır. Bu inanç Freud’u ölüm içgüdü ile alakalı olan saldırganlık dürtüsüne götürmüştür. Freud saldırganlığı “bireyin kendine dönük yıkıcı eğilimlerinin dış dünyadaki objelere çevrilmesi” olarak tanımlamıştır (Gençtan, 1998: 30-32). Bundan dolayı insan sürekli olarak diğer insanlarla savaş halindedir. Kendini yok etme isteği yaşam içgüdüleri tarafından engellenmiştir (Gençtan, 1997: 60-61).

Psikanalitik görüşe göre; id, ego ve süper ego dengesini sağlayan birey sağlıklı bir bireydir. Şayet bu denge sağlanamaz ise bireylerin psikolojik sağlığı olumsuz olarak etkilenmektedir. Sahip olunan yaşam ve ölüm içgüdüleri toplum tarafından kontrol edilmeye ve engellenmeye çalışılmaktadır. Bu durum bireylerde bulunan egonun görevini yerine getirememesine veya yön değiştirmesine neden olmaktadır. Egonun görevini yerine getirmemesi durumunu "güdü bilinçdışına itilir, psişik enerjinin büyük çoğunluğu bu istekleri bilinç dışında tutmak için çaba sarf eder. Bilinç dışında engellenen güdüler zamanla artarak bir

problem yumağı haline gelmektedir. Eğer, bu sorun yumağı kontrol altına alınamaz ise; kişide anksiyete meydana çıkacak ve toplumla çatışmaya başlayacaktır (Tuzcuoğlu, 1995: 2).

Şiddetin altında yatan bir diğer psikolojik neden ise; her şeye sahip olma, mükemmel olma ve onaylanma arzudur. Soysal (2007: 7) yazmış olduğu bir denemesinde günümüzü “arzunun sahip olunması gereken salt bir ihtiyaç nesnesine dönüştüğü böylesi bir sosyal düzen” olarak tanımlamaktadır. 21. yy da yaşayan her birey isteklerine daha kolay ulaşmayı istemektedir. Her istediğinin hızla yerine gelmesine alışmış, ailesi ve toplum tarafından bu algıyla büyütülmüş bireyler istediklerine sahip olamayınca mutsuz ve agresif bireyler olabilirler. Bu durum bireyleri şiddete yönlendirebilmektedir. Bireylerin isteklerini elde edememesi ya da yaşam standartlarının istediği düzeyin altında olması, bireylerde ani patlamalar veya geri dönüşü olmayan ölümcül katarsisi meydana çıkarmaktadır.

Bireylerde onaylanma ihtiyacının karşılanmaması şiddeti ortaya çıkaran bir diğer psikolojik nedendir. Ailede, sosyal çevrede, iş yaşamında ve toplumda bireyler onaylanma ihtiyacının meydana çıkmasıyla birlikte birey çevresinden daha fazla ilgi beklemektedir. Bu beklentinin sonucunda onaylanmadığını hissettiği anda da ötekinin yıkımını istemektedir (Soysal, 2007: 7).

1.5.3. Sosyolojik Nedenler

Sosyoloji, semboller ve kültür aracılığıyla gerçekleştirilen şiddet ile ilgilenmektedir. Şiddetin alanı kapsamlı olmakla beraber savaş, terörizm, etnik temizleme,¹¹ aile içi şiddet, nefret suçu gibi birçok konuyu içine almaktadır. Kaynak teorisini aile ilişkilerine uygulayan Goode, erkeklerin ailenin dışında kontrol ettikleri daha fazla kaynağın, güç ve kontrolü korumak için aile içinde şiddet kullanmaları gerektiği ihtimalini azalttığını ileri sürdü. Goode, aileyi bir güç sistemi olarak kavramsallaştırdı ve daha az kaynağa sahip erkeklerin, daha fazla kaynağa sahip erkeklere oranla daha çok şiddet kullanma ihtimalinin olacağını öngörmüştür. Goode göre şiddet ile kaynak arasındaki ilişki doğru orantılıdır. Modernleşme ve endüstriyellemenin getirisi olarak kadınlar artık erkekler gibi kamusal alanda daha fazla görünür olmaya başlamışlardır (Walby, 2012: 95-96).

Kadınların kamusal alana girmesi ile sarsılan erkekler ailede ve sosyal çevrede otoritesi korumak veya kabul ettirmek için daha fazla şiddete başvurmaktadırlar (Başbakanlık Araştırma Kurumu, 1995: 8). Bu durum sahip olunan iktidarlığın sürdürme çabasıdır. Şiddet toplumun her kesiminde, her yaştan bireyde ortaya çıkabilmektedir. Toplumda görülen

¹¹ Etnik Temizleme: Etnik temizlik kavramı, yoğun olarak 1990'lı yıllarda Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'nin parçalanması sırasında çıkan çatışmalarda belirli halk gruplarına karşı yapılan zulüm ve vahşeti tanımlamak için kullanılmaya başlandı. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://sukruelekdag.wordpress.com/2008/06/28/soykirim-etnik-temizlik-ve-insanliga-karsi-suclar/>

şiddetin en temel tetikleyicileri; eğitimsizlik, yoksulluk ve toplum içinde şiddetin meşrulaştırılmış olmasıdır (Winston, 2002: 283).

1.5.3.1. Eğitim

Şiddetin meşrulaştırıldığı bir diğer disiplin ise eğitim alanıdır. 2017 yılında UNİCEF dünya çapında 123 milyon çocuğun okula gitmediğini, son 10 yıl içerisinde; okula gitmeyen çocukların oranını düşürmek için yapılan çalışma sonucunda ise neredeyse hiç ilerleme kaydedilmediğini belirtmiştir¹². 2018 yılında Türkiye’de 0-14 yaş arası çocuk nüfusu 19.184 bindir. Bu nüfusun 9.846 bini erkek, 9.337 bini kız çocuğudur¹³. Milli Eğitim Bakanlığı’nın örgün eğitim istatistiklerine göre, 2016-2017 devlet okullarında eğitim gören erkek öğrenciler %51,3 iken kız öğrenciler %48,7 dir. Özel okullarda ise bu oran erkeklerde %54,3 iken kız öğrencilerin oranı ise %45,7 dir¹⁴.

Unicef, Türkiye’deki temel eğitimde cinsiyetin eğitim üzerindeki bu dengesiz ve adaletsiz dağılımından ve cinsiyet eşitsizliğinin bu denli görünür olmasından dolayı; bu konuya daha fazla duyarlılık gösterilmesini gerekli gördüğü 25 ülke arasında Türkiye’ye de yer vermiştir¹⁵. Eğitimde cinsiyet eşitsizliğinin bu denli görünür olmasının en önemli nedeni ise toplumsal cinsiyet kalıplarıdır. Bu kalıplar, kadınlara sadece özel alanı ve içindeki sorumlulukları atfederken erkekleri özel alanın dışında tutmaktadır. Geleneksel yapı kız çocuklarının okula gitmesi veya eğitimlerine devam etmesinden çok kız çocukların özel alandaki sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini önemsemektedir.

Kız çocukları biyolojik cinsiyetlerinden dolayı; haklarından yoksun bırakılmaktadır. Eğitimdeki bu eşitsizlik kızların cesaretini kırmakta kamusal ve toplumsal alanda yetkin bir şekilde var olmalarına engel olmaktadır. Bunun sonucunda karar mekanizmalarında genellikle erkekler bulunmaktadır. Eğitim ve şiddet arasındaki bir diğer ilişki de kadın erkek eşitliği, insanlık sevgisi, empati yeteneği geliştirme, farklılıklara saygı duyma, toplumsal cinsiyet yargıları, insan, çocuk ve kadın hakları ile ilgili eğitimlerin verilmesidir. Bu eğitimler modül olarak eğitim-öğretim müfredatının içinde var olduğu göz önünde bulundurularak; daha etkili ve verimli sonuçlar alınabilmesi için verilen eğitimlerin içerik bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir. Eğitim sürecinde disiplin ve ceza verme de bir araç olarak kullanılan şiddet aynı zaman da aile terbiyesinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Böylece şiddet toplum tarafından meşru kılınmaktadır.

¹² <https://www.unicefturk.org>, (erişim tarihi: 25.09.2018).

¹³ <http://tuik.gov.tr>, erişim tarihi: (19.09.2017).

¹⁴ <http://egitimsen.org.tr>, erişim tarihi: (10.10.2018).

¹⁵ <https://www.unicef.org>, erişim tarihi: (25.09.2018).

1.5.3.2. Yoksulluk

Yoksulluk, bireyin yaşamını idame ettirebilecek en minimum düzeyde dahi ihtiyacını karşılayamamasıdır. Bu ihtiyaçlar beslenme, barınma, sağlık, güvenlik ve giyim vb. olarak sınıflandırılabilir. Dünya Bankası yoksulluğun parasal yönünü tanımlamaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında yoksul, belirli gelir grubunun altında kalanlar veya hiç geliri olmayanlar olarak değerlendirilebilir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2664). Yoksulluk kavramı, değişkenlere göre farklılık gösterebilir. Kadın yoksulluğunu etkileyen değişkenler hane içi görevler, toplumsal cinsiyet, güçsüzlük, kaynakların adaletsiz dağılımı ve fırsat eşitsizliğidir.

Enformel iş gücünün görünen yüzü olan kadınlar aynı zamanda koruma sisteminden de dışlanmaktadır (Öztürk ve Çetin, 2009: 2677). Hayatta kalma mücadelesi veren kadınlar, bu şartlar altında çalışmaktadır. Düşük ücret, kayıtsız iş gücü, fazla çalışma saatleri ve iş yükü gibi daha zor şartlarda çalıştırılan kadının bu şartları kabul etmesinin tek nedeni ise; yaşamını idame ettirebilmek için en minimum düzeyde dahi olsa bir gelir elde etme çabasıdır. Kadın yoksulluğunu ortaya çıkartan iki etmen vardır; ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir.

Yoksulluğu doğrudan etkileyen faktörler değerlendirildiğinde; elde edilen bulgular kadın yoksulların fazla olduğu gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır. AB yoksulluğun cinsiyeti incelendiğinde erkeklerin yoksulluk riski %14 iken, bu risk kadınlar arasında %17 düzeyindedir (Öztürk ve Çetin, 2009: 2671). Yoksulluk ve iş gücünün bu şekilde adaletsiz dağılımını ortaya çıkartan önemli bir neden ayrımcılıktır.

1.5.3.3. Şiddeti Meşrulaştırmak

Şiddetin toplum kanalında hoş görülmesi, bir neden ile bağdaştırılması, hak verilmesi şiddetin meşrulaştırılmasıdır. Kadına yönelik şiddet toplum, aile ve bireylerin kültürel değerleri üzerine şekillenmektedir. Toplumun şiddeti kabullenmesi, şiddetin bir davranış olarak gelişmesine neden olmakta ve tanımlanmasını zorlaştırmaktadır (Güngörmüş, 2014: 57). Şiddet toplumlarda, kültürlerde ve bölgelerde farklı anlamlar yüklenmesine rağmen bireyler üzerindeki etkileri her yerde aynıdır. Şiddet bireylerin yaşantısını olumsuz etkileyen sosyal bir olgudur. Namus ve şiddet arasında özellikle ataerkil toplumlarda yadsınmaz bir bağ vardır.

Ailenin veya kocanın namusu olarak tanımlanan kadınlar, ‘namussuzluk’larının bedelini en ağır şekilde şiddet veya ölüm ile ödemektedirler. Kadının namusu cinselliğinin denetlenmesi, fiziksel görünüm (giyilen kıyafetler) ve davranışlarıyla tanımlanmaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2004: 18). Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından 2000-2005 yılları arasında Türkiye’de işlenen namus ve töre

cinayetlerinin verileri derlenmiştir. Bu süreçte toplam 1091 namus ve töre cinayeti meydana gelmiştir (EARGED, 2008: 16). Tablo 1.1. incelendiğinde töre ve namus cinayetleri olarak; kan davası, kız alıp verme, aile içi uyuşmazlık, cinsel taciz, yasak ilişki, tecavüz ve namus neden olarak gösterilmiştir.

Tablo 1.1 Töre Kavramı İçerisinde Değerlendirilen 1091 Olayın Nedensel Dağılımı (2000-2005)

İli	Kan Davası	Kız Alıp Verme	Aile İçi Uyuşmazlık	Cinsel Taciz	Yasak İlişki	Tecavüz	Diğer	Namus	Toplam
f	109	33	318	95	59	36	9	322	1091
%	10	3	29	9	15	3	2	29	100

Kaynak: Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı, 2006

Gümüş (2006: 42-83) “Şiddetin Nedenleri” adlı makalesinde şiddetin nedenlerini farklı bir bakış açısı ile incelemiştir ve şiddetin tek bir neden altında toplanamayacağını, çok boyutlu olduğunu savunmuştur. Şiddetin sadece bireyler arası bir olgu olmadığı aynı zamanda devletler ve ulusları da içine alan geniş kapsamlı bir olgu olduğu görülmektedir. Gümüş şiddetin nedenlerini mikro, mezo ve makro düzeyde gruplandırmıştır. Gümüş’e göre kadına yönelik şiddetin mikro nedenleri şu şekilde sınıflandırılmıştır:

a)Nüfus ve yaşam mücadelesi; Malthus (1798 akt: Gümüş, 2006: 42) “An Easy on Population” adlı eserinde nüfusun artışı ile doğru orantılı olarak yiyecek talebinin de artacağını ve bu talebin karşılanamayacağını vurgulamıştır. Bunun sonucunda yaşam mücadelesi başlayacak ve şiddet meydana çıkacaktır.

b)İçgüdü ve genetik-biyolojik açıklamalar; şiddetin biyolojik olarak iç uyaranlar üzerinden açıklanmaktadır. Şiddetin nedenleri olarak soya çekimi, saldırganlık, testosteron, kromozom, bedensel şekil farklılıklar, madde bağımlılıklar gibi nedenler sayılmaktadır.

c)Dürtü-tepi ve psişik yapı; bencillik, sinizm (kinizm) ve yıkıcılık; yaşamını idame ettirebilmek için her organizmanın belirli hayati enerjiye ihtiyacı bulunmaktadır. Sahip olunan bu enerji olumlu veya olumsuz olabilmektedir.

ç)Akıl ve seçim; geçim dünyası, kar ve zarar; uygarlık, insanların aklını kullanması ile başlamıştır. Bunun sonucunda kötü veya olumsuz olayların sona ereceğine inanılmıştır. Ancak görülüyor ki; akıl tercihinin şiddetten yana yapmış gözükmektedir.

d)Nefis, istenç ve seçkinler; birey, ulus veya devlet en iyisini ve en güçlüsüne sahip olabilmek için savaşmaktadır. Kimisi bunu ikna yöntemi kullanarak yapmış olsa da genellikle savaşlar ile elde edilmiştir.

e) Bastırma, travma, aktarım, moral gelişim, takıntı ve kişilik paradoksu; temelde sahip olunan duyguların çeşitli nedenler ile önce bastırılması ve daha sonra çeşitli tetikleyiciler ile açığa çıkması sonucunda bireylerde meydana gelen bilinçsiz dışa vurumdur.

f) Reaksiyoner saldırganlık; tedirginlik, korku, öfke, yas, ve kurtuluş savaşları; saldırganlığın veya şiddetin bir tepki olarak ortaya çıkmasıdır. Tepkisel şiddet olarak adlandırılan bu şiddetin temelinde yoksulluk, eşitsizlik, adaletsizlik, kin ve nefret duyguları yer almaktadır.

g) Stereotip kategorileştirme, önyargı, damgalama, yaftalama; “biz ve onlar”; ayrımcılık beraberinde şiddeti de getirebilir. Biz ve onlar (dost- düşman) olarak yapılan ayrımcılık sonucu şiddet meydana çıkmaktadır.

ğ) Irkçılık ve etnosentrizm; bireylerin kökenlerine göre kiminle iletişim kurup kuramayacağını yöneten bir araçtır.

j) Otoriteryen potansiyel; var olan otoriteye itaat etmektir.

k) Çevre ve ekoloji; bizatihi sokağın kendisi; şiddeti anlayabilmek için varoluşlara değil koşullara bakılması gerekmektedir.

l) Alt kültür, ilgi odağı, marjinalite, entegrasyon kuramları; bizatihi: ailenin kendisi; aile kültürü, çevre kültürü, sahip olunan kültür ve sosyal çevrenin de katkısı ile şiddet yoğrulmaktadır.

m) Cehalet veya bilinç; bizatihi okulun kendisi; birçok eğitimci için şiddetin temel dayanağı, eğitim, öğretim ve terbiyeye uygun modeller yaklaşımına dayandırmaktadır. Şiddetin aile, sosyal çevre ve medyada desteklenmesi sonucunda, şiddet öğrenilmekte ve haklı bir neden ile bağdaştırılmaktadır.

n) Kültürel arka plan; bizatihi kültürün kendisi; içinde yaşanılan kültür ile hayatın her yerinde karşılaşmaktadır. “Eti senin kemiği benim” veya “hocanın vurduğu yerde gül biter” söylemi içerisinde çocuklarımız okullarda eğitim gördüğü müddetçe şiddet sürekli olarak beslenecektir.

o) Otorite ve egemenlik; bizatihi devletin kendisi; Hobbes’a göre devletin şiddet kullanmasının nedeni anarşi ve kaosu önlemektir. Marx ise devlet şiddeti meşrulaştıran insan topluluğudur der.

ö) Ekonomik arka plan; bizatihi kapitalizmin kendisi, gelir dağılımdaki eşitsizlik, tüketim toplumu ve artan işsizlik oranı kapitalizm ile birlikte genişlemeye başlamış ve bir kültür olarak yerleşmiştir. Kapitalizm ve sömürgecilik savaşının kazanını olma yarışı şiddeti ortaya çıkarmaktadır.

p) Teknoloji, ordu ve savaş endüstrisi; bizatihi hegomanik bürokrasinin kendisi; sosyal düzenin sağlanabilmesi için sosyal güvenliğin artırılması gerekmektedir.

r) Bilim ve teknik; bizatihi pozitivist ve modernizmin kendisi; bilimin ve pozitivist bilimlerin gelişmesi sonucunda toplumlararası veya bireylerarası çatışmalar devam etmektedir. Ancak silahlar veya bombalar patlatılmadan.

s) Post-modernleşme ve küreselleşme; bizatihi uygarlığın kendisi; insanlık ana çatışma nedeni olarak kültürü işaret eden Huntington'a göre (1993, akt: Gümü) uygarlıklar arasında bu çatışma geleceğin savaşı halini alacaktır.

ş) Kitle toplumu; bizatihi toplumun kendisi; tüm özellikleri bakımından farklılık arz eden bireylerin bir araya gelmesi sonucuyla bir kitle oluşmaktadır. Bu kitle, bireyler tek başına iken davrandıkları şekilde davranmazlar. Farklı bir şekilde davranmaya, duymaya, söylemeye ve düşünmeye başlarlar ve böylece kitle ruhuna sahip olurlar.

t) Popüler kültür, medya ve moda: bizatihi iletişimin kendisi; kitle iletişim araçları söylemleri ve kullandıkları görseller ile şiddetin yeniden üretilmesine, olağanlaştırılmasına, hayatın bir parçası gibi algılanılmasına ve kanıksatılmasına neden olmaktadır.

u) Mikro çatışma kuramları, adalet ve anomi; bizatihi çözülme ve yenilenmenin kendisi; mikro çatışma kuramcılarının göre; konum, statü ve roller arasında sürekli bir gerilim vardır.

ü) Makro çatışma kuramları; güney/kuzey çatışması ve/veya sınıf çıkar çatışmaları; toplum kaos çıkmaması için belirli düzen ve kurallar üzerine kurulmuştur. Bireyler yaşamlarını bu çerçeveye göre idame ettirirler. İnsanlar geliştirmiş olduğu toplumsal düzlemde zorunlu iletişim kurarlar. Bu üretim ilişkileri, toplumun ekonomik gücünün artışı anlamına gelmektedir. Bu gücün kontrol etme çabası şiddeti meydana çıkarmaktadır.

1.6. Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkarmış olduğu sonuçlardan sadece kadınlar değil aynı zamanda diğer aile üyeleri de zarar görmektedir (Ediz ve Altan, 2017: 407). Bu zarar görüş şiddetin sosyal, psikolojik, fiziksel ve ekonomik olarak meydana çıkarmış olduğu olumsuz sonuçlardır (Çalışkan vd. 2018: 218). Şiddet mağduru kadın farkında olmadan çeşitli nedenler ile şiddetin devamını sağlamaktadır. Kadın, yaşanan şiddeti kimse ile paylaşmayarak, mücadele gücünü ve yaşama isteğini kaybederek şiddeti “sineye çekip” şiddetin devam etmesine neden olmaktadır. Şiddetin sonuçları kısa ve uzun süreli olarak incelendiğinde; kısa vadede sonuçlar yakın zamanda kendini gösterirken, uzun vadedeki sonuçlar ise yaşamın ilerleyen zamanında kendini göstermektedir.

Şiddet mağdurunun maruz kalmış olduğu fiziksel şiddetin yanında etkileri uzun sürecek olumsuz sağlık sorunları da yaşanmaktadır. Uzuv kayıpları, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, perinatal komplikasyonlar,¹⁶ beyin hasarı, üreme sağlığı sorunları, kronik hastalıkların artması, beden travması, istenmeyen gebelik veya kalıcı sakatlık gibi ciddi sağlık sorunları görülebilmektedir. Tüm bunların yanı sıra psikolojik temelli davranış sorunları da kendini gösterebilmektedir. Alkol bağımlılığı, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete, intihar vb. sorunlar görülebilmektedir (WHO, 2002: 7; Güngörmüş, 2014: 58). Şiddet bireylerin hayatlarını yaşadığı veya şahit olduğu andan itibaren olumsuz olarak etkilemektedir.

Şiddete maruz kalan kadın şiddet sonrasında sadece fiziksel sağlık sorunları yaşamamakta bunun yanında ruh sağlığı sorunu da yaşamaktadır (Tortamış, 2009: 1). Şiddetin uzun vadedeki sonucu; mutsuz bireyler, aileler ve toplumdur. Daha sağlıklı ve refah içinde yaşayan toplum yaratabilmek için şiddet sorununu önleyici çalışmalar yapılmalıdır. Kadına yönelik şiddetin kuşaklararası aktarımı şiddetin önemli sonuçlarından birisidir. Aile içinde kadının şiddete maruz kalması, ileriki yaşamlarında şiddeti meşrulaştırmalarında büyük ölçüde etkilidir. Türkiye genelinde yapılan araştırmaya göre; kendi annesi fiziksel şiddeti yaşayan kadınların %51'inin kendisi de fiziksel şiddeti yaşadığı sonucu saptanırken; annesi şiddet mağduru olan erkeklerin % 51'inin ise yaşamının ilerleyen döneminde fiziksel şiddet uyguladığı sonucu elde edilmiştir (ASPB ve H.Ü, 2015:138-142).

Yapılan literatür çalışması sonucunda toplumların gelişmişlik düzeyleri, kadınların toplumsal yaşama katılımları, eğitim ve ekonomik olanaklara erişimi arttıkça şiddet olgusunun görünürlüğünün de azaldığı tespit edilmiştir. Uluslararası ve ulusal boyutta şiddetle mücadele edebilmek için çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Şiddeti önleyebilmenin yolu; şiddeti ve altında yatan nedenleri de bilmek geçmektedir. Şiddet sadece kadınları ilgilendiren bir mesele olarak görülmemelidir. Kadına yönelik şiddetin nedenlerine bakıldığı zaman birden fazla neden karşımıza çıkmaktadır. Şiddet olgusunu önleme çalışmaları tek bir kuruma mal edilmemelidir. Kurumların multidisipliner çalışma içerisinde olması gerekirken; toplumu oluşturan birey ve ailelerin de bütüncül bir bakış açısı ve yaklaşım içerisinde olması gerekmektedir.

¹⁶ Perinatal Komplikasyonlar: Perinatal dönem ölümler 28. gebelik haftasının üstünde (geç fetal dönem) ve doğumdan sonraki ilk hafta içindeki ölümleri kapsar. Ayrıntılı bilgi için bakınız: (http://www.klinikgelisim.org.tr/eskisayi/klinik_2009_22/09.pdf , erişim tarihi: 15.10.2018).

1.7. Kuramsal Çerçeve

Ataerkillik, kadınlar üzerinde tahakküm kurmanın önemli bir aracı olup; kadının hamilelik süreci ile başlamaktadır (Güneş, 2017: 245). Bu süreçte öncelikle söylemler üzerinden ataerkillik kurulmaktadır. “Erkek adamın erkek evladı olur” bu söyleme örnektir. Ataerkillik daha sonraki süreç alınacak oyuncakların türü ve kıyafetlerin rengi ile devam edecektir. Ataerkil bir ailede dünyaya gelen yeni doğan, sosyal öğrenme yöntemi ile yetişkinlerin davranışlarını ve söylemlerini öğrenecek ve bunları içselleştirecektir. Bu öğretiler kız çocuğunu; pasif, özgüveni düşük ve korunmaya muhtaç bir yapıya büründürürken; erkek çocuğunu cesaretli, kavgacı, saldırgan, aktif ve özgür bir yapıya büründürmektedir (Eng-Kad, 2013-2014: 31-33).

Weber’e göre ataerkillik, yaygın olarak ekonomik veya akrabalığa dayalı olarak örgütlenen bir grup (hane) veya topluluk üzerinde kurulan otoritedir. Bu grup veya topluluğun belirli kurallar çerçevesinde yönetilmesidir. Bu yönetim sadece hane içinde geçerlidir. Baş eğme, erk sahibine karşı bir ödevdir (Weber, 1995: 337-338). Şiddetin hane içerisinde görünür olduğu ailelerde erkek çocuklar tarafından babanın davranışları, kız çocuklar tarafından annenin davranışları gözlemlenerek öğrenilmekte ve içselleştirilmektedir. Hane içerisinde şiddet döngüsü kurulmakta ve bu döngü yeni nesillere aktararak devam etmektedir.

Şiddet döngüsünün üç aşaması vardır. Birinci aşamada şiddet söylemlerle başlar ve zamanla psikolojik şiddete dönüşmektedir. İkinci aşamada öfke ve oto kontrolünün sağlanamadığı görülmektedir. Psikolojik şiddet fiziksel şiddete dönüşmekte kasıtlı olarak zarar verme ve acı çektirme hedeflenmektedir. Üçüncü aşamada bu aşamaya aynı zamanda “balayı aşaması” da denilmektedir. Bu aşamada fail, şiddetin üstünü örtmek amacı ile kendisini savunmaya başlar ve bahaneler öne sürmektedir. “Sarhoş olduğunu, hatırlamadığını, pişman olduğunu, bir daha yapmayacağını, değişeceğini” ifade eder. Her şey normale dönesiye kadar “normal” davranır, bu normal davranış tekrar birinci aşamaya gelindiğinde sona erecek ve şiddet döngüsü devam edecektir. Bu döngü ancak kadın tarafından kırılabilir ve sona erdirilebilir.

Literatürde şiddetin nedenlerini açıklayan çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Kadınların, toplumsal cinsiyet algılarını nasıl değerlendirdiklerini açıklayabilmek adına sosyal öğrenme kuramı, şiddetin kadın, aile, çocuk ve toplum üzerindeki etkilerini değerlendirebilmek için feminist kuramlar incelenecektir. Kadınlar yaşadıkları eşitsizlikle mücadele etmeye 18. yy da başlamışlardır. Feminizmin doğuşu, bu mücadelenin temelini oluşturan fikirlerdir. Feminist bakış açısı kadınların yaşamış olduğu haksızlığın ve eşitsizliğin toplumsal kökenli olduğunu

kabul ederek; bağımsız bir mücadele ortaya koymaktadır (Berktaş, 2004: 4). 1980li yılların sonuna doğru Türkiye’de filizlenmeye başlayan kadın örgütlenmesi ve feminist hareket, toplum tarafından belirlenen kadınlık ve erkeklik algısına, cinsiyet kalıplarına ve eril zihniyete karşı başkaldırı niteliğindedir (Berktaş, 2004: 21).

1.7.1. Klasik Liberal Feminizm

Sanayi devriminden öncesi ve sonrasında (17. ve 18. yy) kadının; geleneksel rolü ve özel alana ait oluşu fikrinin yaygın olduğu bilinmektedir. Sanayi devriminden sonra (19. yy.) kamusal ve özel alanın ayrılmaya ve farklılaşmaya başladığı görülmektedir. Klasik liberal feminizmin temeli bireyselciliğe dayanmaktadır. Liberaller eşitliği, adaleti ve özgürlüğü öne çıkarmışlardır. Aile yaşamında eşitlik, ekonomik alanda eşitlik, siyasi alanda eşitlik, sosyal yaşantıda eşitlik ve çalışma hayatında eşitlik ilkelerine önem vermişlerdir (Dikici, 2016: 524). Birinci dalga feminizm savunucusu Mary Wollstonecraft, 1792 yılında Kadın Hakları Savunusu’nu (A Vindication of the Rights of Women) yayınlamış ve daha sonraki çalışmalara öncü olmuştur. Wollstonecraft, kitabında kadın ve erkeğin ontolojik olarak eşit olduğunu, ruhlarının ve akılcı yeteneklerinin farklı olmadığını, kamusal alanda kadının da var olabileceğini, değişimin sağlanabilmesi için eğitimin önemli olduğunu savunmuştur (Dikici, 2016: 524).

Liberaller, kadın ve erkek arasındaki adaletsiz dağılımın önüne geçilmesini hedeflemişlerdir. Çalışmalarının çoğunluğu kadının kamusal alanda güçlendirmek üzerinedir. Bu çalışmalarda daha çok “eşit işe eşit ücret” sloganı öne çıkmıştır. Kadının hayatını kazanması ve güçlenmesi için en önemli adımlardan bir tanesi ekonomik olarak bağımsız olmasıdır. Bu bağımsızlık kadın için hayatını kazanması ve toplumda söz sahibi olması demektir (Dikici, 2016: 525). Bu araştırmada klasik liberal feminist kuramın çalışılıyor olmasının nedeni; kadının özel alana hapsedilmesi, çalışan kadınların eşit işe eşit ücret almaması ve kadın emeğinin ucuzlaştırılması (değersizleştirilmesi) kadının ekonomik şiddete maruz kalması demektir. Şiddet mağdurunun içinde bulunmuş olduğu kısır döngünün sona ermesi ancak ekonomik özgürlüğünü kazanması ve sosyal yaşamda var olması ile mümkündür.

Zamanla klasik liberal feministlerin görüşlerinin değiştiği ve genişlediği görülmektedir. Erkek ve kadın arasındaki rekabeti eşitleyebilmek için; kanun önünde eşitlik, oy kullanma haklarının devlet tarafından verilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Dikici, 2016: 525). Wollstonecraft; “akıl her insan da aynıdır” kadın eksik veya yanlış fikir beyan ederse bu kadının kişiliğinde veya aklında olan eksiklik değil, eğitimindeki eksiklik ile ilgili olduğunu

belirtmiştir. Grimke ise ‐aklın ve zihin gücünün cinsiyeti yoktur‐ diyerek erkeklere atfedilen görevleri, kadınların da yapabileceğini savunmuştur. Günümüzde liberaller toplumsal cinsiyet adaletini sağlama yönünde çalışmaktadırlar. Ancak Liberaller, kadının kamusal alandaki yeri ile ilgilendikleri kadar özel alandaki yeri ile ilgilenmemişlerdir. Birinci dalga feminizm hareketinin başlaması ikinci dalgayı da arkasından getirmiştir (Yavuz, 2008: 15).

1.7.2. Marksist Feminizm

İkinci dalga feminizmin savunucuları Karl Marx ve Friedrich Engels dir. Marksist feminizm, kadın ve erkek ilişkisinden ziyade kadınların ekonomik sistemle olan ilişkisi incelemiştir. Sınıf ayrımının olduğu toplumlarda; fırsat eşitliğinin olmayacağını belirtmişler, kadınların ezilmesinin nedeni olarak sınıf farklılığı olgusunu ve kapitalizmi işaret etmişlerdir. Kapitalizmin, özel ve kamusal alanı yarattığını, kapitalizmin yıkılmasının bu ayrımı ortadan kaldıracağı savunulmuştur. Artı değerın patriyarkanın elinde olduğunu, kadınların ücretli işin dışında bırakılmasından dolayı; erkeğin kadın üzerinde ekonomik tahakküm kurduğunu ve kadın-erkek fırsat eşitsizliğinin ortaya çıktığını savunmuşlardır. Marksistlere göre; kadın sorununun ortadan kalkması için aile kurumunun ortadan kalkması gerekmektedir. Böylece sınıfsız bir toplum oluşturulacak ve kapitalist sistem kendini yeniden üretmeyecektir (Dikici, 2016:527). Endüstriyelleşme ile birlikte ikinci dalga feminizm hareketi siyasi, politik, ekonomik alanlarını yeniden tanımlamıştır (Cihan ve Karakaya, 2017: 308). ‐Özel olan politiktir‐ söyleminden yola çıkarak; kadınların politika algılarını dönüştürmeye başlamışlardır (Açıkel, 2009: 37).

1.7.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

Hayatının belirli bir döneminde şiddete maruz kalmış veya tanık olarak büyüyen birey için şiddet, sıradan bir davranış ve sorun çözümede araç olarak görmektedir. Bu içselleştirme bireyin yaşamını olumsuz etkilemekte ve hayatının şimdiki veya sonraki sürecinde şiddet uygulayıcısı olma ihtimalini arttırmaktadır. Şiddet ortamında büyüyen çocukların yetişkinlik dönemlerinde davranış ve kişilik bozukluğu gibi tedavi gerektiren rahatsızlıklar meydana çıkmaktadır (Güleç vd, 2012: 130). Şiddete maruz kalan çocuklar ile yapılan çalışmalarda şiddetin uzun vadedeki sonucu olarak; kendi aile bireylerine yönelik şiddet uygulama risklerinin yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal öğrenme yöntemi ile şiddeti öğrenen bireyler her sorun yaşadığı süreçte şiddete başvuracaklardır (Yalçın ve Erdoğan, 2013: 403-406). Bu sav, şiddetin görülerek, maruz kalınarak ve tanık olunarak öğrenildiğini ortaya koymaktadır. Tüm bunlara maruz kalan bireyin kodları şiddet üzerine oluşmaktadır.

Şiddet eyleminin ortaya çıkmasında ve öğrenilmesinde belirleyici olan kuramlardandır. Sosyal öğrenme kuramının öncüsü olan Albert Bandura; çocukların etraflarında bulunan diğer bireylerin davranışlarını gözlemleyerek, taklit ederek ve model alarak öğrendiklerini belirtmiştir. Bandura, çocukların her gözlemlediği davranışı taklit etmediği, taklit edilecek davranışın; çocuğun kişiliği, geçmiş yaşantısı, model ile olan ilişkisi ve içinde bulunduğu durumun belirlediğini ifade etmiştir (İnanç vd, 2010: 46). 1963 yılında Bandura ve arkadaşlarının yapmış olduğu klasik çalışmada, çocuklar bir yetişkinin yapma bebeğe tekme atma davranışını gözlemlemişlerdir. Yapma bir bebeğin olduğu oyun odasına alınan çocuklar, tekme sahnesini izlememiş olan çocuklara göre; oyun odasında bulunan bebeğe karşı, daha fazla saldırgan davrandıkları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak, deneyde çocukların şiddet davranışını model alma yoluyla öğrendikleri tespit edilmiştir (İnanç vd, 2010: 47). Sosyal öğrenme kuramına göre; aile içinde şiddete maruz kalan veya şahit olan çocuklar şiddeti öğrenmekte ve içselleştirmektedir.

Sosyal öğrenme yöntemi ile öğrenilen şiddetin önemli sorun alanlarından bir diğeri de şiddetin kuşaklararası aktarımıdır. Çocuklar için ebeveynlerinin veya bakımı ile ilgilenen bireylerin yapmış olduğu tüm davranış ve söylemler doğru olarak kabul edilmekte ve normalleştirilmektedir. Erkek çocuk şiddet uygulayanla yani baba figürüyle özdeşim kuracak ve “babam bunu yapıyorsa ben de yapabilirim” düşüncesi ile şiddet kodunu oluşturacaktır. Benzer özdeşim kız çocukları için de geçerlidir. Annesinin davranışlarını gözlemleyen kız çocuk ise “erkek bana bu şekilde davranabilir”i öğrenecek ve ileriki süreçte şiddetle karşılaşma durumunda şiddeti hayatının bir parçası olarak kabullenecektir (Ünal, 2005: 3). Bunun altında yatan en temel neden ise, çocukların bilişsel gelişimin son aşaması olan ve literatürde soyut işlem dönemi olarak geçen doğru-yanlış algılarının gelişmemiş olmasıdır.

Aile içi şiddet ve sosyal öğrenme kuramı ile birbirini tamamlayan diğer iki kuram ise sosyal izolasyon ve kültür kuramıdır. Kelime anlamı yabancılaşma ve dışlanma olan izolasyon, şiddetin görünür olduğu ailelerde daha fazla rastlanmıştır. Şiddet uygulayıcısının şiddet mağdurunun sosyal yaşantısından uzaklaştırarak üzerinde daha rahat kontrol etme amacı gütmektedir. Kültür kuramı, toplumların şiddet algısının ve bakış açısının şiddeti meşrulaştırabildiğini savunmaktadır (Ünal, 2005: 3). Kadın sünneti, drahoma vb. kadınların araçsallaştıran kültürel uygulamalar şiddeti meydana çıkarmakta ve geleneksel uygulamalar adı altında şiddetin devam etmesine neden olmaktadır. Yapılan bir çalışma sonucunda; çocukluk döneminde ailesinden sık sık dayak yediğini belirten kadın oranı %10,21, erkek oranı ise %19,12 dir. Bazen dayak yediğini belirten kadın oranı %24,65, erkek oranı ise

%27,78 dir. Her iki oran incelendiğinde erkeklerin daha fazla şiddete maruz kaldıkları ortaya çıkmaktadır (Başbakanlık Araştırma Kurumu, 1995: 113).

İKİNCİ BÖLÜM

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE İLİGİLİ MEVZUAT

2.1. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Uluslararası Gelişmeler

İnsan haklarının uluslararası bir boyut kazanma süreci Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1950 yılında Roma'da kabul edilmesiyle başlamıştır (Göçer, 2001: 49). Kadın mücadelesi kendisini 19. yy ikinci yarısından sonra göstermeye başlamıştır. Bu mücadelenin temelini; kadınların sistematik olarak ezilmesi ve erkek kadın arasındaki eşitsizliğin doğadan kaynaklanmadığı düşüncesi oluşturmaktadır (Hırata vd, 2015: 156-160, akt. Savran). Kadın mücadelesinin başlangıcı birçok ülkede feminist örgütlerin veya hükümet dışı kuruluşların desteği ve öncülüğü ile başlamış ve başlatılmasında rol oynamıştır (Güngörmüş vd. 2014: 54).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra maddi ve manevi zararlarla çıkan Avrupa devletleri halklar arasında uzlaşmayı sağlamak, kıtada süregelen gerginlik ve çatışmanın yerine ortak kurumlar, standartlar ve sözleşmelere dayalı güven ve işbirliği ortamı tesis etmek amacıyla 1945 yılında Birleşmiş Milletler'i, 1949 yılında Avrupa Konseyini kurmuşlardır. Konsey, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının insan haklarının korunması ve geliştirilmesi gibi toplumsal sorunlar üzerine çalışmalar yürütmüştür (Karınca, 2011: 177).

Birleşmiş Milletler kurulma amacı doğrultusunda ve kadın hareketinin çabaları sonucunda; kadına yönelik şiddet üzerine çalışmaya başlamıştır (Karınca, 2011: 178). Şiddetle savaşın en önemli sonuçlarından bir tanesi olan kadın sığınma evi, ilk kez 1973 yılında Londra'da açılmıştır. Kadın sığınma evinin önemi sadece kadınlara barınma imkanı sağlamakla kalmamaktadır. Aynı zamanda kadına yönelik şiddet konusunda veri tabanı da oluşturmaktadır (Başbakanlık Araştırma Kurumu, 1995: 13). Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı (1975-1985) ilan edilmesi ardından kadına yönelik şiddet ve kadınları ilgilendiren diğer konular (toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ekonomi, siyasi, eğitim vb.) uluslararası gündemde görünür olmaya başlamıştır (TBMM, 2011: 14). 1975 yılında Meksika'da yapılan Birinci Dünya Kadın Konferansı'nda kabul edilen Eylem Planı'nda şiddet aile odaklı olarak değerlendirilmiştir (KSGM, 2012-2015: 8).

1980 yılında Kopenhag'da yapılan İkinci Dünya Kadın Konferansı'nda aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin kabul edilen ilke kararında, şiddet ile mücadele edebilmek için sağlık ile ilgili programlarının geliştirilmesi gerektiği konusunda çağrı yapılmıştır (KSGM, 2012-2015: 8). 1985'de Nairobi'de gerçekleştirilen Üçüncü Kadın Konferansı'nda cinsiyete dayalı şiddetin zaman içerisinde arttığı belirlenmiştir. Bu durum ile

mücadele edilebilmesi için hükümetten farkındalık oluşturma, önleyici politika ve yasaların yapılması talep edilmiştir. Nairobi’de gerçekleştirilen bu konferans daha önce yapılan çalışmaların içinde en kapsayıcı olanıdır. Yine bu konferansta kadınların cinsel şiddet, saldırı ve sömürüden korunabilmesi için neler yapılması gerektiği ile ilgili bilgiler yer almıştır (Alpkaya, 1992: 36). Birleşmiş Milletler (1993: 182-186) tarafından kabul edilmiş olan “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri” (Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi) ile ilk kez kadına yönelik şiddetin tanımı yapılmıştır.¹⁸ Bildiri altı maddeden oluşmaktadır. Bildirinin üçünü maddesi kadınların sahip olduğu haklar üzerinedir.¹⁹

Bildiri kadınların da bir birey olduğunu vurgulayarak; sahip olduğu hakları belirtmektedir. Bu haklar; yaşama ve eşitlik hakkı, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı, kanun önünde eşitlik hakkı, tüm ayrımcılık biçimlerinden kurtulma hakkı, ulaşılabilecek en yüksek fiziksel ve ruhsal sağlık standardına ulaşma hakkı, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı, işkence veya diğer zalimce, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezalandırmaya maruz bırakılmama haklarıdır. Bu maddeler doğrultusunda kadınlara insanca yaşama alanı sağlanmaya çalışılmıştır. Bildirinin yayınlanmasının üzerinden 26 yıl geçmiş olmasına rağmen kadınlar hala insanca yaşamaya ve hakları konusunda tüm gücü ile mücadele etmeye devam etmektedir.

1995 yılında Dördüncü Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. Bu konferansta kadınların yaşamış olduğu sorunların evrensel olduğu ifade edilmiştir. Konferans sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. Bu belgeler ile her konuda süre gelen kadın-erkek eşitsizliğine çözüm bulmak, toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi ile kadınların güçlendirilmesi ve kalkınmasını amaçlayan politikalar üretmek amaçlanmaktadır (SÜ, 2015: 5). Pekin Deklarasyonu’nda (1995) acilen incelenmesi gereken 12 başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar: Yoksulluk, kadınların eğitim ve yaşam boyu öğrenimi, sağlık, kadınlara yönelik şiddet, kadınlar ve silahlı çatışma, kadınlar ve ekonomi, yetki ve karar alma sürecinde kadınlar, kadınların ilerlemesinde kurumsal mekanizmalar, kadınların insan hakları,

¹⁷ Kadına yönelik şiddet: İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.” şeklinde tanımlanmıştır.

¹⁸ Kadına yönelik şiddet: İster kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.” şeklinde tanımlanmıştır. <https://www.tbmm.gov.tr>, (erişim tarihi: 16.04.2018).

¹⁹ Bu belgenin İngilizceden Türkçeye çevirisi İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Dolunay Özbek tarafından yapılmıştır. Çeviri metin daha önce İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi tarafından yayınlanan Kadına Yönelik Cinsel Şiddete Karşılaştırmalı Hukukun Yaklaşımı başlıklı kitapta yer almıştır.

kadınlar ve medya, kadınlar ve çevre, kız çocuk başlıklarıdır. Deklarasyon bu başlıklar doğrultusunda kadının ilerlemesi, güçlendirilmesi, eşitlik, barış ve kalkınma hedeflerine ulaşabilmeleri için tedbir alınması gerektiğine karar vermiştir (Karınca, 2011: 194).

Pekin'de kabul edilen Eylem Platformu'nun temelinde kadınların güçlendirilmesi yatmaktadır. Kadınların özel ve kamusal hayatta aktif olarak karar alma/verme sürecinde var olabilmeleri için siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomi alanlarında kendilerine geliştirmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bunun için toplumlarda kadınlara atfedilen tüm görevlerin ve toplumsal rollerin kadın erkek olarak eşit derecede paylaşılması gerektiğini, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesinin bu anlamda önemli olduğu vurgulanmıştır (Pekin Deklarasyonu, 1995). 1999 yılında Birleşmiş Milletler tarafından 25 Kasım, Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü ilan edilmiştir (TBMM, 2011: 15). 2006 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kadına yönelik şiddet ile ilgili kapsamlı bir rapor yayınlanmıştır. Bu rapor şiddet ile ilgili hazırlanan ilk kapsamlı rapordur (TBMM, 2011: 16). 2011 yılında imzalanan İstanbul Sözleşmesi, şiddet ile ilgili hazırlanan ilk uluslararası belgedir.

2.2. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Ulusal Gelişmeler

Dünyada kadınlar konusunda bu gelişmeler olurken; Türkiye'de de önemli adımlar atılmaya başlanmıştır. 1980'lerde kadınlar bir araya gelerek küçük gruplar halinde bilinç yükseltme toplantıları yapmışlar ve bu toplantılar sonucunda kısa ömürlü dergiler ve yazılar yayınlamışlardır (Altınay ve Arat, 2007: 18). 1985 yılında Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda kadınları ilgilendiren konular ilk kez ayrı bir başlık olarak yer almış ve bu konuda ulusal boyutta politikalar üretilmiştir. 1987 yılında kadınlar sorununa dikkat çeken ilk resmi kurum olan Devlet Planlama Teşkilatı Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kurulmuştur. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi'nde ilk Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi kurulmuştur (Ertem, 2015: 13). Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele 1980li yılların sonuna doğru baş göstermeye başlamıştır. 1987 yılında Çankırı'da boşanma davası açan bir kadın, hâkimin “kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmemek gerekir” diyerek kadının boşanma davasını reddetmiş ve maruz kalmış olduğu şiddeti meşrulaştırmıştır²⁰.

Mahkemede hâkimin sergilemiş olduğu bu tutum sonucunda kadınlar “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması” yürüyüşü yapmış ve kadın mücadelesi ve gücü kamusal alanda kendini göstermeye başlamıştır. Dayağa Hayır yürüyüşü ile başlayan kadın mücadelesi “Bedenimiz Bizimdir- Cinsel Tacize Hayır” ve “Mor İğne” kampanyası ile devam etmiştir (Altınay ve

²⁰ www.morcatorg.tr, (erişim tarihi: 16.04.2018).

Arat, 2007: 18; Güngörmüş vd, 2014: 54). Birçok Avrupa devletlerinde de görüldüğü gibi Türkiye’de de kadın mücadelesinin başlangıcını sivil toplum örgütleri ve feminist gruplar oluşturmaktadır (Sallan Gül vd, 2017: 201; Güngörmüş vd, 2014: 54). Uluslararası sözleşmelerin imzalanması ve yürürlüğe girmesi ile ulusal kadın hareketi daha da güçlenmiştir. 1990’lı yıllarda birlikte kadın örgütleri, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele edebilmek ve sürecin her daim içinde olarak kadın mücadelesini güçlendirmek amacıyla kadın danışma merkezleri kurmaya başlamışlardır (Güngörmüş vd, 2014: 54). Kadın mücadelesini güçlendirmek adına merkezlerin aracılığı ile kadınlara bilinç yükseltme ve farkındalık çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalar, kadın hakları, hukuki ve psikolojik destek almalarına olanak sağlamıştır.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı (1990) ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı (1993) bu süreçte hayata geçirilmiştir. 2000’li yıllarda ise kadın çalışmaları yürüten ve hak savunuculuğu yapan sivil toplum örgütleri kurulmaya başlanmıştır (Sallan Gül vd, 2017:201-204). Her iki vakfın Türkiye genelinde önemli bir yeri vardır. Kadına yönelik şiddeti tanımlamışlar ve bunun anlaşılabilmesi için çeşitli çalışmalarda bulunmuşlardır. Şiddet mağduru için kadın sığınma evinin hayati bir önemi bulunmaktadır. Kadınların kurumsallaşma çabalarının görünür olması aynı zamanda devleti de etkilemeye başlamıştır. Barolar kadın komisyonu kurarken, devlet ise bünyesinde şiddeti önleyebilmek adına yeni oluşumlar içine girmeye başlamıştır. Ankara Altındağ Belediyesi’nin desteği ve Mor Çatı’nın rehberliği ile 1993 yılında ilk bağımsız kadın sığınma evi açılmıştır. 1999 yılında yönetimin değişmesi nedeniyle bu kadın sığınma evi kapatılmıştır. 2006 yılında ise İstanbul Beyoğlu Kaymakamlığı’nın desteği işletilmeye başlatılan kadın sığınma evi, 2007 yılı itibari ile bağımsız kadın kuruluşları tarafından işletilmeye başlanmış olup hala işletilmektedir (Altınay ve Arat, 2007: 19-22).

2.3. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Uluslararası Mevzuat

Türkiye’nin kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet ile ilgili taraf olmuş olduğu uluslararası iki belge vardır. Bu belgeler, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) ve Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)dir.

2.3.1. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)

İkinci Dünya Kadın Konferansı’nın ardından Birleşmiş Milletler tarafından 1979 yılında yayınlanan ve kadın-erkek eşitliği alanında uluslararası düzeyde yasal açıdan bağlayıcı

olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women/CEDAW) 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açmıştır. Türkiye, 1985 yılında imzalamış ve 1986 yılında yürürlüğe koymuştur.

CEDAW'a taraf olan devletler; kadının insan haklarının dünyanın farklı yerlerinde ve toplumlarında ihlal edildiğini kabul etmiş ve bu ayrımcılığın ve eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik gerekli çalışmaların yapılmasını ön görerek, kabul etmişlerdir. CEDAW'a taraf olan tüm devletler, sözleşmenin amacı ve içeriği doğrultusunda kadın-erkek eşitliğini sağlamakla yükümlüdürler. Kadınların İnsan Hakları Bildirisi olarak kabul edilen Birleşmiş Milletlerin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, kadınların maruz kaldığı eşitsizliği ve ayrımcılığı sadece hukuk alanında değil aynı zamanda toplumsal alandan da kaldırılmasını hedeflemiştir (Karıncı, 2011: 180; SÜ, 2015: 4).

Sözleşme kadınlara karşı yapılan şiddete ve ayrımcılığa karşı taraf devletlere kadınların maruz kalmış olduğu eşitsizlik ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması hususunda sorumluluk yüklemektedir. Kadınların maruz kalmış olduğu ayrımcılık ve eşitsizlik toplumun "inancı veya kültürel inanışları" ile bağdaştırılmaz (Acar, 2010: 17). Taraf devletler eşitsizliğin yeniden üretilmesine neden olan geleneksel ve kültürel kalıp yargılarını ortadan kaldırarak eşitlikçi tutum ve davranışların geliştirilmesinin yeterli olmayacağını aynı zamanda kadın sorunları olarak tanımlanan pek çok konuda da önlem almak ile görevlendirilmiştir (SÜ, 2015: 4). CEDAW Sözleşmesi bağlayıcı bir sözleşme niteliğindedir. Sözleşmeyi kabul eden devletlerin belirtilen yükümlülükleri konusunda kaydettikleri ilerlemeler, 23 bağımsız uzmandan oluşan CEDAW Komitesi tarafından, dört yılda bir verdikleri raporlar üstünden denetlenir (Acar ve Arıner, 2009: 17). Sözleşmeye ek protokol ile de hakların ihlali halinde başvurulabilecek denetim mekanizmaları oluşturulmuştur (Börü, 2017: 48).

CEDAW'ın kabul edilmesi ile birlikte kadına ve kız çocuklarının yaşamış olduğu şiddet, ayrımcılık, eşitsizlik daha spesifik bir çerçevede ele alınmaya ve araştırmalar yapılmaya başlanmıştır. Kadınlara yönelik şiddetle ilgili uluslararası ve ulusal çeşitli çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Ancak; şiddetin temelini toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin oluşturması, konuyla ilgili gerekli yasaların ve yaptırımların yetersiz olması sebebi ile yeni bir sözleşmenin yapılması/hazırlanması zorunlu kılınmıştır (Börü, 2017: 54-55).

2.3.2. İstanbul Sözleşmesi

İstanbul Sözleşmesi (Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi/ Convention on Preventing and Combating Violence Against Women and Domestic Violence) 2011 yılında İstanbul da imzalanmıştır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili uluslararası nitelikteki ilk kapsamlı sözleşmedir (Mor Çatı, 2016: 65). İstanbul sözleşmesinin amacı (2011: 2-3) kadınların özel veya kamusal alanda maruz kalmış oldukları şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak, diğer ilgili kurumlarla bütüncül bir yaklaşım sergileyerek, uluslararası işbirliğine açık olmak, kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması ve kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet mağduru olan kadınların korunması ve konu ile ilgili politikalar geliştirmektir.

Literatürde önemli bir yeri olan İstanbul Sözleşmesi, şiddet konusunda yapılan ilk uluslararası belgedir. Şiddetin nedeni olarak; toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kabul etmiştir. Yine sözleşme kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramlarını tanımlamıştır (Mor Çatı, 2016: 66). İstanbul Sözleşmesi biyolojik veya hukuki, ailevi bağ olup olmadığına bakmaksızın ev içi şiddetini kadına yönelik şiddet olarak kabul etmekte ve kadına uygulanacak olan hem özel alandaki hem de kamusal alandaki şiddeti yasaklamaktadır (Bakırcı, 2015: 134-135). Taraf devletler sözleşmeyi imzalayarak toplumsal cinsiyete duyarlılık göstereceklerini, şiddet mağduru kadınların güçlendirilmesi doğrultusunda çalışacaklarını, kapsamlı, bütüncül ve eşgüdümlü politikalar izleyeceklerini, stklar ve hükümet dışı kurumlara karşı yeterli mali ve beşeri kaynak tahsis edeceğini, yine hükümet dışı kuruluşlarla, stklarla ve erkeklerle işbirliği yapacaklarını, medya ve özel sektör ile işbirliği yapacağını, bulguları paylaşarak koordinasyon birimi kuracakları konusunda teminat vermiş bulunmaktadırlar (Bakırcı, 2015: 160-167). İstanbul Sözleşmesi'ne taraf olan devletler, kurulacak olan Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddet Uzmanlar Grubu (GREVIO) tarafından yükümlülüklerini yerine getirip getirmediikleri konusunda izlenecektir. Böylece sözleşmenin bağlayıcılığı ve yaptırım gücünün artırılması hedeflenmektedir (Moroğlu, 2012: 366-368).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. Maddesi uluslararası antlaşmalar üzerinedir. Madde antlaşmaların nasıl kabul edildiği ve kanunumuzdaki önemi ve yeri hakkında bilgi vermektedir.

90. Madde: Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak andlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır. (...) Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve

özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır hükmü eklenmiştir²¹

Anayasanın 90. Maddesi incelendiğinde CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi'nin yeri ve önemi daha net ortaya çıkmaktadır. Anayasada düzenlenen uluslararası sözleşmeler veya antlaşmalar sadece iç hukukta bir sorunla karşılaşıldığında başvurulmamalıdır. Tarafı olunan her sözleşme veya antlaşma iç hukuk düzenlemelerinde de başvurulması gereken önemli birer belgelerdir. Ülkemizde de yaygın olan kadına yönelik şiddetle mücadele bu sözleşmelerin iyi bilinmesi ve yaygın olarak kullanılmasına özen gösterilmesi hayati bir önem taşımaktadır (Mor Çatı, 2016: 11). Şiddet yapılmış olan çalışmalara ve sözleşmelere rağmen hala varlığını sürdürmektedir. Şiddetin temeli kadın-erkek eşitsizliğine dayanmaktadır. Bu eşitlik anayasada da kendisini göstermiş olup uluslararası sözleşmelere taraf olunduktan sonraki süreçte mülga edilmiş ve güncellenmiştir. Anayasanın 10. Maddesinde yapılan bu değişiklik sonucunda kadın erkek eşitliği yasada da belirtilmiş ve hukuki açıdan kadınlar güçlendirmiştir.

Anayasanın 10. Maddesi: Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. (Ek cümle: 12/9/2010-5982/1 md.) Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz hükmü eklenmiştir (Ek fıkra: 12/9/2010-5982/1 md.) (...) Anayasanın 41. maddesi: Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, sağlıklı bir toplum oluşturabilmek için sağlıklı bireylerin ve ailelerin oluşturulması gerektiği bilincinden hareketle aile ile ilgili makro çalışmaların yapılacağını aynı madde bildirmektedir²²

41. madde uyarınca ailenin temelini oluşturan bireylerin, kadının ve çocuğun kişisel haklarının korunması ve konu ile alakalı gerekli önlemlerin alınması görevi devlete verilmiştir. Ailenin temelini sarsan aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet ile mücadele edebilmek adına devletin kapsayıcı ve yeni bir politikaya ihtiyacı olduğu ortaya çıkmıştır (Moroğlu, 2012: 370). Anayasamızda eşitlik üzerine yapılan diğer iki önemli değişiklik 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 5327 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur.

Türk Ceza Kanununun 2004 yılında tertip edilmesinden sonra önemli adımlar atılmıştır. Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar başlığı altında yer alan kasten yaralamanın 86. Maddesinin üçüncü bendine göre; a)Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı, b) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, (...) işlenmesi

²¹ T.C Anayasası (1982) https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf. (erişim tarihi: 15.06.2018).

²² T.C Anayasası (1982) https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf. (erişim tarihi: 15.06.2018).

halinde; şikâyet aranmaksızın, verilecek ceza yarı oranında artırılır.²³ Eşin şikâyetçi olup olmadığına bakılmamış, böylece can güvenliği riski bulunan ve korkudan şikâyetçi olamayan bireylerin de mağduriyeti giderilmeye çalışılmıştır. Türk Ceza Kanununun sekizinci bölümü aile düzenine karşı işlenen suçları kapsamaktadır. 232. Madde kötü muamele ve 233. Madde aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlalini açıklamaktadır. Aile hukukundan doğanın bakımı, beslenmesi, eğitimi vb. konularda üstüne düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmeyen ebeveyne hapis cezasını ön görmektedir.

233. Maddeye göre; hamile olduğunu bildiği eşini veya sürekli birlikte yaşadığı ve kendisinden gebe kalmış bulunduğunu bildiği evli olmayan bir kadını çaresiz durumda terk eden kimseye, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Velayet hakları kaldırılmış olsa da, itiyadi sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya baba, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir²⁴.

Türk Medeni Kanunu 1926 yılında hazırlanmıştır. Düzenlenen kanun 2001 yılında yürürlüğe girmiştir²⁵. Türk Medeni Kanunu kişilik, evlenme, boşanma, evliliğin genel hükümleri, eşler arasında mal rejimi, soy bağının kurulması ve hükümleri, velayet, nafaka yükümlülüğü, yasal mirasçılar başlıkları altında aile kurumunu incelemektedir. Kanun kapsamında kadınların elde ettiği haklar; evlenme yaşı, boşanma nedeni, evliliğin genel hükümleri ve soy bağının hükümlerinde kazanımlar elde edilmiştir (TBMM, 2015: 89-96). Belediyeler kanunu ile nüfusu 50.000 i geçen belediyelere kadın sığınma evi açma görevi verilmiştir. 2012 yılında yapılan düzenlemeler sonucunda bu rakam 100.000 ne çıkartılmış olup aynı zamanda da zorunluluk haline getirilmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren Anayasa'nın yanı sıra Türk Medeni, Ceza, İş ve Belediye Kanununda yapılan değişiklikler ile kadın erkek eşitliğini sağlamaya çalışarak ve şiddeti en aza indirmek hedeflenmiştir (KSGM ve HÜNEE, 2014: 19).

1980'li yıllarda kadın hareketinin gelişmesinde Avrupa Birliği uyum süreci ve kadınların kamusal hayatta daha fazla görünür olmasında önemli bir yeri vardır. Özel, sosyal ve kamusal alanda kadın erkek eşitsizliğine maruz kalan kadınlar, “Aile içi Şiddete Karşı Koruma Emri” kampanyası ile Türkiye genelinde ev içi şiddete karşı koruyucu önlemlerin alınmasına yönelik mücadele etmişlerdir (Şen, 2018: 147). 1990 yılından itibaren kadına yönelik şiddetin yaygın ve önemli bir toplum sorunu olduğu kabul edilmiş olacak ki; Kadının

²³ <http://www.mevzuat.gov.tr>, (erişim tarihi: 01.08.2018)

²⁴ <http://www.mevzuat.gov.tr>, (erişim tarihi: 01.08.2018)

²⁵ www.mevzuat.gov.tr, (erişim tarihi: 01.08.2018)

Statüsü ve Sorunları Başkanlığı (1990)²⁶ kurulmuş, Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesi açılmıştır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna (SHÇEK) bağlı olarak ilk kadın sığınma evi açılmıştır. Tüm bu gelişmelerin yanı sıra üniversitelerde kadın çalışmaları merkezi kurulmaya başlanmıştır (KSGM, 2014: 35).

Bu kapsamda 14 Ocak 1998 tarihinde 4320 sayılı “Ailenin Korunmasına Dair Kanun” ile aile içi şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar yapılmıştır. Kanun aynı zamanda mağduru korumaya da yöneliktir. Ancak; Türkiye, İstanbul Sözleşmesi'ne taraf olduktan sonra 4320 sayılı kanunun değiştirilmesi, uygulamada karşılaşılan eksiklerinin ve aksaklıkların giderilmesi kadın hareketinin girişimi ile ülke gündemine girmiştir (Moroğlu, 2012: 368).

2.3.3. 6284 Sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

6284 sayılı "Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" esas itibariyle 4320 sayılı Kanunda düzenlenmiş olan koruma tedbirlerini de kapsayarak oluşturulmuş geniş kapsamlı bir yasadır (Moroğlu, 2012: 374). 6284, 4320 sayılı kanununda görülen eksiklikler, CEDAW, İstanbul Sözleşmesi ve diğer uluslararası belgeler değerlendirilerek oluşturulmuştur. Yasa, şiddet mağdurunun: şiddete uğramış olması ya da uğrama tehlikesi bulunan durumlarda bireylerin kendisini, çocuklarını ve ailesini koruyacağını tahaattüt etmektedir (Moroğlu, 2012: 375). 6284 sayılı kanunun 14. madde gereğince Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (Şönim) kurulmasını hükmetmektedir. Şönim kuruluş amacı şiddeti önlemeye yönelik yapılan tüm çalışmaları tek çatı altında toplamaktır. Şönimlerin, kadına yönelik şiddet ile ilgili tüm konularda gerekli istatistiki verilerin toplanması, analizinin yapılması ve konu ile alakalı diğer kurumlar arasında koordinasyonu sağlaması beklenmektedir (Canikoğlu, 2015: 373).

Kanunun getirmiş olduğu önemli düzenlemelerden birisi de mülki amirine verilmiştir. Mülki amir, mağdurun başvurusu üzerine veya resen olarak delil veya belgeye bakılmaksızın, koruyucu tedbir kararı verebilme hakkına sahiptir. Kanunun bu maddesince aciliyet kesbeden durumlarda zaman kaybedilmeden işlem yapılması ve mağdurun korunması ön görülmektedir (Canikoğlu, 2015: 372). Bu kararlar doğrultusunda mülki idare amiri korunan kişiye barınma hizmeti ve ihtiyaç durumlarında nakdi yardım sağlayabilmektedir. Psikolojik ve hukuki destek, mesleki danışmanlık hizmetine yönlendirmekte ve mağdurun can güvenliği riskinin olması durumunda koruma altına alınmasına karar verebilmektedir (Canikoğlu, 2015: 372).

²⁶ Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı (1990) kanun hükmünde kararname ile kurulmuştur.

6284 Sayılı Kanun'da tedbir kararları koruyucu ve önleyici olmak üzere iki farklı başlıklar altında tanımlanmıştır. Mülki amir tarafından alınan/verilen tedbir kararı koruyucu nitelikte olup şiddet mağduruna yöneliktir. Kanunun dördüncü maddesince hakim tarafından alınan önleyici tedbir kararları şiddet failine yöneliktir. (Canikoğlu, 2015: 372). Acar (2011: 30), kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ile ilgili yapılan yasaların yetersiz ve tutarsız olduğunu savunmaktadır. Acar'a göre; devlet üstüne düşen vazifeyi yeteri kadar önemsememekte ve görevini sivil toplum örgütlerine yüklemektedir. Kaynakların yetersiz olması veya doğru kullanılmaması, toplumun ve yargının cinsiyetçi bakış açısına sahip olması bu yetersizliği yeniden üretmektedir.

İkinci bölümde uluslararası, ulusal boyuttaki gelişmeler ve mevzuatlar incelenmiştir. Şiddetin çok boyutlu bir olgu olduğu, nedenlerinin kültüre, bölgeye, toplumun şiddet algısına, eğitim düzeyine, hukuki ve anayasal düzenine göre değişkenlik gösterse de; şiddet tüm toplumların en temel sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Mevzuatın kapsamlı olması kadına yönelik şiddetle mücadele de tek başına yeterli olmamaktadır. Mevzuatın sahaya doğru bir şekilde aktarılması ve uygulanmasının kritik bir önemi vardır. Şiddetle mücadelenin en temelinde; kapsamlı bir mevzuat, başarılı bir saha çalışması ve bilinçli bir toplum olması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Problemi

Kadınların maruz kaldığı şiddetin nedenleri ve sonuçlarının yanı sıra şiddetle nasıl mücadele ettikleri de önemlidir. Her birey kendine has farklı ve özgündür. Kadınların yaşamış olduğu şiddet aynı olmakla birlikte buna verdikleri tepkiler ve maruz kaldıkları travmanın boyutu farklıdır. Şiddet karşısında hayatta kalabilme mücadelesi veren kadın, şiddetle baş edebilmek için çeşitli kendine has yöntemler geliştirmektedir (ASPB ve H.Ü. 2015: 149).

Türkiye’de kadın çalışmalarının güçlenmesi ile doğru orantılı olarak şiddet daha fazla görünür olmaya ve tartışılmaya başlamıştır. Ataerkil yapıya sahip ülkelerde yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddetin yaygınlığını ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı; şiddete maruz kalmış kadınların eğitim düzeyleri, yaşadıkları yer ve yaşları gözeterek şiddetle nasıl baş ettiklerini incelemektir.

3.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel hedefi, kadına yönelik şiddetle mücadelede kadınların ortaya koydukları baş etme stratejilerini tespit etmeye çalışmaktır. Bu çerçevede araştırma;

- Kadınların şiddetle mücadele yöntemlerine,
- Devletin sağlamış olduğu şiddet mağduruna yönelik hizmetlerin yeterli olup olmadığına ilişkin fikir ve görüşlere,
- 6284 sayılı Kanun’a ilişkin bilgilerine, kanunu kapsamlı bulup bulmadıklarına ve kanundan yararlanma düzeylerine ve
- Kadına yönelik ve aile içi şiddet ile ilgili kadınların algılarına ve baş etme stratejileri hakkında veri elde etmek amaçlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Önemli bir halk sağlığı sorunu olan şiddet ve türleri günümüzde de hala geçerliliğini korumaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete kadınlar ve kız çocukları daha sık maruz kalırken aynı zamanda da toplumsal hayatın dışına atılmaktadırlar. Yaşanan şiddet olayları kadınları özel alana hapsederek, kamusal alanda söz sahibi olmalarına ve kariyer yapmalarının önüne geçmekte iken; kız çocuklarının eğitim yaşantısını olumsuz etkilemektedir.

Ülke genelinde şiddet ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. KSGM ve HÜNEE (2008: 46-48) ile birlikte yapmış olduğu çalışmada Türkiye genelinde yaşantısının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı %39 dur, bu oran aynı zamanda on kadından dördüne tekabül etmektedir. Yine aynı çalışmada en fazla maruz kalınan fiziksel şiddet davranış biçiminin tokat atma veya bir şey fırlatma olarak belirtilmiştir.

Özellikle kadına yönelik şiddetin incelendiği bu çalışmada şiddet toplumun her kesiminde görülen ve yaşanan olumsuz ve travmatik bir eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle 1980’li yıllarda mücadele edilmeye başlanmıştır. Kadına yönelik şiddet, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan şiddettir. Bu şiddetin altında çeşitli nedenler yatmaktadır. Ancak en önemli nedenlerden bir tanesinin toplumsal cinsiyet kalıplarının olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin adaletsiz dağılımının bir sonucu olarak şiddet meydana çıkmaktadır. Şiddete maruz kalmış olan kadınların şiddete bakış açısı, şiddetle baş etme yöntemleri ve şiddetin önlenmesine yönelik algılarını ve deneyimlerini kendi ifadeleri ile ortaya koyarak; literatüre katkı sunmak hedeflenmiştir. Yine bu çalışmada kadınların baş etme stratejileri ve şiddetin nasıl önlenebileceğine dair fikirleri ortaya konulmuştur.

Şiddet ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların daha çok şiddet tanımı, şiddetin türleri ve nedenleri, kadınlar ve çocuklar üzerindeki etkileri gibi başlıklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Literatür taramasında şiddetle baş etme üzerine yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran en temel özellik; kadınların şiddeti kabul etmedikleri ve şiddetle mücadele ettiklerini savunmaktadır. Çalışma bu mücadele yönteminin her kadına göre farklılık gösterdiğine değinirken aynı zamanda nasıl baş etme stratejisi geliştirdiklerini de ortaya koymaktadır.

3.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Şiddet mağduru kadınların şiddet deneyimleri ve baş etme stratejilerini tespit etmek üzere yapılan araştırma; Antalya ili Muratpaşa ilçesinde ikamet eden ve Antalya Kadın Danışma ve Dayanışma Derneği’ne başvuran ekonomik, cinsel, fiziksel, psikolojik ve dijital şiddetten herhangi birine veya birden fazlasına maruz kalan kadınlar ile sınırlıdır. Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak Eylül 2017- Haziran 2019 tarihleri arasında 19 katılımcı ile görüşme sağlanmıştır.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın varsayımları şu şekildedir; Kadınların yaşı ilerledikçe şiddet deneyimleri artmaktadır. Kadınların gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor olması şiddetle baş etmede olumlu bir etkidir. Kanunların kadına karşı şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici çalışmaları yetersizdir. Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan toplum çalışmalarında kadınların şiddet ve türleri, hakları ve hukuki konularda daha bilinçli davranacaklardır. Eğitim şiddeti önlemede önemli bir araçtır.

3.6. Yöntem

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyarak, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmaya ve anlamaya yönelik bir sürecin izlendiği araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 41). İnsan, sosyal bir varlıktır. Bireylerin benzer olaylara vermiş olduğu tepkiler bu yüzden farklıdır. Birey odaklı yapılan bu çalışmada, bilgi toplama yöntemi nitel araştırma olarak tercih edilmiş, esnek ve bütüncül bir yaklaşım ile çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 37).

Nitel araştırmada üç tane veri toplama yöntemi vardır: Gözlem, görüşme ve doküman analizi. Nitel araştırma yönteminde en sık gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşme tercih edilmiştir. Verilerin güvenilirliği için çeşitleme (triangulation) yöntemi tercih edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 91). Görüşme; araştırmanın problemi ve amacının belirlenmiş olduğu, karşılıklı etkileşim ve iletişime dayalı soru sorma ve yanıtlama olarak tanımlanmıştır. Görüşmenin amacı; bireyin izni doğrultusunda; iç dünyasına girerek; yaşadıklarını anlamaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 129-132).

Görüşmeler yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu araştırmada veri toplamak için yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu kullanılarak derinlemesine görüşme yapılmıştır. Bu tercihin en temel amacı ise; araştırmacının belirlemiş ve hazırlamış olduğu konuyu saptırmadan, çok yönlü, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplayabilmektir. Araştırmanın konusu hakkında katılımcılara ek sorular sorularak onları daha iyi anlamak hedeflenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 130).

3.6.1. Verilerin Toplanması

Görüşme formu beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm yaş, eğitim durumu, gelir durumu, medeni durum, meslek ve sosyal güvence gibi sosyo-demografik özellikleri belirlemeye ve değerlendirmeye yöneliktir. İkinci bölüm katılımcının evlilik öyküsünü

anlamaya yöneliktir. Üçüncü bölüm katılımcıların şiddet öyküsünü ortaya çıkarmaya yöneliktir. Dördüncü bölüm katılımcının şiddet sonrasındaki beklentisi/lerini ortaya koyarken; beşinci bölüm katılımcının şiddetle baş etme stratejisi/leri ve şiddeti önlemeye yönelik fikirlerini ortaya koymak üzere hazırlanmıştır. Katılımcının maruz kaldığı şiddetin özelliklerini tespit edebilmek adına; fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, mobing ve dijital şiddet türlerini yaşama durumu, şiddete ne sıklıkla ve ne kadar süre maruz kaldığı, şiddete maruz kalma nedeni, şiddet karşısında nasıl tepki verdiği soruları yer almaktadır.

Görüşme formu açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Bireysel görüşme formunun oluşturulmasında; konu ile ilgili literatür incelenmiş ve araştırmanın kuramsal çerçevesi dikkate alınarak geliştirilmiştir. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler kendilerini rahat hissedebilecekleri sessiz bir ortamda baş başa yapılmıştır. Katılımcılara, yapılan çalışma hakkında ve bilgilerin gizliliği ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Bilgilerin toplanma esnasında; ses kayıt cihazının neden kullanılacağı hakkında katılımcıya bilgi verilmiş ve izni alınmıştır. İzin vermeyen katılımcıların verdiği cevaplar hızlı bir şekilde görüşme formunun üzerine not alınarak kayıt edilmiştir. Katılımcılara belirledikleri rumuzlar ile hitap edilmiştir.

3.6.2. Verilerin Analizi

Ses kayıt cihazına kayıt edilen görüşmeler bilgisayarda yazılı hale getirilmiştir. Böylece verilerin güvence altına alınması amaçlanmıştır. Saha notları kodlama listesine göre kategorik içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Katılımcıların görüşlerini yansıtmak için konu ile ilgili söylemlerine doğrudan yer verilmiştir. Bulgular ve yapılan yorumlardan çıkarımda bulunarak sonuçlar tartışılmıştır.

3.7. Bulgular

3.7.1. Araştırma Bulgularının Analizi

Araştırma kuramsal çerçeve ve derinlemesine görüşme (uygulama) olarak iki kısımdan oluşmaktadır. Araştırmanın kuramsal çerçevesi(nde) şiddet, kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, şiddetin nedenleri ve kadınlar üzerindeki etkisi, kadın haklarının tarihsel gelişimi, ulusal ve uluslararası gelişmeler ve mevzuatlar ve kuramlar incelenmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken; literatür taranmış, konuyla ilgili kitap, dergi, makale, deneme, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş ve internetten konuyla ilgili linklere ulaşılmıştır. Uygulama kısmı; araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme 19 kadın ile yapılmış ve nitel görüşme veri analizine göre analiz edilmiştir.

19 kadın ile yapılan görüşmede kadınlara beş bölümden oluşturulan 27 soru sorulmuştur. Birinci bölümde sekiz soru bulunmaktadır. Bu bölüm kadınların sosyo demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Yaş, yaşadığı yer, öğrenim durumu, iş durumu, meslek, sosyal güvence, aylık gelir durumunu nasıl değerlendirdiği ve hiç gelirin olmaması durumunda geçimini nasıl sağladığı sorulmuştur. İkinci bölümde dört soru bulunmaktadır. Bu bölümdeki sorular evlilik öyküsüne yöneliktir. Medeni hali, birliktelik/evlilik süresi, evli ise evlilik biçimi ve çocuğunun olup olmadığı sorulmuştur. Üçüncü bölümde şiddet öyküsü üzerine on soru yöneltilmiştir. Hayatın hangi sürecinde şiddete maruz kaldığı, hangi tür şiddete ne sıklıkla maruz kaldığı, şiddete maruz kalma süresi, şiddet, denilince akla gelen ilk üç kelime, şiddet görme nedeni, şiddetle karşılaşma durumunda nasıl tepki verdiği, genel olarak şiddetin nedeni/leri, şiddet sonrası profesyonel destek alıp almadığı ve şiddet sonrasında eşine veya beraber olduğu kişiye karşı davranışında herhangi bir değişiklik olup olmadığı sorulmuştur.

Dördüncü bölümde üç tane soru sorulmuş olup şiddet mağdurunun beklentileri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde şiddet mağduru kadınlara yönelik devlet, sivil toplum kuruluşları ve derneklerin ne tür çalışmalar yapması gerektiği, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun kadına yönelik şiddeti önleme açısından yeterli bulup bulmadıkları ve Türkiye’de kadınların ayrımcılığa maruz kalıp kalmadıkları konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Beşinci bölüm şiddet mağdurunun baş etme stratejilerine yöneliktir. Şiddetle nasıl mücadele ettikleri, hangi baş etme stratejilerini kullandıklarını ve şiddetin önlenmesi veya asgari düzeye indirilebilmesi için neler yapılması gerektiğine yönelik düşünceleri sorulmuştur.

3.7.1.1. Katılımcıların Sosyo Demografik Bilgilerinin Analizi

Çalışmaya 19 kadın katılmıştır. Katılımcıların yaş değişkenlerine göre dağılımı şu şekildedir: Üç kadın 18-28 yaş, beş kadın 29-39 yaş, üç kadın 40-50 yaş, sekiz kadın 51-61 yaş aralığındadır. Katılımcıların çoğunluğu 51-61 yaş aralığında toplanmış olup; yaş ortalamaları yaklaşık olarak 44 tür.

Katılımcıların yaşadığı yerlere göre dağılımı şu şekildedir: Kadınların çoğunluğu kasaba/köy (12 kişi) ikamet ederken geriye kalan tüm katılımcılar ilde (7 kişi) ikamet etmektedir.

Katılımcıların öğrenim durumları incelendiğinde; iki katılımcı okur yazar değilken; yedi katılımcının ilköğretim ve lise mezunu, üç katılımcının ise üniversite mezunu olduğu yönünde veriler toplanmıştır.

Çalışmaya katılan katılımcıların iş durumları incelendiğinde; yedi katılımcı ev kadını iken altı katılımcı özel sektörde çalışmakta, üç katılımcı emekli, bir katılımcı ise işsiz olduğu yönünde veriler elde edilmiştir. Katılımcıların meslek seçimleri ev kadını, emekli, işsiz, turizm sektöründe aşçı, ofis elemanı, çiftçi, üretim elemanı, gündelikçi, memur ve tıbbi sekreter olarak çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların meslek dağılımlarına bakıldığında her birinin kadınlara atfedilen toplumsal rol çerçevesinde mesleklerinin olduğu, marjinal veya maskülen mesleklerde çalışmamış/çalışmıyor olmaları toplumsal cinsiyet rollerinin meslek seçiminde de kendisini göstermekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmaya katılan 11 katılımcının sosyal güvencesi SSK iken dört katılımcının bağkur, iki katılımcının emekli sandığı ve G0 (yeşil kart) olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan tüm kadınların sosyal güvencesinin olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların aylık gelir durumlarına göre dağılımları şu şekildedir: Katılımcıların sekizi gelir durumunu yeterli olarak değerlendirirken, sekiz katılımcının ise yetersiz olarak değerlendirdiği tespit edilmiştir. Bu eşitliğin altında yatan temel neden köy/kasaba da yaşayan kadınlarla ilde yaşayan kadınların farklı ihtiyaçlarının olduğu düşünülmektedir. Hiç geliri olmadığını ifade eden üç katılımcı bulunmaktadır. Bu üç katılımcının ikisi geçimini sosyal yardımlar ile sağlarken, bir katılımcı ailesi ile birlikte yaşamaktadır.

3.7.1.2. Katılımcıların Evlilik Öyküsünün Analizi

3.7.1.2.1. Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Dağılımı

Çalışmaya katılan 19 kadınının 12'si resmi nikâhlı evlidir. Katılımcılardan üçünün ayrı/boşanmış olduğu, ikisinin bekâr, birinin imam nikâhlı olduğu, birinin de eşinin vefat ettiği yönünde verileri elde edilmiştir.

3.7.1.2.2. Katılımcıların Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Çalışmada 19 kadın ile görüşülmüş olup iki kadın bekar. Ayrı/boşanmış olan kadınların da evlilik süreleri değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcıların evlilik sürelerine bakıldığında 21 yıl ve + çoğunluğu (sekiz kişi) oluşturmaktadır. Üç katılımcı 6-10 yıl ve 11-15 yıl evli iken bir katılımcı 1-5 yıl arası evli olduğu yönünde veriler elde edilmiştir.

3.7.1.2.3. Katılımcıların Evlilik Biçimlerine Göre Dağılımı

Katılımcılara evlilik biçimleri sorulmuştur. Katılımcıların yarıdan fazlası (12 kişi) görücü usulünü evlilik biçimi olarak belirtmişlerdir. İki katılımcı kaçarak ve tanışarak, bir katılımcı ise aile baskısı ile evlendiği yönünde veriler elde edilmiştir.

3.7.1.3. Katılımcıların Şiddet Öyküsünün Analizi

3.7.1.3.1. Katılımcıların Şiddete Maruz Kalma Süreçleri

Görüşme formunun 13. sorusu olarak katılımcılara hayatlarının hangi sürecinde şiddete maruz kaldıkları sorulmuştur. Dokuz katılımcı evliliğin/birlikteliğin ilk günleri (altı ay ve öncesi) derken; sekiz katılımcı ebeveynlerim tarafından (evlenmeden önce), altı katılımcı evliliğin/birlikteliğin ilerleyen zamanlarında (altı ay ve sonrası) ve beş katılımcı hamilelik sürecinde şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgular, katılımcıların ailesinde şiddete maruz kalması ve evlendikten sonra da şiddete maruz kalıyor olması, şiddetin tekrar ettiğini düşündürmektedir. Literatürde çocuğun ilk fiziksel istismarı olarak değerlendirilen hamilelik sürecinde şiddetin de olduğunu bulgular işaret etmektedir.

Katılımcılardan Yağmur (60) “evliliğimin ilk günlerinde başladı. Hamileliğimde bile dayak yedim. Ve boşanasya kadar da devam etti” diyerek kendi yaşamış olduğu travmatik süreci ifade etmiştir. Hamilelik sürecinde şiddetin yaygınlığını ortaya koymak adına yapılan literatür çalışmaları incelenmiştir. Konu ile ilgili Ayrancı vd. (2002: 77) yılında Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti adlı çalışmasında 154 kadın ile görüşme sağlamıştır. Katılımcıların neredeyse tamamı ilk hamilelik sürecinde, yarıdan azı ikinci ve üçüncü hamilelik sürecinde ilk kez şiddete maruz kaldıkları yönünde bulgular elde edilmiştir. Elde edilen bulgular bu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

3.7.1.3.2. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türlerine Göre Dağılımı

Görüşme formunun 14. sorusu olarak katılımcılara hangi tür şiddete maruz kaldığı sorusu yöneltilmiştir. Çalışmaya katılan 19 kadının tamamı psikolojik şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır. Katılımcılar psikolojik şiddet davranışını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Çiçek (60): Kocam bana hiç vurmadı. Hiçbir şey fırlatmayız. Birbirimize hakaret ediyoruz.”

“Çiğdem (34): Kocam hiç dövmedi beni ama kavga ederiz, bağırışmalarımız olur.”

“Maydonoz(40): Tartışırız ağızdan. Hiç öyle vurma gibi huyu yoktur. Dövüşmemiz yoktur.”

“Zümrüt(35): İhtiyaçlarımı karşılıyor. Ondan bundan tartışıyoruz.”

“ Sarı (42): Eş kıskançlığı biliyosun işte. Devamlıdır kıskançlığı bitmedi ki ömrü billah şu yaşa geldik halen daha sürer. Can çıkmayınca huy çıkmıyor.”

“Maviş (29): Evliliğim boyunca; psikolojik şiddet her daim vardı.”

Katılımcıların psikolojik şiddet üzerine belirtmiş olduğu ifadeler incelendiğinde; maruz kalınan şiddeti hayatlarında normalleştirdikleri ve yaşamlarının bir parçası olarak

gördükleri, sıradan bir durum veya eylem olarak bahsedildiği tespit edilmiştir. Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan diğer çalışmalar incelenmiştir. Konu ile ilgili yine Ayrancı'nın (2002: 79-80) çalışmasından elde ettiği bulgular kayda değerdir. Çalışmada yer alan kadınların yaklaşık olarak tamamı sözel/ruhsal şiddete maruz kaldığı ve psikolojik şiddet davranışlarından en fazla bağırma, eleştiriye maruz kalma, güveni kötüye kullanma, azarlar şekilde ismi ile çağrılma, verilen sözlerin yerine getirilmemesi, yalan söyleme, onurun kırılması, aşırı kıskançlığa uğrama ve kendine karşı dürüst olunmama eylemlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılar Ayrancı'nın çalışmasından elde etmiş olduğu bulgular, bu çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Bu araştırmanın bulguları incelenmeye devam edildiğinde; 13 katılımcı fiziksel, altı katılımcı ekonomik, beş katılımcı cinsel, bir katılımcı dijital şiddete ve mobinge maruz kaldığı saptanmıştır. Şiddet türleri arasında toplum genelinde konuşulmaktan geri durulan ve bir tabu olan cinsel şiddete maruz kalan katılımcılar şiddet deneyimlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Mor, (28): Yıllar önce görüştüğüm kişi bana tecavüz etti.”

“Hayat (31): Fiziksel, ekonomik, psikolojik şiddet ve enseste maruz kaldım.”

“Maviş (29): cinsel birlikteliği ret ederim. Hoş ret etsem ne yazar. Döve döve yine yapıyor.”

“Yağmur (60): Mesela şey de beraber olmak istemiyordun. Bu seferde dayak yiyordun ya da zorla yapıyordu.” Bulgular incelendiğinde katılımcıların cinsel şiddet davranışlarından daha çok tecavüze maruz kaldıkları sonucu elde edilmiştir.

Kadına yönelik şiddet ile ilgili kapsamlı bir çalışmaya imza atan Altınay ve Arat'ın (2007: 79) yapmış olduğu çalışmanın sonucuna göre; katılımcıların yarıdan azı fiziksel şiddete maruz bırakıldığı sonucu elde edilmiştir. Yine konu ile ilgili T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995: 136-137) yapmış olduğu çalışmada katılımcı kadınların yaklaşık olarak yarısı fiziksel şiddete maruz kalırken; katılımcı erkeklerin yarıya yakını eşlerine fiziksel şiddet uyguladıklarını kabul etmişlerdir. Elde edilen bu bulgular göstermektedir ki; çalışmaların tarihi farklı olsa da sonuçlar aynıdır. Özetle şiddet kadınların hayatlarının her döneminde var olmuş ve kadınları ötekileştirilmesinde etkin bir rol oynamıştır. Kadınların hayallerini, yaşama ve kendilerine olan inancını derinden sarsmıştır.

3.7.1.3.3. Katılımcıların Şiddet Algısı

Görüşmeye katılan 19 katılımcıya “şiddet denilince aklınıza gelen ilk üç kelime nedir” sorusu yöneltmiştir. Buradaki amaç serbest çağrışım yöntemi ile katılımcıların şiddet

algılarının ortaya çıkartılması hedeflenmiştir. Serbest çağrışım yönteminin amacı bilinçaltına itilmiş düşüncelerin bilinç alanına çıkartılmasıdır(Tuzcuoğlu,1995:9). Bu çalışmada serbest çağrışım yönteminin kullanılıyor oluşunun nedeni; katılımcıların yakın geçmişte şiddet türlerinden hangisine maruz kaldıklarını tespit ederek; örüntüler dizini oluşturmaktır.

“(Mor, 28): Korkaklık, cehalet, acı”

“(Maviş, 29): korkaklık, güçsüzlük, zayıflık”

“(Nefes, 36): hiddet, aile sorunları, öfke”

“(Nar, 28): vurmak, sözlü şiddet, bağırma, kontrolsüzlük”

“(Zümrüt, 35): öfke, geçim sıkıntısı, kontrolsüzlük”

“(Çiçek, 61): dayak, dövmek, öfke”

“(Yeşil, 24): öfke, kontrolsüzlük, hayal kırıklığı”

“(Gül, 48): zorla hayatın yönlendirilmesi, öfke”

“(Zeytin, 52): kıskançlık, cinsellik”

“(Menekşe, 57): vurmak, küfür, öfke”

“(Çiğdem, 34): dayak, baskı”

“(Yağmur, 60): kendini üstün gösterme çabası, kontrolsüzlük”

“(Turuncu,60): gerginlik”

“(Sarı, 42): kompleks, gerginlik, öfke patlaması, psikolojik sorunlar”

“(Hayat, 31): acı vermek, nedensiz dövmek”

“(Nergiz, 56): fiziksel şiddet, dayak, sözlü şiddet”

“(Lale, 58): dövmek, kötü söz, vurmak”

“(Mavi, 54): dayak, hakaret, öfke”

“(Maydonoz, 40): dayak, çabuk sinirlenmek”

Yukarıda verilen yanıtlar incelendiğinde; katılımcıların şiddeti hem kendi (mağdur) ve şiddet uygulayıcısı (fail) açısından değerlendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların şiddet kodunun daha çok psikolojik ve fiziksel şiddet üzerine olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine göre daha kolay uygulanıyor olması ve fiziksel şiddetin ise diğer şiddet türlerine göre görünür ve kanıtlanabilir olduğu düşünülmektedir. Böylelikle katılımcıların yakın geçmişte daha çok psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kaldıkları öğrenilmiştir. Şiddet failine yönelik daha çok düşünceleri ön plana çıkmıştır. Konu ile ilgili kapsamlı bir çalışma yapan Efe ve Ayaz'ın (2010: 25) yapmış oldukları “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İç Şiddete Bakışı” adlı çalışmada katılımcıların çoğunluğu (neredeyse tamamı) şiddeti fiziksel şiddet davranışı olarak algılamak; yarıya yakın bir oranın şiddet algısının ise psikolojik şiddet olarak tanımladığı saptanmıştır. Elde edilen bu

bulgular çalışmayı destekler nitelikte olup; aynı zamanda şiddetin yaygınlığını da ortaya koymaktadır.

3.7.1.3.4. Katılımcıların Şiddet Görme Nedenine Göre Dağılımları

Katılımcılara görüşme formununun 18. sorusu olarak şiddete maruz kalma nedenleri sorulmuştur. Katılımcıların verdikleri yanıtlar incelendiğinde kadınların yarısından fazlası ekonomik sorunlardan dolayı şiddete maruz kalmaktadır. Katılımcılar ekonomik şiddet deneyimlerini şu şekilde açıklamışlardır:

“Çiçek (60): Parasızlık, parası olmayınca çok morali bozuluyor. Sinirleniyor ama şiddet yapmıyor.”

“Yağmur (60): Ben 500-600 alıyorsam, o 200-300 alıyordu. Bu sefer bunu kaba kuvvete kadar götürdü. Şiddetin nedeni; aşağılık kompleksi. Kendini üstün görme. Ben anamdan babamdan bunu gördüm. Maaş olduğu zamanda alıyordu. Anandan babandan sen maaşı almayı mı gördün. Yoo.”

“Maviş (29): Ben eşimin annesi yüzünden çok dayak yedim. Alkol ve maddi sıkıntılarında etkisi var tabi.”

“Lale (58): Ben alkolden dolayı; hiç dayak yemedim ama maddi sıkıntılardan çok dayak yedim.”

“Nefes (39): Paradan oluyodu zaten çalışmıyodu. Alkol şey kullanmazdı sadece çalışmazdı para olmayınca kavga çıkardı. Kıskançlık da vardı bizde ekonomik sorunlar da vardı.”

“Çiğdem (34): Karı-kocanın kavgası neyden olacak tabi geçim sıkıntısından, para yoksa huzursuzluk olur.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde; bu çalışmada şiddetin en temel nedeni olarak ekonomik sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle; çoğu katılımcının maruz kaldıkları şiddet davranışını geçim sıkıntısı gibi gerekçelerle meşrulaştırmaya çalıştıkları söylenebilir. Bunun dışında katılımcıların yaşı arttıkça şiddete karşı pasif kaldıkları ve şiddeti kabullendikleri de ifade edebilir.

Şiddet olgusunu ortaya çıkaran farklı nedenler de vardır. Beş katılımcı kadının toplumsal rollerini yerine getirmemesinden dolayı şiddete maruz kalmıştır. Katılımcılardan:

“Yağmur (60): “Yemeğin altının yanması, tuzundan bile. Kafama yediğimi bilirim yemeği. Dışarı karşı çok iyiydi. İçeri girdiği zaman bana karşı öfkeliydi. Şeytan. Bir de alkol ve cinsel yaşantı var tabi.”

“Lale (58): Yok yemeğin tuzu eksik yok o olmamış diye dayak yediğim oldu.”

Yapılan çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular gösteriyor ki; kadınlara göre şiddetin ortaya çıkmasının altında yatan temel neden kadının erkeğe itaat etmemesi olarak saptanmıştır. Dört katılımcı aile, komşuların etkisi ve alkolden dolayı şiddete maruz kalmışken; üç katılımcı öfke ve herhangi bir psikolojik rahatsızlıktan dolayı şiddete maruz kalmıştır. İki katılımcı zorla(istenilmeyen) cinsel birliktelikten dolayı şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

“Zeytin (55): Yatak konusunda kocasına karşılık verdiği için olur. Çoğu kadın onu sevmez adam onu ister. Ondandır.” Çalışmadan elde edilen bu veriler, cinsel şiddetin beraberinde fiziksel şiddeti de getirdiği gerçeğini bir kez daha ortaya koymaktadır (KSGM ve HÜNEE, 2014: 83).

Katılımcılardan “Yeşil (24): Üstünlük algısı, kontrol etme çabası ve erkeğin erkekliğini kabul ettirmeye çalışmasıdır. İletişim, tüm ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Şiddet iletişimin bittiği yerde meydana çıkmaktadır” şeklinde şiddetin nedenini farklı bir bakış açısından bakarak tanımlamıştır.

“Gül (48): “dinlememe ve inatlaşma” nedeninden dolayı şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Kadınların şiddete maruz kalma nedenleri ile ilgili yapılan literatür çalışmasında Öztürk’ün (2014: 51) yapmış olduğu “Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri” isimli araştırması incelenmiştir. Çalışmada katılımcıların neredeyse tamamı şiddetin nedeni olarak yakın akraba müdahaleleri, eşlerin psikolojik sorunları ve alkol-uyuşturucu madde bağımlılığını işaret etmiştir. Öztürk tarafından yapılan çalışmanın bulguları bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Kadına yönelik şiddetle ilgili kapsamlı bir çalışma yapan Yıldırım’ın (1998: 91) çalışmasında elde edilen bulgulara göre; kadınların çoğunluğu şiddetin nedeni olarak erkeğin cinsel istekleri, kadını istenmeyen davranışa zorlama (anal ilişki) olarak belirtirken bu çalışmada zorla cinsel birlikteliği bir neden olarak gören katılımcı sayısı ikidir. Elde edilen bu verilerin farklı olmasının altında yatan temel neden, Yıldırım’ın araştırmasından bu yana kadın dayanışmasının güçlenmesi, kadın hakları ile ilgili ileriye dönük çeşitli çalışmaların yapılması ve yapılan çalışmalar sonucunda kadınların haklarını elde etmesi ile doğrudan bir ilişkisinin olduğu düşünülmektedir. Özellikle ikinci dalga feministlerin “özel olan politiktir” fikri ile yola çıkması sonucunda aile içi şiddet daha fazla görünür ve konuşulur olmaya başlamıştır. Yıldırım’ın yapmış olduğu araştırma incelenmeye devam edildiğinde; katılımcıların yaklaşık olarak yarısı şiddetin nedeni için; bir anlık öfke, istenmeyen alışkanlık ve ekonomik sıkıntılar derken yarıdan fazlası ise başkalarının etkisi ve çocukları şiddetin nedeni olarak belirtmişlerdir.

Öfke, çeşitli nedenlerle dışa vurulan duygusal ve en temel insani tepkidir. Öfke kontrol edilemediği zaman hem birey ve çevresi hem de toplum üzerinde olumsuz etkiler meydana gelmektedir. Önemli olan öfkeliyken bunu kontrol edebilmektir. Öfke kontrol edilmediği zaman olumsuz, yıkıcı ve geri dönüşü olmayan olayların yaşanmasına neden olabilmektedir (Soykan, 2003: 20). Şiddetin altında yatan önemli duygulardan birisi de öfkedir. Araştırmadan elde edilen bulgular, temel bir duygu olan öfkenin şiddeti meydana çıkarmakta ve sorun çözmede bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Konu ile ilgili yapılan literatür çalışması sonucunda farklı veriler elde edilmişse de şiddetin nedeni olarak benzer ifadeler kullanılmıştır. Daha önce yapılan üç çalışmanın bulguları da bu araştırmayı destekler niteliktedir.

Konu ile ilgili yapılan bir diğer araştırma Ünal'ın (2005: 7) "Aile İçi Şiddet" adlı çalışmasıdır. Çalışmasında şiddetin altında yatan temel nedenleri şöyle açıklamıştır: Aile üyelerinin birbirine karşı saygı duymaması, üyeler arasındaki iletişimsizlik, ebeveynlerden birisinin veya her ikisinin mental veya psikolojik rahatsızlık durumunun bulunması ve çocukların karşılanamayan istekleri olarak belirtmiştir. World and Health Organization (2002: 15) yayınlamış olduğu World Report On Violence and Health:Summary adlı çalışmasında şiddetin nedenleri şu şekilde sıralamıştır: İtaatsizlik veya tartışma, ekonomik sıkıntılar, zamanında yemeğin hazır olmaması, çocukların bakımının yeterince yapılmaması ve ihtiyaçlarının karşılanmaması, erkeğin istediği zaman cinsel birlikteliği ret etmek ve kadının aldatması olarak sıralamıştır. Yapılan çalışmaların sonuçları ile bu çalışmanın bulguları karşılaştırıldığında birbirini destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

3.7.1.3.5. Katılımcıların Şiddete Tepki Verme Durumu

Katılımcılara görüşme formunda bulunan 19. soru şiddetle karşılaşma durumunda nasıl tepki verdikleri sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu yaşamış olduğu şiddeti kabullendiklerini belirtmişlerdir.

"Çiçek (60): O bana hakaret edince ben de sabrediyorum, susuyorum.

"Gül (48): Ağladım, hiçbir tepki veremedim".

"Hayat (31): Sorguladım. Suçlu muyum acaba? Yaşımın küçük olmasından dolayı, tepki veremedim. Babamın bana yaşattıklarını annemle paylaştım, annem de hiç ilgilenmedi."

"Maydonoz (40): Tartışmaya başladıktan sonra hep o çemkirir, önünden çemkirmem ben arkasından çemkiririm."

"Zeytin (55): Ona uyma derdim."

“Zümrüt (35): Ağız dalaşı yaparız. Ben de ona bağıryom. Karşılık veriyom. Kabullenir miyim hiç.”

“Lale (58): Geçinmenin en iyi yolu; kabulleneceksin. Karşılık verdikçe daha da büyüyor olay.”

“Çiğdem (34): O bağırir ise ben de bağırirım tabi.

“Maviş (29): Valizimi topladım ama belki düzelir diye evi terk edemedim. Keşke etseymişim. Kabullendim. Ve yakın arkadaşşıma anlattım. Babama da söyleyemedim. Babam sinirli bir adamdır. Korktum.” Maviş’in yaşamış olduğu şiddeti kabullenışı ve evi terk etmemesinin altında ifade ettiği gibi “ belki düzelir, zamanla pişman olur, dövmeekten vazgeçer, çocuklar daha küçük” düşüncesi/leri yatmaktadır. Kadınlar tarafından şiddetin bu şekilde kabullenmesi sonucunda şiddet döngüsü kırılmamakta ve şiddet süre gelmektedir

Altı katılımcı ise şiddete karşılık vererek aktif bir şekilde başa çıkmaya çalışmışlardır.

“Mavi (54): .Evi terk ettim ve yakınlarım ile paylaştım ve sessiz kaldım.”

“Nefes (39): Ben de ona karşılık veriyodum. Anne babama söylüyodum. Üç dört kere terk ettim evi.”

“Nar (28): Yakınlarım ile paylaştım, boşanma girişiminde bulundum ve psikologa gittim.”

“Yağmur (60): Ben bir vuruyorsam o üç vuruyordu. Yakınlar ile bu durumu tabi paylaştım. Erkektir her şeyi yapar dediler. Evi terk ettim ve boşanma girişiminde bulundum.”

“Nergiz (58): Psikolojik destek aldım.”

“Mor (28): Özellikle tecavüze uğradığımda, intihar etmeyi çok istemiş idim. Ama yakınlarım ile paylaştım ve psikiyatriste gidip ilaç kullanmaya başladım.”

Katılımcıların sekizi maruz kaldıkları şiddeti yakınları ile paylaştıklarını belirtmişlerdir. Yakınlar ile paylaşmayı aynı zamanda psikolojik bir destek olarak da gördüklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan “Hayat (31) : Korktuğumdan tepki veremedim. Babamın bana yaşattıklarını annemle paylaştım, annem de hiç ilgilenmedi. Evlilik döneminde ise kadın sığınmada kaldım. İzimi kaybettirebilmek için.” Yakınlarla veya aile üyeleri ile paylaşmak bazen de bu şekilde olumsuz sonuçlar meydana çıkarabilmektedir. Katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar irdelenmeye devam edildikçe, katılımcıların dördünün evi terk ettiği, üçünün psikolojik destek aldığı ve boşanma girişiminde bulunduğu, sadece birinin kadın sığınma evinde kaldığı bulgularına ulaşılmıştır. Bu veriler doğrultusunda kadınların şiddet karşısında sessiz kalmadıkları, aktif bir şekilde şiddetle mücadele ettikleri tespit edilmiştir.

Alan yazında yapılan diğer çalışmalar incelendiğinde; Yıldırım’ın (1998: 96-97) sığınma evlerinde kalan 112 kadın ile yapmış olduğu çalışma da kadınların yarısından fazlası

yaşamış olduğu şiddeti önemsememiş ve kayıtsız kalmıştır. Yıldırım'a göre; bu oranın yüksek olmasının nedeni; kadınların şiddetin tek seferlik olduğu veya tekrarlanmayacağı yönündeki inançlarıdır. Bu inanç şiddeti kadınların hayatında meşrulaştırmıştır. Altınay ve Arat'ın (2007: 94) çalışmasında “Bir şey yapmam. Tepki vermem. Çocuklarım için katlanırım. Gidecek yerim yok, susarım, otururum.” şeklinde düşünen kadınlar araştırmanın neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Bu düşünce ve eylemsizlik de şiddetle başa çıkmada bir araç ve yöntemdir. Alan yazından elde edilen bulgular bu çalışmayı destekler nitelikte olduğu tespit edilmiştir.

3.7.1.3.6. Katılımcıların Şiddet Sonrasında Faile Yönelik Davranış Durumu

Katılımcılara formun 22. sorusu yöneltilmiş, şiddet sonrasında eşinize veya beraber olduğunuz kişiye karşı davranışınızda herhangi bir değişiklik oldu mu, olduysa açıklar mısınız diye sorulmuştur. Verilen yanıtlar incelendiğinde katılımcılardan yedisi davranışlarının değişmediğini, hiçbir şey olmamış gibi hayatlarına devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların bu şekilde tepki veriyor olmasının temel nedeni; yaşamış oldukları sorunun zamanla düzeleceğine inanması, şiddeti hayatının bir parçası olarak kabul etmesi (normalleştirmesi) veya kader ve alın yazısı olduğuna inanmasıdır. Çalışmaya katılan kadınların yarısından fazlası köy/kasaba da yaşamaktadır. Yaşamlarını idame ettirmiş oldukları yerin geleneksel ve muhafazakar yapısı kadınları bu şekilde davranmaya yönelttiği veya toplumsal cinsiyet rollerinin olumsuz bir sonucu olarak da düşünülmektedir (Yıldırım, 1998: 97-99).

Katılımcıların altısı ayrı yattığını ve küstüğünü-tavır takındığını, dördü ise hislerinin, duygularının ve davranışlarının değiştiğini (olumsuz yönde) ve cinsel birlikteliği ret ettiğini belirtmiştir. Katılımcılardan:

“Maviş, (29): Tabii ki de davranışlarınız değişir. Ayrı yatarım, tavırlı davranırım ve cinsel birlikteliği ret ederim. Hoş ret etsem ne yazar. Döve döve yine yapıyor.” ifadeleri ile şiddete uğramasından dolayı tepki verdiği için tekrar şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Katılımcılardan “Mavi, (54): O kişiye karşı soğuyorsun. Saygını ve sevgini yitiriyorsun. Ayrı yatarım, cinsel birlikteliği ret ederim ve evi terk ederim.” her iki katılımcı da benzer tepkiler vermiş olmasına rağmen karşılaştıkları durumlarda farklıdır. Bunun altında yatan en temel neden ise Mavi'nin ev kadını ve Maviş'in emekli olmasıdır. Gelir durumunun şiddet üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğu bu çalışmada bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Katılımcılardan üçü evi terk ettiğini ve sadece yemek-temizlik yaptığını belirtmiştir. Katılımcılardan “Lale, (58): Dayağı kim yerse; davranışında değişiklik olur. Tavırlı davranırım ama yine de evin işini ihmal etmem.” ifadeleriyle ev işlerini tamamen kadınlıkla

özdeşleştirdiği ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet kalıpları, bireylerin tüm yaşantısı boyunca empoze edilmekte ve bireyler tarafından da içselleştirilmektedir. Katılımcılardan ikisi “çocukları dövmem ama onlara bağırırım” çocuklarına yönelik davranış şeklini ifade etmiştir. “Sarı, (42) Tabii ki soğuma oluyor. Çocuklara şiddet uygulamam da bağırışlığım olmuştur.” ifadeleri ile şiddetin erkekten kadına, kadından çocuğa, çocuktan kardeşine/lerine veya arkadaşlarına yönelmesi şiddetin sosyal öğrenme yöntemi ile kuşaklararası aktarımını ortaya koymaktadır.

Yavuz’un (2008: 105-106) yapmış olduğu çalışmasında şiddet mağduru kadınların şiddet sonrasındaki tepkilerini ortaya koymaktadır. Yavuz’un çalışmasının sonuçlarına göre; kadınların çoğunluğu küsmüş, yine yarıdan fazlası hiçbir şey olmamış gibi davranmış, erkeklerin isteklerini yerine getirmediğini ifade etmiş ve evi terk etmiştir. Katılımcılar çocuklara bağırıldıklarını kabul etmişlerdir. Yıldırım’ın (1998: 110) elde etmiş olduğu bulgular bu çalışmayı destekler niteliktedir. Yıldırım’ın çalışmasına göre; kadınlar şiddet sonrasında şiddet failine karşı genellikle hiçbir şey olmamış gibi davrandığı, küstüğü veya hırsını çocuklardan çıkardığı sonuçlarını elde etmiştir. Kadınlar, yaşamış oldukları şiddete rağmen öldürme girişiminde bulunmayı hiç düşünmemişlerdir. Katılımcıların bir kısmının yukarıdaki vermiş oldukları yanıtlara bakıldığında genelinin davranışlarının ve hislerinin değiştiği sonucu elde edilmiştir.

3.7.1.4. Katılımcıların Beklentileri

3.7.1.4.1. Katılımcıların Devlet, STK ve Derneklerden Beklenti Durumu

Katılımcılara kadınlar, şiddete maruz kaldığında devlet, stk ve dernekler ne yapmalıdır diye sorulmuştur. Elde edilen cevaplar incelendiğinde yedi katılımcı devletin yapmış olduğu şiddet ile ilgili çalışmaları yetersiz bulmuştur. Katılımcılardan “Mor, (28) Ya devlet bu kadın sorununu önemsemiyor ya da suç işleyene yasaları işlemiyor. Ne yaparsa yapsın kadınlar ölüyor. Canımızdan can gidiyor. Yapılacak olan tüm çalışmalar da, kadın ölüm oranlarını azaltma hedefinde olmalıdır” şeklinde düşüncelerini ifade ederken; “Çiğdem, (34) Devlet, yasa yapmış ama bir türlü azalmıyor bu kadın cinayetleri” diyerek kadın cinayetlerinin yaygınlığını vurgulamıştır. Kadın cinayetlerinin yaygın olması araştırmaya katılan tüm kadınları tedirgin ettiği tespit edilmiştir.

6284 sayılı kanun, İstanbul özleşmesi ve CEDAW’ın getirmiş olduğu kadın alanındaki hukuki gelişmelere bakıldığında teorik kısmının yeterli olduğu görülmektedir. Kanun ve sözleşmelerin uygulama kısmında yaşanan sorunlar ve kadın cinayetlerinin artış göstermesinden dolayı; kadınların devlet politikalarını yetersiz buldukları düşünülmektedir.

Atı katılımcı devlet kadınları korumalıdır, üç katılımcı erkekler eğitilmeli ve tedavi edilmelidir, yasal yaptırımların cezası arttırılmalıdır verileri elde edilmiştir. Kadınların kendilerini güvence altında hissetmemelerinin nedeni artan kadın cinayetleri olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılardan “Yeşil, (24) Devletin koruma politikalar yeterli değil. Devletin ailenin dağılmaması için karakolda barıştırıp gönderme politikasını doğru bulmuyorum. Bir kere yapan insan her zaman yapar. Arabuluculuk işleri ile uğraşmayıp da, uygulanan şiddet bir fiske dahi olsa mahkemeye sevk edilmeli ve yargılanması gerekir. Sivil toplum kuruluşlarından gidip erkeklerin destek alması gerekiyor, kadınların değil. Erkekler ne yaptıklarının farkına varabilmesi için. Yani korunmaya muhtaç olan kadınlar olmamalı, eğitime muhtaç olan erkekler olmalı” şeklinde genel bir değerlendirme ile şiddetin ancak multi-disipliner bir çalışma ile önlenebileceğini vurgulamıştır.

Katılımcıların belirtmiş olduğu diğer beklentiler ise;

- Devlet şiddet mağduruna hayatını idame ettirecek ve yeniden düzenlemeye yetecek miktarda aylık düzenli maaş vermelidir: Kadın sığınma evinde kalan kadınlara günlük harçlık verilmektedir. Ancak verilen bu harçlık şiddet mağdurunun yaşamını idame ettirecek veya yeniden düzenleyecek miktarda değildir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde ve her ilde temsilcileri olan il müdürlüklerinin alt birimleri olan sosyal hizmet merkezine başvurulması durumunda sosyo ekonomik destek (sed, çocuk parası) yardımı yapılmaktadır.
- Tam zamanlı kreşlerde şiddet mağduru kadının yerleştirilmesine öncelik verilmelidir: Katılımcıların ifade etmiş olduğu bu beklenti; Katılımcılardan “Maviş,(29) Devlet şiddetle ilgili çeşitli çalışmalar yapıyor ama kadınlar ölmeye devam ediyor. Devlet, kadınların daha özgür ve özgüvenli olabilmesi için daha çok çalışmalı. Özellikle iş konusunda desteklemeli. Desteklenmiyor ise şiddet mağduruna belirli bir süre maaş vermeli ki; o da hayatını kurabilsin. Sığınma evleri güven vermiyor maalesef” ifadeleri ile düşüncelerini aktarmıştır.
- Stklar kadın hakları konusunda kadınları ve toplumu daha çok bilgilendirmelidir. Türkiye’de kadın odaklı çalışan aktif ve pasif olmak üzere birçok stk bulunmaktadır. Aktif stklar kadın ve insan hakları, kadın erkek eşitliği, toplumsal cinsiyet farkındalığı, kreş hakkı gibi hayati konularda eğitim, bilinç yükseltme toplantıları ve eğitimleri verilmektedir. Şiddetin geniş bir yelpazesinin olmasından dolayı bu çalışmalar sadece stklar üzerinden yapılmamalıdır. Aynı zamanda da hükümet politikaları da oluşturulmalıdır.

- Kadın sığınma evinin şartları ve yaşam koşulları düzeltilmelidir: Bu beklenti kadın sığınma evinde belirli bir zaman kalmış olan katılımcıdan gelmiştir. Kadın sığınma evleri Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'ne bağlı olan kurumlardır. Katılımcılardan “Hayat,(31) Devlet kadın sığınma evi gibi bir hizmet sunmuş ama daha önce de söylediğim gibi orada da psikolojik şiddet var. Mesela sürekli tutanak tutulur korkusu taşıyorsun. Zaten gidecek yerin olmadığı için sığınmışsın. Böyle bir tehdit ile karşılaşınca iyice korkuyorsun. Sabah kahvaltı yapmadıysan öğleye kadar yemek yok. Devlet kadınlara destek mi oluyor, koruyor mu yoksa eziyet mi ediyor. Maalesef ki kadın sığınma evi tek başına bir çözüm değil ama devletin önce kadın sığınmayı düzeltmesi gerekiyor. Yavuz (2008: 147) yapmış olduğu çalışmada kadın sığınma evinde kalan kadınlara; tedbir kararının yeterli bulup bulmadıklarını sormuştur. Kadınlardan yarısından fazlası tedbir kararlarını yetersiz buldukları sonucunu elde etmiştir.
- Bir diğer beklenti ise polis arandığında hemen gelmelidir: Katılımcılardan “Gül, (48) Polisi aradığımızda hemen gelmeli. Devlet bunu sağlamalı. Polisin olması caydırıcı oluyor.” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir.

3.7.1.4.2. Katılımcıların 6284 Sayılı Kanun Hakkındaki Düşünceleri

Katılımcılara 6284 sayılı kanun hakkında önce bilgi verilmiş daha sonra kanunun şiddeti önlenme açısından yeterli ve kapsamlı bulup bulmadıkları sorulmuştur. 17 katılımcı kanunun yetersiz olduğunu ifade ederken; bir katılımcı yeterli bulmuş ve bir kişinin de bilgisi olmadığı öğrenilmiştir. Kadına yönelik şiddetin yaygın olması ve kadın sorularına yeteri kadar önemin gösterilmemesi kanunun yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Katılımcılardan “Maviş, (29) Kanun var, koruma kararları ya da tedbir kararları da var. O zaman neden hala kadınlar öldürülüyor. Koruma kararları olsa da kadınlar hala her türlü şiddete uğramaya devam ediyorlar” şeklinde kendi düşüncelerini ifade ederken, Katılımcılardan “Hayat, (31) Tabii ki de yetersiz. Kanun var ama şiddeti ad olarak var. İçerik olarak nedense şiddeti sonlandırmaya yetmiyor. Şiddeti önlemiyor, sonlandırmıyor sadece öteliyor” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. 6284 sayılı kanun, bazı eksiklerine rağmen geniş ve kapsamlı bir yasadır. Ancak verilen cezaların veya yaptırımların yeterli olmaması nedeni ile erkekler alacak oldukları cezadan korkmadan cinayet işleyebilmekte, şiddet uygulamakta veya stalking (ısrarlı takip) bulunabilmektedir.

Hayat'ın yukarıda belirtmek istediği; yasa yapıcıların veya politikacıların kadın, şiddet, tecavüz gibi konularda çalışma yaparken sahada tecrübe kazanmış kişilerden, ilgili stklardan, uluslararası antlaşmalardan veya sözleşmelerden, aktivistlerden, profesörlerden bilgi ve fikir alışverişinin sağlanamayışından kaynaklanan temel bir problemdir. Katılımcılardan “Nergiz, (56) Kanunun kapsamlı ve yeterli olduğunu düşünüyorum.” şeklinde fikrini ifade etmiştir. Konu ile ilgili yapılan yasalar veya kanunlar sahadaki sorunlar karşısında kapsayıcı niteliktedir. Bu durumda karşılaşılan ikinci temel problem ise; sahada çalışan meslek elemanlarının (hukukçu, hemşire, kolluk kuvveti, polis, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, vb.) üstlerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmemesinden doğan bir sorundur. Mesleki etik kuralları ve yeminleri de aynı zaman da çiğneyen meslek elemanları işini ötelemektedir. Her bir öteleyiş bir kadının hayatına bedel olmaktadır.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun (2011: 29) yapmış olduğu çalışmaya göre; kadınların şiddeti normalleştirdikleri, resmî kurumlara ancak en son noktada başvuruda buldukları ortaya çıkmıştır. 6284 sayılı kanun kapsamında verilen koruyucu önleyici tedbir kararlarının kadınları koruyamadığı ve öldürülen pek çok kadının tedbir kararlarının olduğu tespit edilmiştir. Bu veriler göz önünde alınarak; ivedi bir şekilde yasalar ve yaptırımlar üzerinde çalışılması zorunluluğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

3.7.1.5. Katılımcıların Baş Etme Stratejileri

3.7.1.5.1. Katılımcıların Şiddetle Başa Çıkma Yöntemine Göre Dağılımı

Katılımcılara görüşme formununun 35. sorusu, en etkili şiddetle başa çıkma yöntemi nedir diye sorulmuştur. Şiddet mağdurundan şiddetle nasıl başa çıktıkları, nasıl bir yol veya yöntem izlediklerinin açıklanması istenmiştir. 11 katılımcı haklarını öğrenmek ve uygulamanın şiddetle en etkili başa çıkma yöntemi olarak belirtmişlerdir. Daha sonra başa çıkma yöntemi olarak evi terk etmek gelmektedir. Baş etme kavramı, karşılaşılan zorluklar mücadele etmektir. Baş etme, duygusal odaklı (pasif davranışlar) ve problem odaklı baş etme (aktif davranışlar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Lazarus ve Folkman, 1984 akt. Kandemirci ve Kağnıcı, 2014: 4).

Katılımcılardan “Nefes, (36) Çalışıyor olsa idim haklarımı daha önce öğrenir ve daha önce hayatımı kurtarır idim. Haklarımı öğrenmek ve uygulamak. Ben uyguladım dört yıldır rahatım” şeklinde ifade ederken diğer bir katılımcı “Çiğdem (34) Haklarını öğrenip uygulamak en etkili yöntem. Dayak hiçbir zaman çözüm değildir. Sorunlar, konuşularak çözülmeli” şeklinde ifade etmiştir.

12 katılımcı sakinleştikten sonra konuşmayı tercih ederken; diğer katılımcılar resmi kurumlara şikayet etmek, tedbir kararı çıkartmak, yaşananlara sessiz kalmamak, anlayışlı olmak, birbirini anlamak ve ikinci bir şans vermemek gibi aktif bir şekilde şiddetle mücadele ederken; altı katılımcı önemsememek, hiç karşılık vermemek ve susmak gibi pasif bir şekilde direnç göstermiştir.

“Maviş, (29) Benim yöntemim; sakinleştikten sonra konuşmak. Böylece daha az zarar görüyorsun.”

“Çiçek, (61) Hiç karşılık vermedin mi, sustun mu. Şiddeti önlersin”

“Zeytin, (52) Susmak en etkili yöntem susmazsan ötersen daha ürer”

“Menekşe, (57) Önemsememek en iyisi gale etmeden içinden çıkacan deyilse cevap versen vurur.”

“Turuncu, (60) Uyum sağlamak amma bu devirde yok işte. Uyum sağlayamıyon. İkisi de uyum sağlaması lazım.”

“Hayat, (31) yaşadıklarına sessiz kalmayacaksın. Farkında olacaksın.”

“Nergiz, (56) Evi terk etmek. Kurtarmaz ama napsın. Şikayet etmek de çoğu yerde yine kurtarmıyor. Tedbir kararı olabilir. Haklarını öğrenmek olabilir.”

“Mavi, (54) Tedbir kararları yeterli değil, ne kadar kişi hakkında tedbir kararı çıkartılsa ve evden uzaklaştırılsa bile yeri geliyor örneklerini çok görüyoruz. Yine kadınlar saldırıya uğruyor. Yeri geliyor kadınlarımız ölüyor. Bu da yeterli bir tedbir değil. Bence devlet ıslah etmeli. O kişiyi psikolojik tedavi göreceksin onu tedavi etmeli kontrol altına almalı. Bunları yapıyor olmak kadınları ikinci kez şiddete maruz kalma durumundan korur. Şiddeti yapan kişiye ikinci bir sefer şans vermemek, ona boyun eğmemek. Yani onun karşısında evi terk etmek de ona verilecek bir ceza bence” şeklinde katılımcılar düşüncelerini aktarmışlardır.

3.7.1.5.2. Katılımcıların Şiddetin Önlenmesine Yönelik Bakış Açısı

Katılımcılara görüşme formunun son sorusu olarak; şiddet nasıl önlenabilir, bu konu üzerine düşüncelerini açıklamaları istenmiştir. Çoğunluk (14 katılımcı) şiddetin eğitim ile önlenilebileceğini savunmuşlardır. Burada bahsedilen eğitim, daha çok toplumsal düzeyde yapılacak olan bir eğitimidir. 13 katılımcı şiddet failine yönelik cezai yaptırımlarının artırılması veya daha da ağırlaştırılması ve 12 katılımcı şiddet failine yönelik rehabilite edici çalışmaların yapılması diğer öne çıkan bakış açısı arasındadır. Katılımcılardan Maviş, (29) “Eğitim aile de başlar. Aileler de eğitilmeli aynı zamanda. Cezaların daha ağır olması gerekir. Şiddet uygulayan adamların asıl tedavi edilmesi gerekir” şeklinde ifadesinde hem eğitime hem de yasal yaptırımlara değinmiştir. Nar, (28) “anaokullarından itibaren toplumsal cinsiyet eğitimleri verilmelidir” şeklinde düşüncesini ifade etmiştir.

Konu ile ilgili Efe ve Ayaz'ın (2010: 25) yapmış olduğu çalışmada kadınlara şiddeti engelleyecek etkenler sorulmuştur. Katılımcıların çoğunluğu eğitim derken; kadının çalışması, kadının erkeğe karşı gelmemesi, eşler arasındaki uyum, hiçbir şey ve diğer (yasalar, eşini aldatmama) gelmektedir. Efe ve Ayaz'ın çalışmasından elde ettiği bulgular bu çalışmayı destekler niteliktedir. Bulgular, incelendiğinde şiddeti önlemede eğitimin önemli bir rolünün olduğu görülmektedir.

Katılımcılardan Hayat, 31) “Bir kere adamlar devletten korkmalı. Ama nedense korkmuyorlar. Devlet daha fazla ceza vermeli. Şiddetin tek taraflı olarak görülmemesi, tüm çalışmaların kadın üzerinden yürütülmemesi şiddeti önleme çalışmalarında önemli bir zihniyet dönüşümüdür. Bu çalışmaları, 6284 sayılı kanununun 15. maddesinde açıklanmaktadır. Katılımcılardan Nefes, (36) “döveni tedavi etmeli bence devlet. Okullardaki eğitim de çok önemli bir de” şeklinde kendini ifade ederken; katılımcılardan Yeşil, (24):

“Yani devlet politikalarının sonradan değil en temelden atmalı ve onlarla birlikte büyütmeli anaokullarından itibaren toplumsal cinsiyet eğitimleri verilmelidir. Okullarda aynı zamanda sorun çözüme becerileri eğitimi de verilmelidir. Yasal yaptırımların daha ağır olması gerekmektedir. Şiddet uygulayıcısının herhangi bir sağlık sorunu var ise mutlaka tedavi olmalıdır. Yasal yaptırımların yanında şiddet uygulayıcısı rehabilite edici çalışmalar yapılmalıdır. Bence böyle şeylerle şiddeti minimal düzeye indirebiliriz. Her yerde insana saygı modülü veriliyor ama bence insan saygı duymayı bilmiyor, yok yani eğitim modüllerin içinde kalıyor. Son olarak; bu aynı zamanda Türk kadınına da bir eleştiridir. Benim oğlumun penisi var, vay benim çocuğum her şeyden üstün. Dönüp baktığımızda bir çoğumuzun ailesinde erkek çocuklarının kayırtılarak büyütüldüğünü görüyoruz. Ve bunun engellenmesinin kadınların elinde olduğunu, kadınların da bu konu da eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kız çocukları ile gurur duymaları gerektiğinin bilincinde olmalıdır” diyerek toplumsal cinsiyetin şiddetle nasıl iç içe olduğunu ve şiddetin önlenmesinde devletin görev sorumluluklarını da vurgulamıştır.

Tüm katılımcılar, şiddetin önlenebileceğini ifade etmişlerdir. Şiddeti önleme çalışmaları sadece devletin görevi değil aynı zamanda toplumun diğer organlarının da birincil vazifesidir. Şiddeti önleyebilmenin en etkili yolu mikro, mezzo ve makro boyutta çalışmaların yapılmasıdır. Şiddetin önlenmesi adına katılımcıların belirttikleri diğer öneriler:

- Çocuk yetiştirme sürecinde çocuklar arasında cinsiyet ayrımının yapılmamalı ve çocukların yanında davranışlara ve söylemlere dikkat edilmeli: Beş katılımcı bu şekilde düşüncelerini ifade etmiştir. Çocuğun ilk eğitim yeri olan ailedir. Çocuk ebeveynlerinden ne görürse o davranışı öğrenir. Eğer aile erkek çocuğunu yüceltirken kız çocuğunu yerer ise; hem toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meydana

çıkartır. Katılımcılardan Mor, (28) “Eğitim, aile de başlar. Eğitimli çocuklar yetiştirebilmek için eğitimli ailelerin olması lazım. Ülkemizde şiddet uygulayana yönelik yaptırımlar, arttırılmalıdır. Şiddet uygulayana yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Ülkemizde tüm çalışmalar şiddet mağduru üzerine yapılmaktadır. Şiddet uygulayanları unutmamak gerekir.

- İnsana saygılı, duyarlı olunmalı (vicdanlı olma): Katılımcılardan üçünün önerisi bu yönde olmuştur. “Kendini sevmeyen başkasını sevemez”. Saygı, sevgi, yardımlaşma, paylaşma, empati kurma, vb. duygular insani duygulardır. Bu duygulara sahip olan bireyler şiddet uygulamaktan uzak bireylerdir. Katılımcılardan Mavi, (54) “Eğitim, insanlık sevgisi, kadın erkek eşitliği eğitiminin aile de başlaması gerekiyor. Sonra kreşlerde. Aile de hemen başlıyor zaten. Oğulları olduğu zaman “kız kardeşine emirler, sen büyüksün, sen onu döversin” gibi tabirler. Sadece çocukların değil ebeveynlerin de eğitilmesi gerekiyor. Sen kız çocuğusun onu yapamazsın, sen oğlan çocuğusun şiddete izin verir gibi davranılıyor. Dedeler torunlarının yanında onlar, büyük bir birey insanlarmış gibi küfür edebiliyorlar, ağzından kötü kelime çıkabiliyor. Çocuklar da zaten onların davranışlarını normalmiş gibi algıladıkları için onlar da o şekilde devam ediyorlar. Öfkenin kontrol edilmemesi şiddete başvurma nedenimiz. Yasal yaptırımların ağır olması, herhangi bir sağlık sorunu var ise tedavi olmalı, rehabilite edilmeli. İnsanların kadın veya erkek olduğuna bakmadan kabul edilmeli ve ona göre davranılmalı. İnsan gibi davranılmalı. İnsanın cinsiyeti yoktur” şeklinde düşüncelerini aktararak eğitimin ve cinsiyetler arası eşitliğin önemini vurgulamıştır.
- Kadınların haklarını bilmesi ve uygulaması: Bir katılımcı bilginin güç olduğunu vurgulamıştır.
- Şiddet mağdurları bir araya gelerek; toplu hareket etmeli: Şiddetin hangi türüne maruz kalınırsa kalınsın şiddet tamamıyla olumsuz bir eylemdir. Şiddet mağdurunu ancak başka bir şiddet mağduru en iyi şekilde anlayacaktır. Kadınların mücadele etmesi için illaki şiddete maruz kalması gerekmemektedir. Aile ortamında şiddete maruz kalmayan bir kadın sosyal çevresinde, iş yaşantısında, toplu taşımada, trafikte, gitmiş olduğu herhangi bir hastanede vb. diğer yerlerde şiddete maruz kalabilmektedir.
- Öfke kontrolünün sağlanması: Öfke, dört temel duygumuzdan bir tanesidir. Bireyler, yaşantılarında herhangi bir zaman da öfkelenebilirler ve bunun sonucunda da çeşitli tepki verebilirler. Birey öfkelenildiği zaman nasıl tepki vereceğini ve nasıl

sakinleŖeceđini biliyor ise kendisini tanıyor demektir. Öfke kontrolü sağlanmadığı süreçte bireyler kontrollerini kaybedip saldırganlaŖmakta veya Ŗiddet baŖvurmaktadır.

SONUÇ

Kadına yönelik uygulanan şiddetin türlerini ve nedenlerini ortaya koymak, şiddet mağduru kadınların devletten ve diğer kuruluşlardan ne beklediklerini ve kadınların şiddetle baş etme stratejilerinin neler olduğu anlatmak amacı ile hazırlanan bu çalışmada; Antalya ili Muratpaşa ilçesinde yaşayan, daha önce şiddet deneyimi olan, farklı aile yapısı, bakış açısı, kültür ve bölgelerde yetişmiş, farklı eğitim düzeyi, yaş ve meslek gruplarına mensup 19 kadın ile görüşme yapılmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde;

1. Kadınların şiddet algıları ölçülmeye ve şiddete maruz kalma nedenleri öğrenilmeye çalışılmış,
2. Kadınlar maruz kaldıkları şiddetle nasıl başa çıktıkları ve şiddeti önleyebilmek için nasıl bir yol izledikleri ortaya konulmaya çalışılmış,
3. Şiddeti önlemede ve kadın cinayetlerini durdurma konusunda yapılmış olan yasa ve uluslararası sözleşmelerin bu kapsamda yeterliliği tartışılmış ve şiddet mağduru kadınların ifadeleri doğrultusunda yukarıda belirtilen maddeler kadın ve toplumsal cinsiyet bakış açısı ile yeniden değerlendirilmiştir.

Bu araştırma kapsamında; kadınların toplumsal cinsiyet kalıplarının bir sonucu olarak nasıl toplumda ikincil konuma getirildikleri, şiddetin kadınlar üzerinde sindirme ve kontrol etme de bir araç olarak nasıl kullanıldığını ortaya koymak hedeflenmiştir. Her bireyin biricik ve tek oluşu algısından yola çıkılarak; kadınların şiddet karşısında geliştirmiş olduğu baş etme stratejisini öğrenmek amaçlanmıştır. Kadına yönelik şiddet ile ilgili yapılan literatür taraması sonucunda; şiddetin her bölge, kültür ve kıtada; yaş, eğitim, gelir seviyesi, ırk, mezhep, din ve dil ayrımı yapmaksızın yaygın bir olgu olduğu gerçeği ile karşılaşılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucunda da bu ifadenin doğruluğu ve güvenilirliği ortaya konmuştur. Araştırmanın bulguları kuramsal çerçevede tanımlanan sorunlar ve yaklaşımlarla örtüşmektedir.

Çalışmada yer alan katılımcıların en küçüğü 24 yaşında, en büyüğü 61 yaşında olup katılımcıların yaş ortalaması yaklaşık 44 olarak elde edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğu kasaba/köy de yaşamaktadır. Araştırmaya katılan iki kadın bekar iken geriye kalan 17 kadının 12'sinin görücü usulü ile evlendikleri sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların sosyal güvenceleri var iken; geçimini sağlayabilmek adına sosyal yardımlardan faydalanan kadınların da olduğu sonucu elde edilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, kadınların en sık maruz kalmış olduğu şiddet türü psikolojik şiddettir. Genel olarak şiddet bağırma, çağırma, hakaret etme, eleştirme ile başlar ve zamanla fiziksel, ekonomik ve cinsel şiddet olmak üzere şiddetin farklı türlerini meydana çıkarmaktadır. Katılımcılar ile yapılan görüşmeler ve konu ile ilgili yapılmış olan diğer çalışmaların sonuçları da bu savı destekler niteliktedir. Türkiye’de hala konuşamadığımız cinsel şiddete katılımcılardan beş kadın maruz kalmıştır. Katılımcılardan biri ise her insan için anlaşılması ve kabullenilmesi zor olan enseste maruz kalmıştır. Ensest ilişki, şiddetin en uç türlerinden biridir. Katılımcıların çoğunluğu şiddeti “dayak” ile özdeşlemiştir. Araştırmanın sonuçları göstermektedir ki; kadınların şiddet algısı fiziksel şiddet olarak kodlanmıştır. Bunun altında yatan en önemli neden fiziksel şiddetin görünürlüğünün fazla olmasıdır. Katılımcılar şiddeti “öfke” ve “kontROLSÜZLÜK” ile bağdaştırmışlardır. Katılımcılardan birisi şiddet için “hayal kırıklığı” derken diğeri “zorla hayatın yönlendirilmesi” olarak tanımlamışlardır.

Araştırma sonuçlarına göre kadınların şiddete maruz kalma nedenleri incelendiğinde ekonomik sorunlar birinci sırada gelirken, kadının toplumsal rol ve sorumluluklarını yerine getirmemesi ikinci sırada, aile-komşuların etkisi ve alkol üçüncü sırada geldiği sonucu elde edilmiştir. Konu ile ilgili Yıldırım’ın (1998: 186) yapmış olduğu çalışmada kadınların şiddet görme nedeni olarak; kadınların erkeklerle eşit olmadığı, kadınların güçsüz, yalnız ve çaresiz olduğunu yönündeki düşüncelerdir.

Araştırma bulguları incelendiğinde; katılımcıların şiddete karşılık verdikleri ve yakınları ile paylaştıkları sonucu elde edilmiştir. Şiddetin sonlandırılmamasının altında yatan çeşitli nedenler bulunmaktadır. Sahip olun aile yapısı, düzenin ve huzurun bozulmaması düşüncesi, çocukların sahipsiz veya başıboş kalma korkusu/endişesi kadınlara göre en önemli gerekçedir. Geleneksel ve muhafazakar aile üyeleri için evlilik kurumunun devamının sağlanmasının önemi, namus kavramı gibi çeşitli nedenlerden dolayı şiddetin var olduğu bilinmesine rağmen aileler, evliliğin devam etmesi yönünde düşünceye sahiptirler. Böylece şiddet kadınların yaşam biçimi haline gelerek; normalleşmektedir. Şiddet mağdurunun şiddeti yakınları ile paylaşması durumunda; ailelerin araya girmesi şiddetin yaygınlaşmasına ve büyümesine neden olmaktadır. Araştırmaya katılan diğer katılımcıların vermiş olduğu tepkiler daha aktif ve şiddeti durdurmaya/sonlandırmaya yönelik tepkilerdir. Katılımcıların psikolojik destek alma, boşanma girişiminde bulunma ve kadın sığınma evine gitme cesaretini ve kararlılığını gösterdikleri saptanmıştır.

Araştırma bulgularına göre katılımcılardan yedisinin şiddet failine yönelik davranışlarının değişmediği sonucuna varılmıştır. Bu sonuç doğrultusunda katılımcıların hayatlarında şiddeti normalleştirdikleri saptanmıştır. Diğer katılımcılar tavır takınarak, ayrı

yatarak ve küserek faili cezalandırmaya yönelik tepkiler ortaya koymuşlardır. Aynı zamanda katılımcılar, kendisine şiddet uygulayan faile yönelik duygularının ve davranışlarının değiştiği, karşı taraftan soğuduğu ve saygısını yitirdiği yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Katılımcılardan hiçbirinin şiddet sonrasında çocuklarına yönelik herhangi bir fiziksel istismarda bulunmadıkları ancak çocuklara karşı duygusal istismarda buldukları tespit edilmiştir. Katılımcılar çocuklara yönelik uygulanan duygusal istismarı bir şiddet olarak görmedikleri saptanmış ve bu durumu hayatlarının bir parçası olarak kabullendikleri ve normalleştirdikleri sonucuna varılmıştır.

Çalışmanın bulguları irdelenmeye devam edildikçe kadınların faile yönelik vermiş olduğu tepkilerden birisi de; şiddet uygulayana tavırlı davrandığını ancak ev işlerini aksatmadan yaptığını belirtmişlerdir. Bulgulardan elde edilen bu sonuca göre; toplumsal cinsiyet kodunun kadınların hayatlarının her aşamasında var olduğu ve duygularını ifade ederken bile öncelikli olarak toplumun kendisine vermiş olduğu görevi yerine getirmesi gerektiği saptanmıştır. Kadınlar, yaşamış oldukları şiddete rağmen öldürme girişiminde bulunmayı hiç düşünmemişlerdir. Bu da kadınların sorun çözme becerilerinin erkeklere oranla daha da geliştiğini göstermektedir.

Katılımcıların tamamı şiddet konusunda yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu ve şiddet ile ilgili kesinlikle yeni çalışmaların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda; kadınların kendilerini güvende hissetmedikleri, can güvenliği riski yaşadıkları saptanmıştır. Kadınların yaşamış olduğu bu korkuyu yaygın olarak işlenen kadın cinayetleri ve şiddet haberleri beslemektedir. Yine kadınların korkusunu besleyen diğer bir dış etken ise yazılı ve yazılı olmayan basın haberleridir. Haberlerde genellikle kadın cinayetlerinin işleniyor olması kadınların cinayete kurban gideceği korkusunu meydana çıkardığı bilinmektedir. Katılımcıların beklentilerinin temeli ekonomik olarak bağımsızlaşma sürecinde devletten kendilerine destek olması yer almaktadır.

Katılımcılara 6284 sayılı kanun ve kanun kapsamı verilen hizmetlerden biri olan koruyucu- önleyici tedbir kararları hakkında bilgi verilmiştir. Katılımcılar aktarılan bilgiler doğrultusunda ve kendi düşünceleri sonucunda kanunun yetersiz olduğu sonucuna varmıştır. Kanunun şiddet sorununu çözmediği, sorunların üzerini geçici süreliğine örttüğü, kadın sorunlarının ve cinayetlerinin durduramadığı gibi çeşitli nedenler kanunun yetersiz düşündürmektedir. Çalışmanın çıktılarından bir de 6284 sayılı kanunun içi boşaltılmış bir kanun olduğu yönündedir.

Araştırmanın sonucuna göre en etkili şiddetle başa çıkma yöntemi haklarını öğrenmek ve uygulamaktır. Kadın haklarının yaygınlaştırılmasının ve bu konu ile ilgili yapılacak olan

eğitimleri ve toplantıların önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Yapılan en büyük hatalardan birisi de her yerde kadın hakları ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır düşüncesine kapılarak kadın hakları konusunda daha az çalışmalar yapılmasıdır. Bu çalışmanın sonucu kadın hakları ile ilgili yapılacak olan her bir çalışmanın bir kadının hayatını yeniden şekillendirmesi aşamasında hayati derecede önemli olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcıların kendilerini ve şiddet failini iyi bir şekilde tanıdıkları göz önüne alındığında; kendilerini korumak ve daha az zarar görmek amacı ile baş etme stratejileri geliştirdikleri sonucuna varılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre; en etkili şiddetle başa çıkma yönteminden birisi de katılımcıların sakinleştikten sonra konuşma stratejisi olduğu saptanmıştır. Literatürde mola verme tekniği olarak geçen teknik, öfke kontrolünün davranışsal yöntemlerinden olay yerinden uzaklaşma olarak kullanılmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların düşünceleri şiddetin önlenilebileceği yönündedir. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar çözümlendiğinde; 14 katılımcının eğitime, 13 katılımcının yasalara ve yaptırımlara ve 12 katılımcının faile yönelik yapılacak olan tedavi içerikli çalışmaların önemini vurguladıkları sonucu elde edilmiştir. Şiddeti önlemede örgün ve toplumsal düzeyde verilecek olan eğitimin yadsınamaz bir önemi vardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda ve özel kreşlerde çocuğa ve ailesine yönelik toplumsal cinsiyet, adalet, empati, sorun çözme becerileri ve farklılıklara saygı duyma konularında eğitimlerin sık bir şekilde verilerek; bu konuların içselleştiriliyor olmanın şiddet önleme de önemli bir adım olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Yine şiddet önlemede yapılacak önemli çalışma ise cezai yaptırımların ağırlaştırılması yönündeki çalışmadır. Katılımcılar, yaptırımların yetersiz olduğunu, erkeklerin ne alacakları cezadan ne de devletten korkularının olmadığını; bu nedenle kadın cinayetlerinin ve şiddetin her geçen gün arttığını ifade etmişlerdir. Katılımcılar şiddetin sadece mağdur perspektifinden bakılarak çözülemeyeceğini, aynı zamanda fail ile de rehabilite edici çalışmaların yapılması gerektiğini de ifade etmişlerdir. Şuan yürürlükte olan 6284 sayılı kanununun 15. maddesi faillere yönelik yapılması ön görülen rehabilite edici çalışmalar üzerinedir.

Kaba kuvvetin en yaygın kullanma şekli olan şiddet yaşamın her alanının da her yaş grubuna zarar verebilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların şiddet kodunun fiziksel şiddet ve ardından psikolojik şiddet üzerine olduğu saptanmıştır. Değişken bir olgu olan şiddetin nedenleri ve bireyler üzerindeki etkileri aynıdır. Şiddetin uzun vadedeki sonucu; mutsuz bireyler, aileler ve toplumdur. Sosyal öğrenme yöntemi ile öğrenilen şiddet bir döngü olarak aile üyeleri tarafından meşrulaştırılmaktadır. Daha sağlıklı ve refah içinde yaşayan

topluma yaratabilmek için şiddet sorununu önleyici çalışmalar yapılmalıdır. Yapılacak olan çalışmaların bir bütün halinde olması önemlidir.

Çalışmanın varsayımları değerlendirildiğinde;

- Kadınların yaşı ilerledikçe şiddet deneyimleri artmaktadır. Çalışmanın sonucuna göre; katılımcıların yaşı ilerledikçe daha fazla şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.
- Kadınlar şiddetle baş etme yöntemlerinden pasif bir davranış olan kabullenme yöntemini kullanmaktadır. Katılımcıların çoğunluğu şiddetle pasif bir şekilde başa çıkmaya çalışmışlardır, pasif davranışlar arasında en fazla kabullenme, aktif davranışlar arasında da en fazla evi terk etme yöntemini kullanmışlardır.
- Kadınların gelir getiren herhangi bir işte çalışıyor olması şiddetle baş etmede olumlu bir etkidir. Kadınların ekonomik olarak bağımsız olması kaynaklara daha kolay ulaşmalarını sağlamaktadır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki; şiddetin altında yatan en önemli neden ekonomik sorunlardır bu sorunu takip eden ikinci sorun ise kadının toplumsal rol ve sorumluluklarını yerine getirmemesidir.
- Kanunların kadına karşı şiddetle mücadelede koruyucu ve önleyici çalışmaları yetersizdir. Katılımcıların çoğunluğu 6284 sayılı kanunu kapsamlı ve yeterli olduğunu düşünmemektedir.
- Eğitim, şiddeti önlemede önemli bir araçtır. Katılımcıların neredeyse tamamı şiddeti önlemede eğitimin önemli bir yerinin olduğunu savunmuşlardır.
- Kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan toplum çalışmalarında kadınların şiddet ve türleri, hakları ve hukuki konularda daha bilinçli davranacaklardır. Katılımcılar, toplumsal düzeyde yapılacak eğitimin önemini de vurgulamışlardır.

Çalışmanın bulguları ve sonuçları ışığında; elde edilen en önemli çıktı: kadınların, şiddeti meşru görmemesi, kendilerini değersizleştirmemesidir. Geleneksel toplum kadınların kendini gerçekleştirmesine izin vermese de kadınların bunun farkında olması atılacak olan adım için önemli koşuldur (Altınay ve Arat: 2007: 103).

Öneriler

Çalışmanın sonucuna göre; şiddetin 21. yüzyıl içerisinde hala önemli bir halk sağlığı sorunu olduğu ve yapılan çalışmalara rağmen; şiddet kurbanlarının kadınlar ve beraberindeki çocuklar olduğu gerçeği bir kez daha ortaya konulmuştur. Katılımcıların ifadeleri ve şiddetin toplumsal bir sorun olduğu göz önünde bulundurulduğunda; şiddeti önleme ile ilgili yapılacak

olan çalışmaların bütüncül bakış açısı ve multi disiplinler şekilde yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyetin şiddeti doğurduğu gerçeği göz önüne alındığında; toplumsal cinsiyet algılarının ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önüne geçilmesinin hayati bir önemi olduğu yadsınmaz. Saktanber (2011: 24) şiddetin evrensel bir sorun olduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ancak zihniyet dönüşümü ile ortadan kalkacağını belirtmiştir. Bu dönüşümün sağlanabilmesi için kadınların bir birey olduğu fikrinin yaygınlaşması gerekmektedir. Bu da toplumsal cinsiyet üzerine yapılacak olan farkındalık çalışmalarının önemini ortaya koymaktadır.

Şiddetin beslendiği çeşitli disiplinler vardır. Bunlar eğitim, hukuk, politika, medya ve sağlık alanlarıdır. Çalışmanın sonucunda da elde edildiği gibi eğitim birincil koşuldur. Eğitimin ilk durağı ailedir. Ailede verilecek mesaj bireyin tüm hayatını etkilemekte ve yönlendirmektedir. Toplumsal cinsiyet, şiddet, empati, sorun çözme becerileri, şiddetle başa çıkma, öfke kontrolü gibi bireylerin hayatlarını kolaylaştıracak şiddeti azaltmaya yönelik eğitimlerin veya toplantıların sık aralıklar yapılması gerekmektedir.

Hukuki yaptırımların hafif olması, şiddet uygulayanın “üç-beş ay yatar, çıkarım” bakış açılarının yaygınlaşmasına neden olmakla birlikte kadın cinayetlerinin de artmasına neden olmaktadır. Yasa yapıcıların şiddet ile ilgili reform yapacakları zaman mutlaka bilirkişinin fikrine danışması önem arz etmektedir. Diğer türlü yapılan yasa şekil olarak mevcut olup içerik olarak boşaltılmış bir yapıya sahip olacaktır. Ve sahada var olan sorunun çözümünde yetersiz kalacaktır.

Şiddete maruz kalan kadın psikolojik olarak yalnızlaşmış kadındır. Gidecek yeri olmayan veya can güvenliği riski bulunan bu kadınlar için devletin sunmuş olduğu hizmetler ve yapmış olduğu politikaların anlamı büyüktür. Bu gerçek doğrultusunda; hali hazırda yapılmakta olan kadın ve beraberindeki çocuğa yönelik hizmetin kapsamlı ve yetkin olması ve en önemlisi de kullanılan iletişim ve beden dilinin kucaklayıcı, destek sağlayıcı ve rehabilite edici olması gerekmektedir.

Şiddet olgusu travmatik bir olaydır. Şiddete maruz kalan bireylerin bu travmatik süreci en az zararla atlatabilmesi önemlidir. Şiddet mağdurunun yardım ve destek için başvuruda bulunmuş olduğu kurumlarda meslek elamanlarının (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişimci, sosyolog) var olması şiddet mağdurunun örselenmemesi için önem arz etmektedir.

Yazılı ve sözlü basının kadın odaklı haber dilini ve öyküsünü değiştirerek kadınları cesaretlendirici haberleri öne çıkarmaları önemlidir. Her gün haberlerde izlenen, gazetelerde okunan ve sosyal medyalarda yaygın olarak paylaşılan kadın şiddeti, çocuk istismar haberleri

görülmektedir. Tüm bunların dışında kadınların başarılı olduğu farklı alanlar ve branşlarda bulunmaktadır. Yapılacak olan haberlerde kadınların başarı öyküsüne yer verilerek kadınların daha cesaretli davranmaları konusunda teşvik edilmelidir.

Toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme (TCDB), toplumu oluşturan bireylere eşit derecede hizmetin götürülmesi, eşitlikçi bir toplum yapısının oluşturulması amacı ile politikalar üretebilmek adına düzenlenecek olan bütçedir. Bu bütçeleme sayesinde kadının hane içi görünmez emeğinin de görünür olması yönünde de çalışmalar yapılmalıdır. TCDB yapılabilmesi için kadın erkek eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.²⁷ Bu kapsamda kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşması için devletin politikalarının toplumsal cinsiyet bakış açısıyla oluşturulması önem arz etmektedir.

---

²⁷ <http://www.oka.org.tr>, (erişim tarihi: 09.10.2018).

KAYNAKÇA

- Acar, F. ve Arner, H. O. (2009). *Kadınların İnsan Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*, İçişleri Bakanlığı Genel Yayın:656.
- Acar, F. (2010). Türkiye'de Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Hukuk ve Sivil Toplum, “*Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama*”, A. Gökçeçiçek, E. S. Dilek, B. E. Oder, (drl). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.:17.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi (2014). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu*, Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2012-2015). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, (2016). *Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*, Ankara.
- Aksu, B. ve Üstün, İ. (2005). *Sıcak Aile Ortamı, Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*, Tesev Yayınları, İstanbul.
- Altınay, A. ve Arat, Y. (2007). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul.
- Alpkaya, G. (1992). Uluslararası Hukukta Kadın: Uluslararası Hukukta Kadının Durumuna İlişkin Bazı Veriler, “*Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*,” 1-2(47) :36.
- Ayrancı, Ü. Günay, Y. ve Ünlüoğlu İ. (2002). Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 3: 77-80.
- Bakırcı K. (2015). İstanbul Sözleşmesi, *Ankara Barosu Dergisi*. Ankara: 134-167.
- Berktaş, F. (2004). Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye, “*İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi*”, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları 7: 3-27.
- Birleşmiş Milletler (BM), (1993). *Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge*.
- Bora, A. (2011). *Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık*.
- Bora, A. (2011). *Feminizm Kendi Arasında*, Ay İzi Kitap.

- Börü, P. Ş. (2017). Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu, "*Türkiye Barolar Birliği Dergisi*", Özel Sayı, Ankara: 48-55.
- Can, Y. (2015). Attitude of The University Students, Family, Gender Roles and Violence Towards the Women, *International Journal of Social Sciences and Education Research*:171.
- Canikoğlu, K. S. (2015). Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Uluslararası Mevzuat (İstanbul Sözleşmesi ve 6284 Sayılı Kanun), *Ankara Barosu Dergisi*, 3: 372-373.
- Ceyhan, S. (2014). *Yazılı Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinde Kullanılan Dilin ve Görsellerin İncelenmesi*, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Connell, W. R. (1987). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*, Ayrıntı Yayınları.
- Dikici, E.(2016). Three Mainstream of Feminism: Teory of Liberal, Markxist and Radical Feminism, "*The Journal of Academic Social Science Studies (JASS)*" 524-257.
- Diñç, H. ve Hotun Şahin, N. (2009). Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Töre ve Namus Cinayetleri, "*İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Dergisi*" 17(2): 123-124.
- Ecevit, Y. (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Özel Ek, 25(4): 83-84.
- Ediz, A. ve Altan, Ş. (2017). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması, "*Türkiye Barolar Birliği Dergisi*" Özel Sayı, Ankara :407.
- Efe, Y. Ş. ve Ayaz, S. (2010). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı, "*Anadolu Psikiyatri Dergisi*", 11:24
- Engelli Kadın Derneği (ENG-KAD). (2013-2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Raporu*.
- Ertem, İ. (2015). *Kadın Haklarının Tarihsel Gelişimi ve Bürokraside Kadının Yeri*.
- Fawole, I. O. (2008) Economic Violence to Women and Girls, Is It Receiving Necessary Attention? "*Trauma Violence & Abuse*".
- Gençtan, E. (1998). *Psikanaliz ve Sonrası*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Gençtan, E. (1997). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar*, Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Göçer, M. (2001). "Uluslararası İnsan Hakları Andlaşmalarının Bağdaşmazlığı Sorunu ve Uluslararası Hukuk, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56(3): 49.
- Güleç, H. Toplaoğlu, M. Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Violence as a Vicious Cycle, "*Curent Approaches in Psychiatry*", 4(1).

- Güngörmüş, Z. Karadağ, G. ve Tanrıverdi, D. (2014). Kadınların Evrensel Sorunu: Şiddet (Women's Universal Problem: Violence), *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2(2): 54-58.
- Güler, N. Tel, H. Tuncay Özkan, F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakış Açısı, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2):54.
- Günay, G. ve Bener Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçerisinde Yaşamı Algılama Biçimleri, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi (TSA)*,3:158.
- Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2): 245
- Gümüş, A. (2016). *Şiddetin Nedenleri*, Çukurova Üniversitesi.
- Hırata, H. Laborie, F. Doare, H. ve Senotier, D. (2015), *Eleştirel Feminizm Sözlüğü*, çevr. Gülnur Acar Savran, G. Dipnot Yayınları, Ankara.
- İnanç Yazgan, B., Bilgin, M. ve Atıcı Kılıç M. (2010). *Gelişim Psikolojisi*, Çocuk ve Ergen Gelişimi.
- Karınca, E. (2011). *Kız Doğursun Analar Kadının Eş Şiddetinden Korunması*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Kayır, G. (1996). *Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, Mor Çatı Yayınları.
- Kesici, M. R. (2007). Yoksulluk Şiddet Döngüsünün Sosyal Politika Açısından Analizi, "Çalışma ve Toplum", 2.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), (2008). *Medyada Töre ve Namus Cinayetlerinin Yansımaları, Veliler ve Öğrenciler Üzerindeki Etkileri*, Ankara.
- Mor Çatı, (2016). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Hukuk Mekanizmaları: Pratik Bilgiler El Kitabı*, Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- Moroğlu, N. (2012). *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi*.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(8): 303.
- Öztürk, E. (2014). Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri, *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7): 51.
- Özcan, U. ve Dalyan, M. G. (2011). 19.yy'da Rumlarda ve Arnavutlarda Evlilik Müessesesinde Başlık Uygulamaları, *International Journal of History*, 3(3):320-324.

- Öztürk, M. ve Çetin I. B. (2009). Poverty and Women In World and Turkey, *Journal of Yaşar University*, 3(11).
- Öztürk A. B. (2014). *Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Özmen Yüksel, Ş. (2018). Dijital Şiddet, Siber Zorbalık ve Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Değerlendirme, “*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*” 11(61): 958-959.
- Polat O. (2016). Şiddet, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22:1.
- Sabancı Üniversitesi (SÜ), Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Forumu (2015). *Uluslararası Akademi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İyi Örnekler Sempozyumu*.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke ve Öfke Yönetimi, *Kriz Dergisi*, 11(2): 20.
- Şen, A. A. (2018). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kurumlar Arası İşbirliği Süreci ve 6284 Sayılı Yasanın Uygulanabilirliği, *Motif Akademi Bilim Dergisi* 11(22): 47.
- Şenol, D. ve Yıldız S. (2013). Kadına Yönelik Şiddet Algısı (Kadın ve Erkek Bakış Açılılarıyla), Ankara.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, (2011). *Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik İnceleme Raporu*, 24.Dönem 2. Yasama Yılı.
- TBMM, *Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*, (2015). Sıra sayı: 717.
- Tekin, Ü. (2011). *Şiddet*, Orient Yayınları.
- T. C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları*, Ankara.
- Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD) ve Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), (2008). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği; Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri*.
- Tortamış, B. (2009). *Sığınma Evinde Kalan Kadınlarda Şiddet Öyküsü Açısından Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Benlik Saygısı ve Beden Algısının Değerlendirilmesi*, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Master Tezi.
- Ulutaş Ünlütürk, Ç. (2009). Yoksulluğun Kadınlaşması ve Görünmeyen Emek, “*Çalışma ve Toplum*” 2(21): 25-30.
- Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet, *Aile ve Toplum Dergisi*, 2: 7.

- Vatandaş, C. (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı*, 35.
- Yavuz, K. (2008). *Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede 'Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi' (ŞÖNİM) ve 'Kadın Konuk Evinin' Rolü –Trabzon İli Örneği-* Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.
- Yıldırım, A. (1998). *Sıradan Şiddet*, Boyut Kitapları.
- World Health Organization (WHO), (2002). *World Report On Violence and Health: Summary*, Geneva
- Weber M. (1995). *Toplumsal ve Ekonomik Örgütlenme Kuramı*, Çevr: Özer Ozankaya, 1995.
- Winston, R. (2002), *İnsan İçgüdüleri İlkel Dürtülerimiz Modern Yaşamlarımızı Nasıl Etkiliyor?* çevr: Sinan Köseoğlu, Say Yayınları, İstanbul.
- World Economic Form, *Global Gender Gap Report* (2011; 2012; 2013; 2014; 2015; 2016; 2017).

İnternet Kaynakları

Şiddet;

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a40371e314cc5.95064033 (erişim tarihi: 15.09.2017).

Kadına Yönelik Şiddet Araştırması (2008); <http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi: 19.09.2017).

Kadın Cinayet Verileri; <http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/veriler/2845/kadincinayetlerini-durduracagiz-platformu-2017-veri-raporu> (erişim tarihi: 01.01.2018).

Anayasa Metni; <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.html> (erişim tarihi: 15.03.2018).

Avrupa Konseyi; <http://www.mfa.gov.tr/avrupa-konseyi.tr.mfa> (erişim tarihi: 29.03.2018).

Mor Çatı; <https://www.morcati.org.tr/tr/tanisalim/oykumuz> (erişim tarihi: 16.04.2018).

Belgeler;

https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/belge/uluslararası_belgeler/kadına_karsi_siddet/BM%20Kad%C4%B1na%20Kar%C5%9F%C4%B1%20%C5%9Eiddetin%20Oradan%20Kald%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1na%20Dair%20Bildirgesi%2020.12.1993.pdf (erişim tarihi: 16.04.2018).

Mevzuat; <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237-20150327.pdf> (erişim tarihi: 01.08.2018).

Okullaşma Oranı; <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150430-4.html> (erişim tarihi: 12.09.2018).

Okullaşma Oranı; <https://www.unicefturk.org/yazi/123milyon> (erişim tarihi: 25.09.2018).

Türkiye Değerlendirmesi; https://www.unicef.org/turkey/dn/_ge29.html (erişim tarihi: 25.09.2018).

Araştırma Raporu; <http://egitimsen.org.tr/2018-yil-sonu-egitimde-cinsiyetcilik-raporu/> (erişim tarihi: 10.10.2018).

Eylem Planı; <http://www.oka.org.tr/haber-detay.aspx?Id=3893> (erişim tarihi: 09.11.2018).

Cedaw; <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf> (erişim tarihi: 15.06.2018).

Pekin Deklarasyonu (1995); <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf> (erişim tarihi:15.06.2019).

İstanbul Sözleşmesi (2011);
<http://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/haklarimiz/2250/istanbul-sozlesmesi-tam-metni>, erişim tarihi: 15.06.2018).

T.C. Anayasası (1982), https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2018.pdf E.T: 15.06.2018).

EK 1-ŞİDDET MAĞDURU KADINLARIN ŞİDDET DENEYİMLERİ VE BAŞ ETME STRATEJİLERİ GÖRÜŞME FORMU: ANTALYA ÖRNEĞİ

Sayın katılımcı, bu formda kesinlikle isim-soyisim, telefon ve adres gibi şahsi bilgiler istenmemektedir. Bu formun amacı, şiddete maruz kalan kadınların şiddet ve sonrasında yaşadıkları ile ilgilidir. Formun, sağlıklı bir şekilde analiz edilebilmesi için; görüşme esnasında; ses kaydı alınacaktır. Toplanılan bilgiler ve alınan ses kaydı, sadece bu araştırma için kullanılacak ve saklanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı; teşekkür ederim.

I. DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. **Yaşınız:**
2. **Yaşadığınız Yer:** İl..... İlçe ..... Kasaba/Köy .....
3. **Öğrenim Durumu:** Okur Yazar Değil..... İlkokul..... Lise..... Ön Lisans..... Lisans..... Lisans Üstü.....
4. **İş Durumu:** Ev Kadını..... Gündelikçi..... Özel Sektör..... Memur..... Emekli.... İşsiz.....
5. **Meslek:**
6. **Sosyal Güvence:** Ssk..... Bağkur..... Emekli Sandığı..... G0..... G1..... Yok.....
7. **Aylık Gelir Durumunuzu Nasıl Değerlendiriyorsunuz:** Hiç Gelirim Yok... Yeterli..... Yetersiz.....
8. **Hiç Geliriniz Yoksa Geçiminizi Nasıl Sağlıyorsunuz?:**

II. EVLİLİK ÖYKÜSÜ

9. **Medeni Haliniz:** Bekar..... Resmi Nikahlı..... İmam Nikahlı..... Ayrı/Boşanmış..... Diğer.....
10. **Birliktelik/Evlilik Süreniz:** 12 Ay ve altı..... 1-5 Yıl..... 6-10 Yıl..... 11-15 Yıl..... 16-20 Yıl ..... 21 yıl + ...
11. **Evli İseniz; Evlilik Biçiminiz:** Görücü Usulü..... Tanışarak..... Aile Baskısı..... Kaçarak..... Diğer.....
12. **Çocuğunuz Var mı:** Evet..... Hayır: ..... Kaç Tane:.....

III. ŞİDDET ÖYKÜSÜ

13. Hayatınızın Hangi Sürecinde Şiddete Maruz Kaldınız:

Evlenmeden önce annem babam abim kardeşim vb tarafından.....

Evliliğinizin/Birlikteliğinizin İlk Günleri (6 aydan az) (Eşim Tarafından).....

Hamilelik Sürecinde(Eşim Tarafından).....

.Evliliğinizin/Birlikteliğinizin İlerleyen Zamanlarında(6 ay ve +) .....

(Eşim Veya Çocuklarım Tarafından).....

14. Hangi Tür Şiddete Maruz Kaldınız? Fiziksel.....Psikolojik..... Cinsel.....

Ekonomik.... Dijital..... Mobbing.....

15. Ne Sıklıkla Şiddete Maruz Kaldınız? Her Gün..... Hafta 1-2 Kez..... Ayda Bir Kez.....

16. Şiddete Maruz Kalma Süresi: 1 yıldan az..... 1-5 yıl..... 6-10 yıl..... 11-15 yıl....

16-20yıl..... 21+.....

17. Şiddet, Denilince Aklınıza Gelen İlk 3 Kelime Nedir?

18. Şiddet Görme Nedeniniz Nedir? Alkol.... Maddi Sıkıntılar..... Kadının Toplumsal

Rollerini Yerine Getirmemesi..... Çocukların Karşılanamayan İstekleri.....

Aile Veya Komşuların Etkisi..... Cinsel Yaşantı(Kadının Birlikte Olmak İstememesine Rağmen; Zorla Birliktelik)..... Herhangi Bir Psikolojik Rahatsızlık.....

Öfke.....

19. Şiddetle Karşılaşma Durumunda Nasıl Tepki Verdiniz?

Karşılık Verme..... Kabullenme..... Yakınlar İle Paylaşma..... Evi Terk Etme....

Boşanma Girişimi..... Psikoloğa Gitme..... Tedbir Kararı..... Sığınma Evi.....

İntihar..... Bağırarak Yardım İsteme.....Diğer.....

20. Size Göre Şiddetin Nedeni/Leri Nedir?

Alkol..... Ailesine Saygısızlık.....Kıskançlık..... Ekonomik Sorunlar.....Çok

Konuşma..... Cinsel Sorunlar.... Psikolojik Sorunlar..... Aile Veya Komşuların Etkisi...

Kadının Evi Ve Çocukları İle İlgilenmemesi..... Diğer.....

21. Şiddet Sonrası, Profesyonel Destek Aldınız mı?

Psikolojik Destek..... Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti..... Hukuki Destek.....

Koruyucu-Önleyici Tedbir Kararı..... Sığınma Evi..... Şiddet Önleme ve İzleme

Merkezi..... STK..... Sosyal Hizmet Merkezi..... Aile Terapisti Hizmeti.....

Hastane.....

22. Şiddet Sonrasında Eşinize Veya Beraber Olduğunuz Kişiye Karşı Davranışınızda Herhangi Bir Değişiklik Oldu Mu?

Evet..... Hayır.....

Hiçbir şey olmamış gibi davranırım.....

Küserim, evde hiçbir iş yapmam....

Tavırlı davranırım, evde sadece yemek ve temizlik yaparım. Onunla konuşmam...

Ona olan tüm öfkemi çocuklardan çıkartır, çocuklara bağırırım veya şiddet uygularım....

Ayrı yatarım..... Cinsel birlikteliği ret ederim..... Evi terk ederim....

IV. ŞİDDET MAĞDURUNUN BEKLENTİLERİ

23. Size Göre Kadınlar, Şiddete Maruz Kaldığında Devlet, Sivil Toplum Kuruluşları Ve Dernekler Ne Yapmalıdır?

24. 6284 Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun

Kapsamında; Koruyucu Ve Önleyici Tedbir Kararları Bulunmaktadır. Bu Kanunu, Şiddetin Önlenmesi Açısından Yeterli Ve Kapsamlı Buluyor Musunuz:

25. Sizce Türkiye’de Kadınlar Ayrımcılığa Uğruyorlar Mı?

V. ŞİDDET MAĞDURUNUN BAŞ ETME STRATEJİLERİ

26. Size Göre; En Etkili Şiddetle Başa Çıkma Yöntemi Nedir?

Evi Terk Etme..... Şikayet Etmek..... Tedbir Kararı Çıkartmak..... Şiddete Karşılık Vermek..... Öldürme Girişimi..... Önemsememek..... Haklarını Öğrenmek Ve Uygulamak..... Diğer.....

27. Size Göre, Şiddet Nasıl Önlenebilir, Bu Konu Üzerine Düşünceleriniz Nelerdir?

Ana Okullardan İtibaren Toplumsal Cinsiyet Eğitimleri Verilmelidir.....

Okullar da Aynı Zamanda Sorun Çözme Becerileri Eğitimi de Verilmelidir.....

Yasal Yaptırımların Daha Ağır Olması Gerekmetedir.....

Şiddet Failinin Herhangi Bir Sağlık Sorunu Var İse Mutlaka Tedavi Olmalıdır.....

Yasal Yaptırımların Yanında Fail; Rehabilite Edici Çalışmalar Yapılmalıdır.....

Şiddeti Önleyemeyiz.....

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Raziye ÖZER
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Antalya Baro Meslek Lisesi
Lisans Diploması	Başkent Üniversitesi
Yabancı Dil	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
<p>Lisans bitirme tezi: Toplumun Engellilere Yönelik Bakış Açısı (2015) Makale: Türk Hukukunda Kadın: Temel Kanunlar, Uluslararası Sözleşmeler ve Uygulama (2017)</p>	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	<p>Ankara Abdurrahman Yurtarslan Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi</p> <p>Keçiören Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı</p> <p>Ankara Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)</p> <p>Antalya Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)</p>
Çalıştığı Kurumlar	<p>Antalya Muratpaşa Belediyesi</p> <p>Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği</p>
E-Posta	rzymn.29@hotmail.com